

Evaluering af udlandsstipendieordningen 2011

Uddannelsesministeriet

Indholdsfortegnelse:

Kapitel 1. Resumé af evalueringen over udlandsstipendieordningen.....	3
Kapitel 2. Introduktion til evalueringen.....	9
2.1 Baggrunden for indførelsen af udlandsstipendieordningen.....	9
2.2 Baggrunden for evalueringen af udlandsstipendieordningen og følgegruppen.....	9
2.3 Evalueringsrapportens indhold og opbygning.....	10
Kapitel 3. Præsentation af udlandsstipendieordningens omfang og brug.....	12
3.1 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium.....	12
3.2 Lande, de studerende tager til.....	14
3.3 Fagområder, der bliver uddelt udlandsstipendium til.....	15
3.4 Uddannelsesinstitutioner, de studerende tager ud til.....	17
3.5 Udviklingen i den generelle internationale mobilitet blandt studerende	19
Kapitel 4. Hvordan og hvorfor bruger de studerende udlandsstipendieordningen?.....	25
4.1 De studerendes motivation for at tage ud med udlandsstipendieordningen.....	25
4.2 Omfanget og årsager til dobbelte kandidatgrader	27
4.3 Mobiliteten efter endt uddannelse blandt personer, der har modtaget udlandsstipendium til en hel kandidatuddannelse	29
Kapitel 5. Analyse af problemstillinger og udfordringer, der relaterer sig til administrationen af udlandsstipendieordningen	32
5.1 Udlandsstipendieordningens betydning for udvekslingsaftalerne	32
5.2 Uddannelsesinstitutionernes erfaring med private agenter.....	39
5.3 Holdningen og betydningen af positivlisten og ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne.....	44
5.4 Udlandsstipendieordningens takststruktur	53
5.5 Indmeriteringen efter endt udlandsophold og antal af ECTS-point, der kan tildeles udlandsstipendium til	59
Kapitel 6. Det økonomiske aspekt i udlandsstipendieordningen.....	63
6.1 Tildelte beløb i udlandsstipendium.....	63
6.2 De anslåede og anvendte udgifter til administration af ordningen	63
6.3 Uddannelsesstedernes administration af udlandsstipendieordningen	65
6.4 Udlandsstipendieordningens betydning for uddannelsesinstitutionernes økonomi og administrative byrde	66
Bilag A. Introduktion til data, der benyttes i evalueringen	
Bilag B. Ansøgningsvej til SU og Udlandsstipendium	
Bilag C1+C2. Grafisk fremstilling af ansøgningsvej til SU og udlandsstipendium til studieophold og hele kandidatuddannelser	

Kapitel 1. Resumé af evalueringen over udlandsstipendieordningen

I forbindelse med aftalen om globaliseringspuljen fra 2006 blev det besluttet at indføre et udlandsstipendium, som danske studerende på de videregående uddannelser kan tage med til at betale for uddannelse i udlandet. Stipendiet kan bruges til hele kandidatuddannelser i udlandet og studieophold som en del af en videregående uddannelse i Danmark.

Formålet med indførelsen af udlandsstipendiet var at give en håndsrækning til de studerende, som ønsker at læse en hel kandidatuddannelse på en udenlandsk uddannelse af kvalitet ved at finansiere hele eller dele af studieafgiften på den udenlandske uddannelse. Det var samtidig et mål at sikre at danske studerende, der ønsker at tage et meritgivende kortere studieophold på en udenlandsk videregående uddannelsesinstitution, men som bremses af kravet om ligevægt i udvekslingsordningerne, alligevel har mulighed for at læse ved en udenlandsk uddannelse og får støtte til studieafgiften.

I bemærkningerne til den ændring af SU-loven, hvormed udlandsstipendieordningen blev etableret, står der, at Undervisningsministeriet sammen med Videnskabsministeriet i folketingsåret 2011-2012 skal gennemføre en undersøgelse med det formål at vurdere, om uddannelsesinstitutionernes bevillinger påvirkes på en sådan måde, at det svækker kvaliteten af undervisningen. Undersøgelsen skal også redegøre for erfaringerne med ordningen.

I det lys har evalueringen også behandlet de indvundne erfaringer med ordningen med henblik på at identificere mulighederne muligheder for at ændre ordningen, så den fungerer bedre og mindre bureaukratisk.

Der har i forbindelse med udarbejdelsen været nedsat en referencegruppe med repræsentanter fra både erhvervsakademiuddannelserne, professionsbacheloruddannelserne, de kunstneriske og kulturelle uddannelser, universitetsuddannelserne og deres respektive rektorkollegier. Følgegruppen har dels bidraget med erfaringer omkring selve det at administrere udlandsstipendieordningen, dels med mere generelle synspunkter på ordningen.

Datagrundlaget for evalueringen og analysen er dels trukket fra det administrative system, der benyttes til at administrere ordningen, dels er der blevet udført en spørgeskemaundersøgelse blandt studerende, som har søgt om eller fået tildelt udlandsstipendium. Sidst har de administrative medarbejdere fra de internationale kontorer på uddannelsesinstitutionerne skriftligt besvaret en række spørgsmål. Mere om datakilderne kan findes i bilag.

Ordningens omfang

Fra udlandsstipendiets indførelse i juli 2008 og frem til juli 2011 er der i alt 3.724 studerende, som har fået tildelt udlandsstipendium, heraf 886 til en hel kandidatuddannelse og 2.838 til et studieophold i udlandet, se tabel 1.1. Langt størstedelen (knap 90 pct.) af de studerende, som har fået udlandsstipendium til et studieophold, er studerende på enten en kandidatuddannelse (47 pct.) eller en universitetsbacheloruddannelse (40 pct.). De studerende, der har fået udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse i udlandet, har oftest en dansk bacheloruddannelse (27 pct.), en udenlandsk bacheloruddannelse (29 pct.) eller var før den udenlandske kandidatuddannelse studerende på en dansk kandidatuddannelse (28 pct.).

Tabel 1.1 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium

	2008/09	2009/10	2010/11	Total
Hele kandidatuddannelser	240	282	364	886
Studieophold	642	961	1.235	2.838
Total	882	1.243	1.599	3.724

Kilde: Uddannelsesministeriet

Note: Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse, tælles både i f.eks. 2009/10 og 2010/11, hvis de har modtaget udlandsstipendium i begge år.

Der er en stor overvægt af studerende (både på studieophold og hel kandidatuddannelse), som læser ved en samfundsvidenskabelig uddannelse (61 og 68 pct.), mens det næststørste fagområde er de humanistiske og kunstneriske uddannelser (13 og 16 pct.). Dette betyder samtidig, at der til sammenligning ikke er særlig mange af de studerende på de tekniske og naturvidenskabelige uddannelser, der tager ud med udlandsstipendieordningen.

Lande (geografi)

De studerende har hovedsagelig modtaget udlandsstipendium til de engelsksprogede lande. De mest populære destinationer er USA, Australien og Storbritannien - uanset om der er tale om studieophold eller en hel kandidatuddannelse. 28 pct. af de studerende på studieophold har valgt at tage til USA, 27 pct. har valgt Australien, og 15 pct. har valgt Storbritannien. For de hele kandidatuddannelser har hele 56 pct. af de studerende valgt at tage til Storbritannien, 13 pct. har valgt Australien og 12 pct. USA.

Motiver til at benytte udlandsstipendieordningen

De studerende angiver næsten de samme årsager til tage til udlandet med udlandsstipendium, uanset om der er tale om studieophold eller en hel kandidatuddannelse. De årsager, som flest studerende fremhæver, er personlig udvikling, øget faglig viden, forbedring af sprogkunderskaber og karrieremuligheder i både Danmark og udlandet. Muligheden for at tage etårige kandidatuddannelser fremhæves særligt af professionsbachelorstuderende som en årsag til at benytte udlandsstipendieordningen, men også bachelorer fremhæver i et vist omfang muligheden for at tage kandidatuddannelser, der ikke findes i Danmark, som en årsag til at benytte udlandsstipendieordningen.

Dobbelte kandidatgrader

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen blandt studerende på udlandsstipendieordningen har 11 pct. taget en dobbelt kandidatgrad – dvs. én kandidatuddannelse i Danmark og én i udlandet med udlandsstipendium. Af denne gruppe har halvdelen taget den danske kandidatuddannelse før den udenlandske, og den anden halvdel har taget den udenlandske kandidatuddannelse først. Imidlertid er der 20 pct. af de studerende, som har taget eller er ved at tage en hel kandidatuddannelse i udlandet med udlandsstipendium, som overvejer, om de vil tage en dansk kandidatuddannelse efter den udenlandske, og dermed vil antallet af dobbelte kandidatgrader formodentligt blive højere i fremtiden. En dobbelt kandidatgrad behøver dog ikke altid betyde en forlængelse af studietiden, da nogle studerende får merit for hele eller dele af den udenlandske kandidatuddannelse, som ofte er ét-årig.

Mobilitet efter endt kandidatuddannelse i udlandet

I alt er 56 pct. af de studerende, der har taget en hel kandidatuddannelse i udlandet med udlandsstipendium vendt tilbage til Danmark, efter at de har færdiggjort deres kandidatuddannelse i udlandet¹. De resterende er blevet i udlandet. Størstedelen af de studerende, som er blevet i udlandet, begrundes dette med, at de har fået fagligt relevant arbejde. En del planlægger dog at vende tilbage igen til Danmark på et senere tidspunkt og søge arbejde. Lidt over en tredjedel forventer således at vende tilbage til Danmark inden for 3 år, 24 pct. forventer at vende tilbage til Danmark inden for 3 til 11 år, mens 12 pct. angiver, at de ikke planlægger at vende tilbage til Danmark. Endelig har 30 pct. endnu ikke taget stilling til dette spørgsmål.

Udlandsstipendieordningens betydning for udvekslingsaftalerne

Antallet af universitetsstuderende, der har været på studieophold via en udvekslingsaftale, er steget ca. 6 pct. siden indførelsen af udlandsstipendieordningen i 2008. Der er stor variation i udviklingen i antallet af studerende på universiteternes udvekslingsaftaler (som udgør ca. ¾ af alle studerende på studieophold i udlandet som led i en dansk videregående uddannelse). Udlandsstipendieordningen vurderes imidlertid også at påvirke uddannelsesinstitutionerne forskelligt – nogle uddannelsesinstitutioner har oplevet en nedgang i antal studerende på udvekslingsaftalerne samtidig med et øget brug af udlandsstipendieordningen, mens andre har oplevet en stigning i antal studerende, der tager ud på både udvekslingsaftalerne og udlandsstipendieordningen. Der kan derfor ikke ud fra de statistiske data påvises en entydig sammenhæng mellem en stigning i antal studerende på udlandsstipendieordningen og et fald i antal studerende på udvekslingsaftalerne. De danske uddannelsesinstitutioner har da også meget forskellige vurderinger af, hvilken betydning udlandsstipendieordningen har haft for udvekslingsaftalerne. Nogle vurderer, at udlandsstipendieordningen har haft en positiv effekt, fordi den er med til at skabe nye og styrke eksisterende udvekslingsaftaler, mens andre vurderer, den har en negativ effekt, fordi udenlandske uddannelsesinstitutioner foretrækker at modtage betalende studerende med udlandsstipendium. Flere uddannelsesinstitutioner angiver, at det endnu er for tidligt at vurdere udlandsstipendieordningens betydning for udvekslingsaftalerne, da ordningen blev indført for relativ kort tid siden (juli 2008).

En væsentlig årsag til at benytte udlandsstipendieordningen i stedet for udvekslingsaftalerne er ifølge de studerende større mulighed for valg af fag og geografisk lokalisering i henhold til den udenlandske uddannelsesinstitution.

Private agenter

Der eksisterer en række private agenter, som yder hjælp til studerende, når de skal arrangere et studieophold eller en hel uddannelse i udlandet via udlandsstipendieordningen. De private agenter er private virksomheder, som samarbejder med udenlandske uddannelsesinstitutioner og får betaling fra enten den studerende eller i form af provision fra de udenlandske institutioner. De danske uddannelsesinstitutioner har både positive og negative erfaringer med de private agenter. Det opleves af nogle uddannelsesinstitutioner som positivt at kunne henvise til private agenter for mere vejledning på nogle specifikke områder, som ellers ville kræve mere tid og ressourcer fra danske uddannelsesinstitutioner. Dog kan de private agenter vejledning sjældent stå alene, og at de danske uddannelsesinstitutioner også har et vejledningsarbejde, selvom private agenter er involveret. De negative erfaringer med private agenter handler ofte om, at de studerende for det første begrænses af det forholdsvis smalle udbud, som findes hos de private agenter, der ofte er ensidigt fokuseret på engelsktalende lande, samt at de danske studerende mange gange ikke kan gennemskue de økonomiske interesser, som findes hos de private agenter, hvor det i højere grad handler om at rekruttere så mange studerende som muligt og ikke nødvendigvis om at sikre de studerende det bedste ophold rent akademisk og karrieremæssigt.

¹ De studerende, som er blevet spurgt i spørgeskemaundersøgelsen, kan tidligst have færdiggjort deres kandidatuddannelse i juli 2009 og senest sommeren 2011. Nogle er derfor lige blevet færdige med uddannelsen, mens andre kan have været færdige i op til 2 år.

Positivlisterne og ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne

Hvis en studerende ønsker at læse en hel kandidatuddannelse ved et udenlandsk universitet, kan der søges om udlandsstipendium til en kandidatuddannelse på positivlisten. Positivlisten består af: Universitetslisten, Kulturministeriets liste, Undervisningsministeriets liste, Samarbejdsaftalelisten og ”ville kunne have”-samarbejdsaftalelisten. Som det fremgår af listernes betegnelser, er de blevet udarbejdet, inden der skete den seneste ressortændring af de videregående uddannelser, som for langt størstedelen nu er forankret i Uddannelsesministeriet. Udover positivlisten har den studerende mulighed for at få en hvilken som helst kandidatuddannelse i udlandet (der ikke er på positivlisten) vurderet med henblik på at afgøre, om kandidatuddannelsen kan udløse udlandsstipendium. Hvis et dansk universitet eller en professionshøjskole, ingeniørhøjskole eller Danmarks Medie- og Journalisthøjskole (i samarbejde med et universitet) har vurderet, at de i princippet *ville kunne have* en samarbejdsaftale, der dækker en given udenlandsk kandidatuddannelse, kan der gives udlandsstipendium til denne udenlandske kandidatuddannelse, der så efterfølgende optages på ”ville kunne have” - samarbejdsaftalelisten, der indgår som en del af den samlede positivliste.

For en grafisk illustration af sagsgangen i forbindelse med ansøgning om SU og udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse i udlandet henvises til bilag c2.

Ca. to ud af tre studerende, som tager ud på en hel kandidatuddannelse, tager ud via en af de fem lister, mens en ud af tre tager ud via ”ville kunne have”-samarbejdsaftalelisten. I forhold til ”ville kunne have”-ordningen oplever de studerende det som unødigt bureaukratisk, at de både skal have kandidatuddannelsen godkendt til SU og til udlandsstipendium. I spørgeskemaundersøgelsen ses det således, at studerende, der har været ude via en ”ville kunne have”-samarbejdsaftale i højere grad end studerende, der har været ude via positivlisten, har fundet det svært at ansøge om udlandsstipendium. Det, som især har vanskeliggjort ansøgningen, svarer både de studerende, som har været ude via ”ville kunne have-ordningen” og positivlisten, er den lange sagsbehandlingstid (60 pct. af de adspurgte), korrespondancen med Udlandsenheden (55 pct.) (nu Kontoret for Udland og Handicaptillæg i Uddannelsesministeriet), problemer med at få fat i de korrekte dokumenter (54 pct.), og det at man ikke kan sende dokumenter elektronisk (45 pct.).

Takststruktur

Studerende kan både i forhold til studieophold og hele kandidatuddannelser maksimalt få det beløb i udlandsstipendium, som en dansk uddannelsesinstitution ville have modtaget for en lignende uddannelse i Danmark. Det er altså en ”tænkt” takstindplacering af den udenlandske uddannelse i den danske takststruktur, der afgør det maksimale udlandsstipendium. Hensigten med dette er at sikre, at ordningen er statsfinansielt udgiftsneutral, og at danske uddannelsesinstitutioner ikke udsættes for ubillig konkurrence ved, at danske studerende tilbydes et større beløb i uddannelsesstipendium, end en dansk uddannelsesinstitution ville have til rådighed i taxameter for at uddanne den pågældende i Danmark.

Flere af de danske uddannelsesinstitutioner beskriver det som en besværlig og tidskrævende proces at takstindplacere de udenlandske uddannelser i forhold til det danske takstkatalog - især for kurser, som ligger i gråzonen mellem flere uddannelser med forskellige takster. Dertil kan det sommetider være svært for uddannelsesinstitutionerne fra starten af planlægningsfasen at vejlede de studerende i, hvilke beløb de kan modtage i udlandsstipendium, hvilket skaber utryghed i planlægningsfasen for de studerende.

Da de udenlandske uddannelser takstindplaceres i forhold til de danske, kan de studerende på f.eks. de tekniske og naturvidenskabelige uddannelser få mere i udlandsstipendium end studerende på f.eks.

humanistiske og samfundsvidenskabelige uddannelser. Dette uagtet, at undervisningsafgiften på de udenlandske uddannelsesinstitutioner som oftest er den samme for de forskellige fagområder. For studerende på studieophold er der derfor en langt større andel af studerende på fagområderne teknisk videnskab og naturvidenskab, som fik dækket størstedelen af studieafgiften, end hvad der var tilfældet for alle studerende fra alle retninger som gennemsnit. Det omvendte gælder for studerende på samfundsvidenskabelige uddannelser. Her er det en relativt lille andel, som får dækket deres studieudgifter fuldt ud via udlandsstipendiet. Studerende på samfundsvidenskab og humaniora udgør trods dette den største gruppe af studerende, der rejser ud på studieophold med udlandsstipendium.

For udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse er det også uddannelser inden for naturvidenskab og sundhedsvidenskab, hvor flest studerende får dækket studieafgiften. Det er også uddannelser inden for samfundsvidenskab, hvor færrest får dækket studieafgiften via udlandsstipendiet. Uddannelser inden for samfundsvidenskab udgør hele 51 pct. af det samlede antal uddannelser, hvor der er blevet tildelt udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse.

De studerende ved nogle uddannelser har altså en noget større egenbetaling end andre, fordi udlandsstipendiet ikke kan dække. Samtidig er undervisningsafgiften ved mange af de højt anerkendte udenlandske uddannelsesinstitutioner langt højere end udlandsstipendiet, og ca. 30 pct. af de studerende, der har været ude med udlandsstipendieordningen, har måttet optage et lån i banken eller familien i Danmark for at kunne betale uddannelsen og opholdet.

Merit

Langt størstedelen af studerende, der har været på studieophold med udlandsstipendium, får helt eller delvist merit for deres ophold. 71 pct. af de studerende svarer således i en spørgeskemaundersøgelse, at de efter endt studieophold i udlandet med udlandsstipendium har fået godkendt alle de ECTS-point, der var forhåndsgodkendt. Tallet er givetvis højere, da 18 pct. endnu ikke har fået færdigbehandlet deres meritansøgninger. Ca. 9 pct. svarer, at de har fået delvist merit.

Overordnet økonomi

I udlandsstipendieordningens første fire år er der på finansloven afsat en bevilling til selve udlandsstipendierne på samlet set 202,1 mio. kr. Regnskabet viser, at der i denne periode er tildelt 143,2 mio. Især i 2008 og 2009 umiddelbart efter, at udlandsstipendieordningen blev indført, var aktiviteten lavere end skønnet, formodentligt på grund af manglende kendskab til ordningen. I 2011 og 2012 forventes aktiviteten og dermed regnskabet at svare til bevillingen.

Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte (den tidligere SU-styrelse), som administrerer ordningen, har fået bevilget 7,5 mio. kr. til administration i ordningens første fire år, inklusiv udvikling af it-systemer. Bevillingen er sket på baggrund af et skøn over administrationen i forbindelse med lovforslaget til ordningen. Der er imidlertid i denne periode blevet anvendt ca. 9,1 mio. kr. i administrationsudgifter til udlandsstipendieordningen. De anvendte ressourcer har således været højere end de bevilligede, idet det har været nødvendigt at prioritere ressourcer fra den eksisterende pulje af medarbejdere, som har haft ansvar for sagsbehandlingen af ansøgninger om SU til uddannelse i udlandet som sådan, til udlandsstipendieordningen.

I 2010-2012 er der afsat 6,6 mio. kr. årligt til administration af udlandsstipendieordningen på universiteterne, mens der er afsat 1 mio. kr. årligt til administration af udlandsstipendieordningen til professionsbacheloruddannelserne og erhvervsakademiuddannelserne. Midlerne er afsat som følge af "aftale om udmøntning af midler til de videregående uddannelser 2010-2012" og er skønnet ud fra tidligere års aktivitet og en takst på ca. 5.000 kr. pr. studerende, der får tildelt udlandsstipendium. Den endelige takst fastsættes på grundlag af bevillingsrammen og den faktiske aktivitet.

Uddannelsesinstitutionernes økonomi og administrative byrde

Når en studerende vælger at studere enten et semester eller tage en hel kandidatuddannelse i udlandet via udlandsstipendieordningen, mister den danske uddannelsesinstitution STÅ-indtægter for denne studerende, forudsat at den studerende ville have studeret ved den danske uddannelsesinstitution, hvis ikke udlandsstipendieordningen havde eksisteret. De fleste danske uddannelsesinstitutioner har ikke oplevet nogen mærkbar negativ økonomisk effekt, mens enkelte vurderer, at ordningen har haft en mærkbar negativ betydning for den overordnede økonomi pga. mistede STÅ-indtægter.

Der er en overvægt af uddannelsesinstitutionerne, som oplever, at de har en ressourcekrævende opgave med at vejlede de studerende i forhold til udlandsstipendieordningen. Vejledningen omfatter flere forhold og varetages derfor af flere personer/afdelinger, men takstindplacering og indhentning af dokumentation hos de studerende fremhæves som værende mest ressourcekrævende. Det nævnes også, at der bruges en del vejledning på studerende, som alligevel ikke vælger at benytte udlandsstipendieordningen. En række uddannelsesinstitutioner efterlyser klarere vejledning på den hjemmeside, hvor Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte vejleder om SU i udlandet, hvilket ville kunne reducere vejledningsressourcerne på uddannelsesinstitutionerne.

Kapitel 2. Introduktion til evalueringen

2.1 Baggrunden for indførelsen af udlandsstipendieordningen

I forbindelse med globaliseringsstrategien fra 2006 blev det besluttet at indføre et udlandsstipendium, som danske studerende på de videregående uddannelser kan tage med til at betale for uddannelser i udlandet. Stipendiet kan bruges til hele kandidatuddannelser i udlandet og studieophold som en del af en videregående uddannelse i Danmark².

Formålet med indførelsen af udlandsstipendiet var at få flere danske studerende til at studere i udlandet. I lovforslaget til udlandsstipendieordningen står der: ”I dag begrænses mange studerendes mulighed for at få meritgivende kortere studieophold på en udenlandsk videregående uddannelsesinstitution af kravet om ligevægt i udvekslingsordningerne. Danske studerende, som vil læse en del af deres danske uddannelse i udlandet, finansierer derfor i visse tilfælde selv deltagerbetalingen”. Ligevægt betyder i denne sammenhæng, at der ikke kan rejse flere danske studerende ud, end den udenlandske uddannelsesinstitution sender til Danmark. Dermed satte antallet af studerende, der kunne komme ud via en udvekslingsaftale, en begrænsning på, hvor mange danske studerende, som kunne rejse ud, og hvilke udenlandske uddannelser og universiteter de danske studerende kunne studere ved.

Hvis en studerende tidligere ønskede at tage et studieophold uden for uddannelsesinstitutionernes etablerede samarbejdsaftaler, eller der ikke var nok internationale studerende, der ønskede at tage til den danske uddannelsesinstitution, eller den studerende ønskede at læse en hel kandidatuddannelse på et udenlandsk universitet, måtte de selv finansiere eventuelle undervisningsudgifter, f.eks. via legater eller egenbetaling. Hensigten med udlandsstipendieordningen var således at give en økonomisk håndsrækning til de studerende, som ønsker at læse et kortere varigt studieophold i udlandet – eller en hel kandidatuddannelse på en udenlandsk videregående udenlandsk uddannelse af kvalitet.

2.2 Baggrunden for evalueringen af udlandsstipendieordningen og følgegruppen

I bemærkningerne til den ændring af SU-loven, som etablerede udlandsstipendieordningen, står der, at ændringen af SU-loven vil blive omfattet af lovovervågning: ”Som led i denne overvågning vil Undervisningsministeriet sammen med Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling i folketingsåret 2011-2012 gennemføre en undersøgelse med det formål at vurdere, om uddannelsesinstitutionernes bevillinger påvirkes på en sådan måde, at det svækker kvaliteten af undervisningen, samt erfaringer med ordningen, herunder fx anvendelsen af positiv- og negativlister.” Da de videregående uddannelser sidenhen er blevet samlet under Uddannelsesministeriet, er evalueringen blevet til i et samarbejde mellem Styrelsen for Videregående uddannelse og Uddannelsesstøtte (VUS) og Styrelsen for Universiteter og Internationalisering (UI).

For at få belyst og undersøgt alle relevante forhold har Uddannelsesministeriet ønsket at forventningsafstemme, hvilke problemstillinger evalueringen skulle dække. Der har derfor været nedsat en følgegruppe, som består af repræsentanter fra både erhvervsakademiuddannelserne, professionsbacheloruddannelserne, de kunstneriske og kulturelle uddannelser, universitetsuddannelserne og deres respektive rektorkollegier. Følgegruppen har dels bidraget med erfaringer omkring selve det at administrere udlandsstipendieordningen, dels med mere generelle synspunkter på ordningen.

² Der kan maksimalt ydes støtte svarende til det beløb, som en dansk uddannelsesinstitution ville have modtaget for at gennemføre en tilsvarende uddannelse i Danmark.

Ud over at forventningsafstemme selve indholdet i evalueringen har formålet med følgegruppen og evalueringen været at identificere behovet for eventuelle justeringer i udlandsstipendieordningen, som dels kan gøre ordningen lettere at administrere, dels nemmere at anvende for de studerende.

I processen med at evaluere udlandsstipendieordningen har følgegruppen mødtes to gange og har dertil undervejs haft mulighed for skriftligt at kommentere på udkast til den spørgeskemaundersøgelse, der er blevet udført blandt studerende på udlandsstipendium såvel som på det endelige udkast til evalueringen. Følgegruppen har således givet et væsentligt input til evalueringen, men har ikke skulle godkende, at de står inde for alle evalueringens konklusioner. Uddannelsesministeriet tager derfor alene ansvaret for de sammenfatninger og konklusioner, der står i rapporten.

2.3 Evalueringsrapportens indhold og opbygning

I bemærkningerne til lovforslaget står der som nævnt blot ganske overordnet, at evalueringen skal indeholde en analyse af, om uddannelsesinstitutionernes bevillinger påvirkes, så det svækker uddannelsesinstitutionernes undervisning, samt erfaringer med ordningen f.eks. anvendelsen af positiv- og negativlister.

Der er, udover det som står i bemærkningerne, også en række andre problemstillinger, som det er fundet relevant at undersøge nærmere. Nogle af disse udspringer af en statusopgørelse over udlandsstipendieordningen, som blev udarbejdet i 2009, hvor der blev påpeget en række problemstillinger, som bl.a. universiteterne ønskede at få belyst. Imidlertid var der flere af problemstillingerne, som det på daværende tidspunkt blev vurderet, at det var for tidligt at belyse og analysere, og de blev i stedet fremskudt til 3-års evalueringen i 2011-2012. Det tager tid at opbygge viden om en sådan ordning, og de studerende har en relativ lang planlægningshorisont i forhold til at tage til udlandet. Som eksempel på problemstillinger, som blev udsendt til den egentlige evaluering af ordningen, kan nævnes, hvilken betydning udlandsstipendieordningen har haft for de danske uddannelsesinstitutioners udvekslingsaftaler samt udbyttet og kvaliteten af den såkaldte ”ville kunne have”- ordning.

Dertil kommer, at Uddannelsesministeriet i samarbejde med følgegruppen har identificeret nogle emner og problemstillinger, som det er fundet relevant at undersøge i forbindelse med evalueringen. De enkelte emner og problemstillinger er meget forskelligartede og bevæger sig på forskellige niveauer. Nogle af emnerne indeholder områder, som ønskes belyst med talmateriale og spørgeskemaundersøgelse blandt de studerende, for at se i hvilke retninger udlandsstipendieordningen har udviklet sig. Det gælder f.eks. kapitel to og tre, hvor omfanget af ordningen og den generelle mobilitet blandt danske studerende bliver beskrevet såvel som de studerendes motivation for at tage ud på ordningen og omfanget og årsagerne til, at nogle studerende tager dobbelte kandidatgrader.

Andre problemstillinger, som bliver analyseret i kapitel fem omhandler først og fremmest ansøgningsprocedurerne og administrationen af ordningen – både de studerendes og uddannelsesinstitutionernes opfattelser. Emner, der belyses, er udlandsstipendieordningens betydning for de danske uddannelsesinstitutioners udvekslingsaftaler, takstfastsættelsen af udlandsstipendiet til de udenlandske uddannelser, de studerendes økonomiske situation, når de tager på udlandsophold via ordningen, hvordan optjente ECTS-points indmeriteres i den danske uddannelse. Derudover berører ordningen også, hvordan administrationen af ordningen fungerer, opfattelsen af positivlisterne inklusiv ”ville-kunne-have”-samarbejdsaftalerne, de danske uddannelsesinstitutioners ressourceforbrug i forhold til at administrere ordningen og deres oplevelse af, hvordan institutionernes økonomi påvirkes af ordningen. Dertil er der et afsnit om de såkaldte private uddannelses- og rejseagenter, f.eks. Kilroy Education og EDU Danmark, som mange studerende benytter sig af, når de tager ud via udlandsstipendieordningen.

I kapitel seks gives der et overblik over, hvordan økonomien i ordningen hænger sammen. Både hvor meget der er blevet tildelt i udlandsstipendium, hvor meget der benyttes på administrationen og den administrationsbyrde og de mistede STÅ-indtægter, som alt andet lige er nogle af konsekvenserne for de danske uddannelsesinstitutioner efter indførelsen af udlandsstipendieordningen.

Sidst i evalueringsrapporten er der vedlagt fem bilag: Et bilag som belyser de datakilder, der blevet benyttet til at analysere udlandsstipendieordningen, et diagram over ansøgningsprocessen, når der skal søges om udlandsstipendium, og et notat, der beskriver ansøgningsprocessen som supplement til diagrammet. Sidst er der et bilag med den statusopgørelse over udlandsstipendieordningen, som blev udarbejdet i 2009.

Kapitel 3. Præsentation af udlandsstipendieordningens omfang og brug

I dette kapitel belyses, hvordan udlandsstipendieordningens omfang og udvikling har været, siden ordningen trådte i kraft. Kapitlet baserer sig på registreringer trukket fra det administrative system, der benyttes til at administrere ordningen såvel som fra svar fra spørgeskemaundersøgelsen blandt de studerende som har søgt om eller fået udlandsstipendium (se evt. bilag A). Opgørelserne dækker studieophold og ophold på hele kandidatuddannelser med udlandsstipendium i perioden 2008/09 til 2010/11.

3.1 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium

Fra udlandsstipendiets indførelse i juli 2008 og frem til juli 2011 er der i alt 3.724 studerende, som har fået tildelt udlandsstipendium, heraf 886 til en hel kandidatuddannelse og 2.838 til et studieophold i udlandet, se tabel 3.1.1. Fra udlandsstipendiets indførelse i 2008/09 til 2010/11 er antallet af modtagere af udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse steget med 52 pct., og for modtagere af udlandsstipendium til studieophold er antallet steget med 92 pct. Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse, tælles både i f.eks. 2009/10 og 2010/11, hvis de har modtaget udlandsstipendium i begge år. Tallene her og i resten af evalueringen vises således for antallet af studerende (bestand), der har modtaget udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse, og ikke for nye tildelte udlandsstipendier (tilgang). Tallet for nye tildelte udlandsstipendier er dog stort set det samme, i perioden 2008/2009-2010/11 ville tilgangstallet i alt være blot 9 studerende mindre, dvs. en total på 877 i stedet for 886, hvis vi benyttede tilgangstal i stedet for bestandstal.

Tabel 3.1.1 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium

	2008/09	2009/10	2010/11	Total
Hele kandidatuddannelser	240	282	364	886
Studieophold	642	961	1.235	2.838
Total	882	1.243	1.599	3.724

Kilde: Uddannelsesministeriet

Størstedelen af de studerende, som har fået tildelt udlandsstipendium til et studieophold, er studerende på enten en kandidatuddannelse (47 pct.) eller en bacheloruddannelse (40 pct.), se tabel 3.1.2.

Tabel 3.1.2 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium til studieophold fordelt på hvilken dansk uddannelse, de studerende var i gang med

Studieophold	2008	2009	2010	Total	Procent
Kandidatuddannelse	310	455	567	1.332	47 %
Bacheloruddannelse	246	375	515	1.136	40 %
Professionsbachelor m. fl.	77	102	137	316	11 %
Kort videregående uddannelse	7	20	12	39	1 %
Ikke angivet	2	9	4	15	1 %
Total	642	961	1.235	2.838	100 %

Kilde: Uddannelsesministeriet

Note: Bachelor- og kandidatuddannelser indeholder universitetsstuderende og studerende på de kunstneriske og kulturelle uddannelser

Størstedelen af de studerende, som fik udlandsstipendium til en hel uddannelse i udlandet var studerende med en udenlandsk bachelor (29 pct.), studerende på en kandidatuddannelse (28 pct.) eller

bacheloruddannelse (27 pct.), se tabel 3.1.2. Der er altså relativt mange studerende med udenlandske bacheloreksamener, som har fået udlandsstipendium til en hel kandidatuddannelse. Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at langt størstedelen af de studerende med en udenlandsk bacheloruddannelse har dansk statsborgerskab. Der er derfor tale om danske studerende, som har taget en bacheloruddannelse i udlandet og har ønsket efterfølgende også at tage en kandidatuddannelse i udlandet.

Tabel 3.1.3 Antal studerende der har modtaget udlandsstipendium til hele kandidatuddannelser fordelt på uddannelsesbaggrund

Hele kandidatuddannelser	2008/09	2009/10	2010/11	Total	Procent
Udenlandsk bachelor	78	82	101	261	29 %
Kandidatuddannelse	73	63	115	251	28 %
Bacheloruddannelse	56	98	88	242	27 %
Professionsbachelor m.fl.	19	26	49	94	11 %
Kort videregående uddannelse	7	2	6	15	2 %
Ikke angivet	7	11	5	23	3 %
Total	240	282	364	886	100 %

Kilde: Uddannelsesministeriet

Note: Udenlandsk bachelor indeholder tilfælde, hvor der kun er blevet registreret "Videregående uddannelse, Udland uden nærmere angivelse" i databasen.

Note: Bachelor- og kandidatuddannelser indeholder universitetsstuderende og studerende på de kunstneriske og kulturelle uddannelser.

Udlandsstipendier fordelt på uddannelsesinstitutionerne

Målt i antal studerende er Aarhus Universitet den uddannelsesinstitution, hvor langt flest studerende har modtaget udlandsstipendium til studieophold, se tabel 3.1.4. I perioden 2008/09–2010/11 har i alt 770 studerende fra Aarhus Universitet modtaget udlandsstipendium til studieophold, hvilket svarer til 27 pct. af alle studerende, der har modtaget udlandsstipendium til studieophold i denne periode. Der er også mange studerende fra Copenhagen Business School (16 pct.), Københavns Universitet (15 pct.) og Roskilde Universitet (11 pct.), som har modtaget udlandsstipendium til studieophold i udlandet. Ser man alene på universiteterne, er det Roskilde Universitet, som har flest studerende, der tager på studieophold på udlandsstipendium i 2010/11 i forhold til antallet af studerende. Copenhagen Business School og Danmarks Tekniske Universitet har også en relativ høj andel af studerende på udlandsstipendium, mens Københavns Universitet og Syddansk Universitet i forhold til antallet af studerende har færrest studerende, der tager på studieophold med udlandsstipendium i 2010/11.

Tabel 3.1.4 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium til studieophold fordelt på uddannelsesinstitutioner

Studieophold	2008/09	2009/10	2010/11	Total	Procent
Aarhus Universitet	218	271	281	770	27 %
Copenhagen Business School	72	174	196	442	16 %
Københavns Universitet	104	156	176	436	15 %
Roskilde Universitet	52	98	171	321	11 %
Aalborg Universitet	47	59	104	210	7 %
Syddansk Universitet	55	48	89	192	7 %
Danmarks Tekniske Universitet	24	30	72	126	4 %
Professionshøjskolen VIA UC	22	37	21	80	3 %
Professionshøjskolen Metropol	14	14	17	45	2 %
EA Copenhagen Business		19	23	42	1 %
IT-Universitetet i København	1	11	17	29	1 %
Ingeniørhøjsk. Aarhus Teknikum	3	5	14	22	1 %
Danmarks Medie- & Journalisthøjskole	9	8	3	20	1 %
Prof.højskolen Nordjylland UC	2	9	8	19	1 %
Prof.højskolen Sjælland UC	4	7	8	19	1 %
Ingeniørhøjskolen i København	1	3	6	10	0 %
Diakonissestiftelsen		3	5	8	0 %
Københavns Tekniske Skole	8			8	0 %
Prof.højskolen Lillebælt UC	2	2	3	7	0 %
Århus Maskinmesterskole			7	7	0 %
Erhvervsakademi Sjælland			5	5	0 %
Professionshøjskolen UCC	1	4		5	0 %
Erhvervsakademiet Lillebælt			4	4	0 %
Prof.højskolen UC Syddanmark		1	2	3	0 %
Erhvervsakademi Århus			2	2	0 %
Handelshøjskolecentret	1	1		2	0 %
Københavns Erhvervsakademi		1	1	2	0 %
EUC Sjælland	1			1	0 %
Syddansk Erhvervsskole	1			1	0 %
Total	642	961	1.235	2.838	100 %

Kilde: Uddannelsesministeriet

3.2 Lande, de studerende tager til

Størstedelen af de studerende, der har fået tildelt udlandsstipendium tager til engelsksprogede lande, dvs. USA, Storbritannien og Australien. Dette gælder, uanset om der er tale om udlandsstipendium til studieophold eller hel kandidatuddannelse, se tabel 3.2.1 og 3.2.2. For modtagere af udlandsstipendium til studieophold gælder, at 28 pct. tog til USA, 27 pct. til Australien og 15 pct. til Storbritannien. Argentina er med 5 pct. det eneste ikke-engelsktalende land blandt de fem mest populære lande for modtagere af udlandsstipendium til studieophold. En væsentlig del af årsagen hertil er, at 92 studerende fra RUC er taget til Argentina i denne periode. De øvrige lande på top-ti over de mest populære lande er bortset fra Norge og Spanien alle ikke-europæiske lande.

Udlandsstipendieordningen retter sig mod lande og uddannelsesinstitutioner, hvor der bliver krævet undervisningsafgift fra de danske studerende. Derfor er der ikke lande på listen som for eksempelvis de nordiske lande, hvor danske studerende ikke skal betale undervisningsgebyr (bortset fra Norge som beskrevet ovenfor). Der er desuden europæiske uddannelsesinstitutioner, som kun modtager udenlandske

studerende på studieophold via udvekslingsaftaler, og som ikke modtager studerende, der selv arrangerer deres ophold via eksempelvis udlandsstipendieordningen. Disse uddannelsesinstitutioner retter udlandsstipendieordningen sig naturligvis heller ikke imod.

Tabel 3.2.1 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium til studieophold fordelt på de 10 mest populære lande

Studieophold	2008/09	2009/10	2010/11	Total	Procent
USA	164	253	376	793	28 %
Australien	160	264	338	762	27 %
Storbritannien	108	162	166	436	15 %
Argentina	30	36	71	137	5 %
New Zealand	16	38	60	114	4 %
Norge	11	33	52	96	3 %
Thailand	23	18	22	63	2 %
Sydafrika	16	18	9	43	2 %
Canada	13	11	14	38	1 %
Spanien	12	8	8	28	1 %
Øvrige	89	120	119	328	12 %
Total	642	961	1.235	2.838	100 %

Kilde: Uddannelsesministeriet

For studerende, der har fået udlandsstipendium til en hel kandidatuddannelse, er over halvdelen taget til det samme land, nemlig Storbritannien, se tabel 3.2.2. Henholdsvis 13 pct. og 12 pct. tager til Australien og USA, som er de anden- og tredje mest populære lande. I modsætning til studerende på studieophold er de øvrige lande på top-ti for hele kandidatuddannelser alle europæiske lande.

Tabel 3.2.2 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse fordelt på de 10 mest populære lande

Hele uddannelser	2008/09	2009/10	2010/11	Total	Procent
Storbritannien	132	147	217	496	56 %
Australien	30	40	41	111	13 %
USA	30	38	42	110	12 %
Holland	10	7	17	34	4 %
Frankrig	3	7	5	15	2 %
Italien	4	8	3	15	2 %
Spanien	3	5	7	15	2 %
Belgien	5	3	3	11	1 %
Tyskland		4	6	10	1 %
Irland	4		5	9	1 %
Øvrig	19	23	18	60	7 %
Total	240	282	364	886	100 %

Kilde: Uddannelsesministeriet

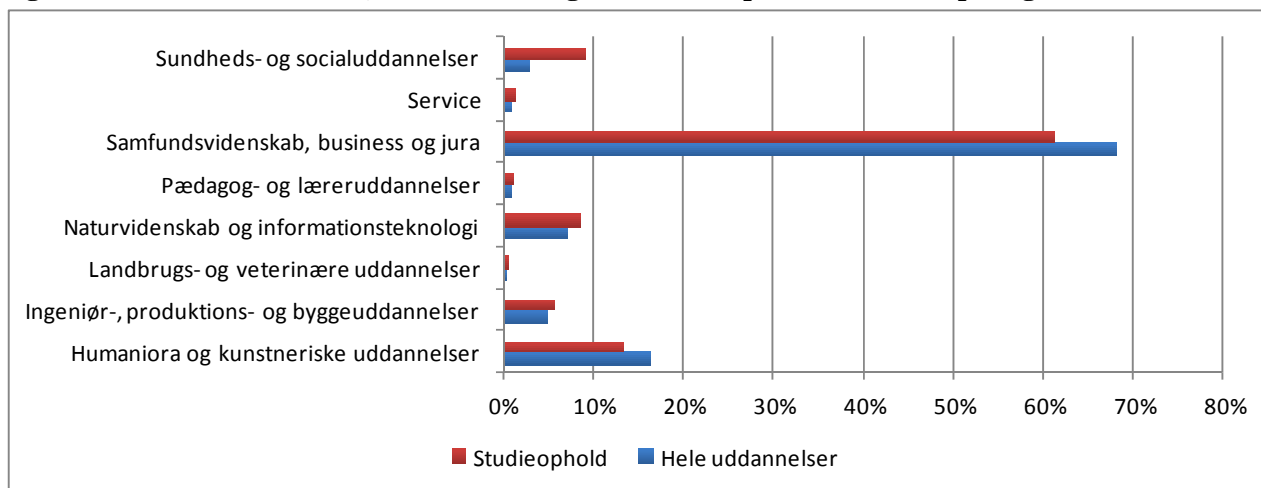
3.3 Fagområder, der bliver uddelt udlandsstipendium til

Der er en tydelig overvægt af studerende, som har fået tildelt udlandsstipendium inden for "Samfundsvidenskab, business og jura" – både til studieophold og hel kandidatuddannelse.

"Samfundsvidenskab, business og jura" udgør således 68 pct. af stipendierne til hele kandidatuddannelser og 61 pct. til studieophold, se figur 3.3.1. "Humaniora og kunstneriske uddannelser" er det næststørste

fagområde, men er med henholdsvis 16 pct. og 13 pct. for hele kandidatuddannelser og studieophold langt fra andelen på ”Samfundsvidenskab, business og jura”. Dette betyder samtidig, at der til sammenligning ikke er særlig mange, som tager ud på de tekniske og naturvidenskabelige uddannelser.

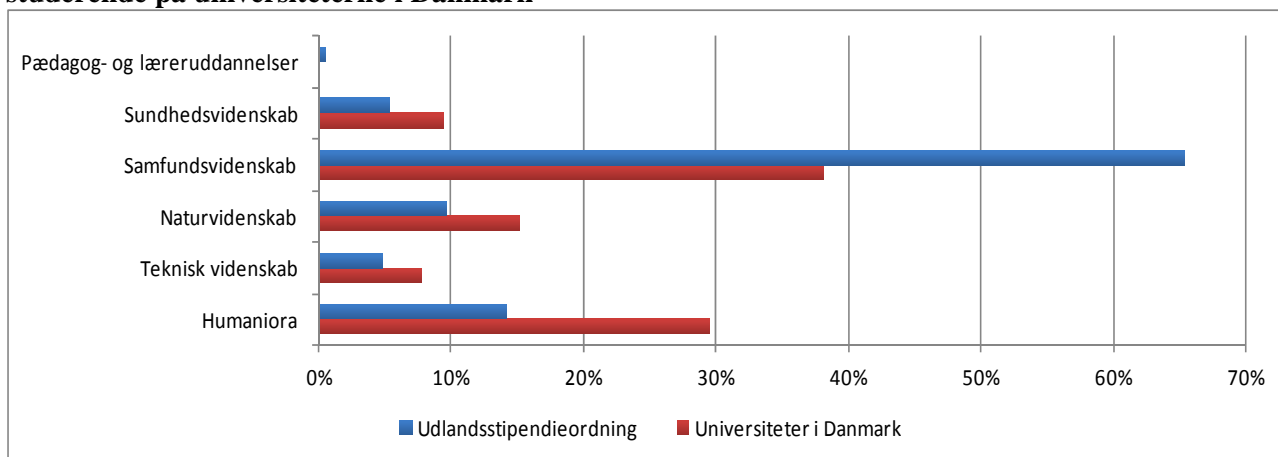
Figur 3.3.1 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium fordelt på fagområde

Kilde: Uddannelsesministeriet

Sammenligner man fagområdefordelingen mellem universitetsstuderende på udlandsstipendieordningen og studerende på universiteterne i Danmark, er der en betydelig større andel på samfundsvidenskab blandt de tildelte udlandsstipendier end blandt studerende på universiteterne i Danmark, se figur 3.3.2. De øvrige fagområder fylder mindre i udlandsstipendieordningen end på universiteterne i Danmark.

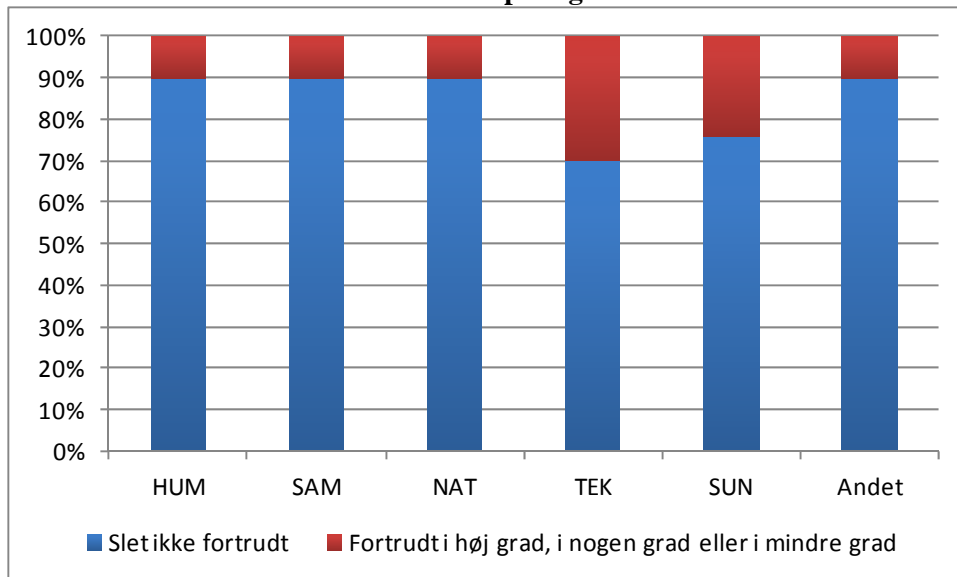
Figur 3.3.2 Fagområdefordeling for universitetsstuderende, der har modtaget udlandsstipendium og studerende på universiteterne i Danmark

Kilde: Uddannelsesministeriet

Som nævnt er der flest, der tager ud på fagområderne samfundsvidenskab og humaniora. I spørgeskemaundersøgelsen er det også studerende på disse fagområder, hvor færrest fortryder deres ophold. For studerende på studieophold svarer ca. 10 pct., at de fortryder deres ophold (fortryder i høj grad, nogen grad eller mindre grad) uanset fagområde, mens der er større forskel på studerende, der har fået udlandsstipendium til hele kandidatuddannelser. Figur 3.3.3 viser, at teknisk videnskab og sundhedsvidenskab har en højere andel, som fortryder, at de har taget en hel kandidatuddannelse i udlandet end de øvrige fagområder, se figur 2.

Figur 3.3.3 Andel af studerende på hel kandidatuddannelse, som har fortrudt, at de tog en hel kandidatuddannelse i udlandet fordelt på fagområde

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

3.4 Uddannelsesinstitutioner, de studerende tager ud til

Ser man på listen over de 15 mest populære uddannelsesinstitutioner for studerende på studieophold, er det Australien, USA og Storbritannien, som dominerer listen. Også Argentina, Norge og Thailand ligger relativt højt på listen. Studerende, der tager til Thailand, er alle fra professionshøjskolerne (sundheds- og socialuddannelserne), mens studerende til Universidad Austral, Argentina og Høgskolen i Oslo, Norge næsten alle er fra Roskilde Universitet. Årsagen til, at Norge rangerer højt på listen, er, at der er nogle uddannelsesinstitutioner i Norge, bl.a. Høgskolen i Oslo, som udsteder eksamensbevis/diploma fra den norske uddannelsesinstitution, men som samarbejder med andre organisationer, der sender studerende på studieophold i forskellige tredjelande.

Tabel 3.4.1 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium til studieophold fordelt på udenlandsk uddannelsesinstitution

Studieophold	Land	2008/09	2009/10	2010/11	Total
University of New South Wales	Australien	16	65	69	150
San Diego State University	USA	1	23	97	121
Harvard University	USA	45	24	49	118
Hawai'i Pacific University	USA	23	40	38	101
London School of Economics	Storbritannien	10	40	49	99
University of Westminster	Storbritannien	25	30	38	93
Universidad Austral	Argentina	10	19	50	79
Høgskolen i Oslo	Norge	7	28	35	70
University of Sydney	Australien	15	19	34	68
Griffith University	Australien	13	20	30	63
Bond University	Australien	4	22	28	54
University of California, San Diego	USA	4	16	33	53
Macquarie University	Australien	24	12	15	51
Mahidol University	Thailand	16	14	20	50
University of California at Berkeley	USA	9	18	19	46
Øvrig		420	571	631	1.622
Total		642	961	1.235	2.838

Kilde: Uddannelsesministeriet

Tabel 3.4.2 viser de 15 mest populære uddannelsesinstitutioner for studerende, som tager en hel kandidatuddannelse med udlandsstipendium. Som tidligere nævnt, er Storbritannien det mest populære land for studerende med udlandsstipendium til en hel kandidatuddannelse, og 12 af de 15 mest populære uddannelsesinstitutioner ligger da også i Storbritannien. Også Holland har flere institutioner på listen over de mest populære uddannelsesinstitutioner. Af de 15 mest populære uddannelsesinstitutioner er 12 på en af listerne over godkendte uddannelser til uddannelsesstipendium (positivlisten), mens de resterende er taget ud på en "ville kunne have"-samarbejdsaftale (se evt. kapitel fem vedr. positivlisten og "ville kunne have"-samarbejdstalerne).

Tabel 3.4.2 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse fordelt på udenlandsk uddannelsesinstitution

Hele uddannelser	Land	2008/09	2009/10	2010/11	Total	Positivliste
London School of Economics	Storbritannien	14	11	12	37	Ja
King's College London, University of London	Storbritannien	7	10	16	33	Ja
University College London, University of London	Storbritannien	5	7	19	31	Ja
University of Cambridge	Storbritannien	7	7	8	22	Ja
Griffith University	Australien	4	7	10	21	Ja
Anglia Ruskin University	Storbritannien	4	10	5	19	Nej
Royal College of Art	Storbritannien	8	7	4	19	Ja
University of Edinburgh	Storbritannien	6	5	8	19	Ja
University of Manchester	Storbritannien	4	7	8	19	Ja
University of Westminster	Storbritannien	5	5	8	18	Ja
Goldsmiths, University of London	Storbritannien	1	5	9	15	Nej
London Metropolitan University	Storbritannien	4	5	6	15	Ja
Universiteit van Amsterdam	Holland	5	3	6	14	Ja
University of New South Wales	Australien	2	6	4	12	Ja
SOAS - School of Oriental and African Studies, London	Storbritannien	7	4	1	12	Nej
Øvrig	-	157	183	240	580	-
Total	-	240	282	364	886	-

Kilde: Uddannelsesministeriet

3.5 Udviklingen i den generelle internationale mobilitet blandt studerende

Dette afsnit vil se på udviklingen i den generelle internationale mobilitet blandt studerende, for at se på i hvilken grad udlandsstipendieordningen har haft en betydning for den generelle mobilitet.

Studieophold

Samlet set er antallet af danske udvekslingsstuderende i udlandet steget fra 5.299 i 2008/09 (hvor udlandsstipendieordningen blev indført) til 5.644 i 2009/10, se tabel 3.5.1. Tallene indeholder alle studerende, som udløser internationaliseringsstipendium eksklusiv studerende, som har været ude via udlandsstipendieordningen³. Dermed indgår også studerende, som har været på praktikophold i udlandet. Det er dog mest på de erhvervsrettede uddannelser på erhvervsakademierne og professionshøjskolerne, at der indgår en del praktikophold i udlandet, mens det har mindre betydning på universitetsuddannelserne⁴.

Overordnet set har der ikke været nogen nedgang i antallet af danske udvekslingsstuderende i udlandet, men for professionsbacheloruddannelserne er der sket et lille fald. Studerende på Kulturministeriets uddannelser (hvoraf nogle nu er flyttet til Uddannelsesministeriet) benytter ikke udlandsstipendieordningen på studieophold, og derfor kan evt. udsving ikke skyldes indførelsen af udlandsstipendieordningen.

³ Under betegnelsen udvekslingsstuderende indgår følgende typer af studerende:

Studerende, som er af sted gennem uddannelsesinstitutionernes bilaterale aftaler med uddannelsesinstitutioner i andre lande.

Studerende, som er af sted på et studie- eller praktikophold via internationale programmer f.eks. EU's Erasmus-program

Studerende, der selv arrangerer et studieophold på en udenlandsk uddannelsesinstitution og får opholdet godkendt som en del af deres danske uddannelse.

⁴ I 2009/10 var der 105 studerende fra de danske universiteter på praktikophold via Erasmus-programmet. De tilsvarende tal for professionshøjskolerne og erhvervsakademierne var henholdsvis 324 og 149. Dertil kommer studerende, der har været i praktik uden for Erasmus-programmet (Kilde: Styrelsen for Universiteter og Internationalisering). Langt størstedelen af praktikophold via internationale programmer udgøres af Erasmus programmet.

Tabel 3.5.1 Udviklingen i antallet af danske udvekslingsstuderende i udlandet

	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Universitetsuddannelser	3.601	3.450	3.505	3.700	3.830	4.031
Professionsbacheloruddannelser	927	1.001	1.028	999	1.092	1.049
Erhvervsakademiuddannelser	123	142	159	193	176	373
Kulturministeriets uddannelser*	179	165	156	164	201	191
I alt	4.830	4.758	4.848	5.056	5.299	5.644

Kilde: Mobilitetsstatistik for de videregående uddannelser 2009/10, Styrelsen for International Uddannelse.

Note: *Kulturministeriets uddannelser dækker over alle uddannelser, som lå under Kulturministeriets ressort inden ressortændringen i efteråret 2011.

Tabel 3.5.2 viser udviklingen i antallet af danske udvekslingsstuderende i udlandet alene for universiteterne. Antallet af udvekslingsstuderende er samlet set steget fra 3.830 i 2008/09 til 4.071 i 2010/11 svarende til en stigning på 6 pct.

Denne udvikling dækker imidlertid over forholdsvis store stigninger på nogle universiteter og fald på andre.

Tabel 3.5.2 Udvikling i studerende på udvekslingsophold via udvekslingsaftaler for universiteterne

Institutionsnavn	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	Ændring
								2008/09-2010/11
Danmarks Tekniske Universitet	199	200	144	191	201	240	239	19 %
Copenhagen Business School	800	764	790	920	983	1083	1033	5 %
IT-Universitetet i København	0	2	1	5	6	3	5	-17 %
Københavns Universitet	967	905	993	984	1040	1139	1264	22 %
Roskilde Universitet	208	177	197	171	234	155	143	-39 %
Syddansk Universitet	242	274	234	296	265	308	273	3 %
Aalborg Universitet	446	450	392	353	323	347	289	-11 %
Aarhus Universitet	739	667	754	780	778	756	825	6 %
Total	3.601	3.439	3.505	3.700	3.830	4.031	4.071	6 %

Kilde: Uddannelsesministeriet

Anm.: Tallene indeholder alle studerende, som udløser internationaliseringstilskud og dermed også studerende, der har været i praktik via internationale programmer eksklusiv studerende, som har været ude via udlandsstipendieordningen. Det er Aalborg og Syddansk Universitet, som i 2009/10 havde flest studerende, der tog i praktik via Erasmus-programmet - henholdsvis 34 og 29 studerende (Kilde: Styrelsen for Universiteter og Internationalisering).

Anm.: I tabellen indgår kun studerende som er omfattet af universitetsloven. Der indgår derfor ikke studerende på uddannelser under det tidligere Undervisningsministerium. Danske studerende, der tog ud via en udvekslingsaftale på disse uddannelser udgjorde i 2009 og 2010 henholdsvis 86 og 76 studerende (Kilde Styrelsen for Videregående uddannelse og Uddannelsesstøtte).

Det er relevant at se på udviklingen i antallet af studerende indskrevet på universiteterne for at se udviklingen i antallet af udvekslingsstuderende i sammenhæng med udviklingen i antallet af studerende generelt. Tabel 3.5.3 viser, at antallet af bachelor- og kandidatstuderende på universiteterne er steget med 4 pct. i perioden 2008/09-2009/10. Denne periode er pga. datamangel ét år kortere end perioden, hvor ændringen af antallet af studerende på udvekslingsophold måles (2008/09-2010/11), men umiddelbart indikerer stigningen i udvekslingsaftalerne at følge stigningen i antallet af studerende, se figur 3.5.1 og 3.5.2.

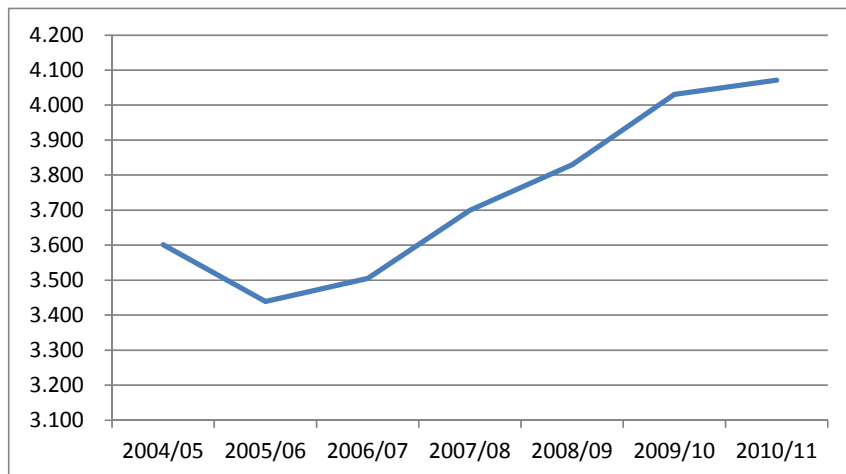
Tabel 3.5.3 Udvikling i antal bachelor- og kandidatstuderende indskrevet på universiteterne

	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	Ændring 2008/09- 2009/10
Antal studerende på universiteterne	105.771	108.030	110.234	110.572	113.935	118.940	-	4%*

Kilde: Uddannelsesministeriet

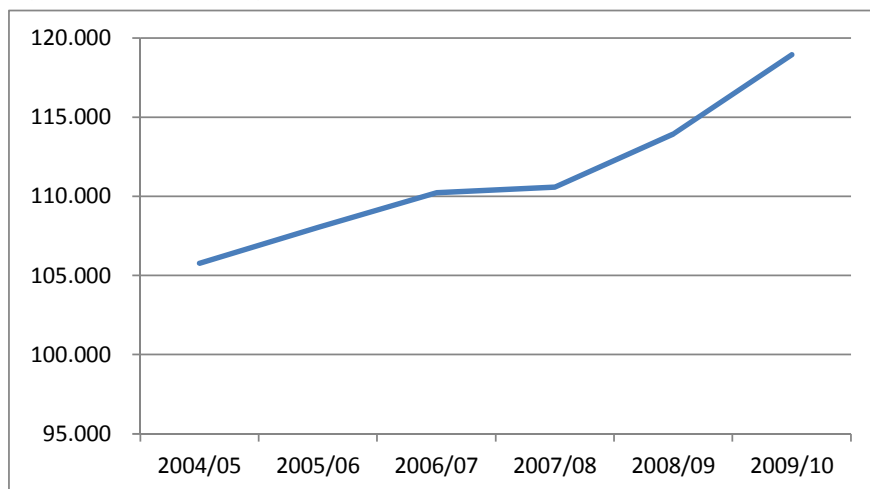
Note: * Der findes ikke tal for 2010/11, og derfor er ændringen i universiteternes bestand beregnet i perioden 2008/09-2009/10. Denne periode udgør altså et år mindre end den, som fremgår af tabel 3.8, hvor ændringen måles frem til 2010/11.

Figur 3.5.1 Udvikling i antal studerende på udvekslingsophold på universiteternes udvekslingsaftaler

Kilde: Uddannelsesministeriet

Figur 3.5.2 Udvikling i antal studerende på universiteternes bachelor- og kandidatuddannelser

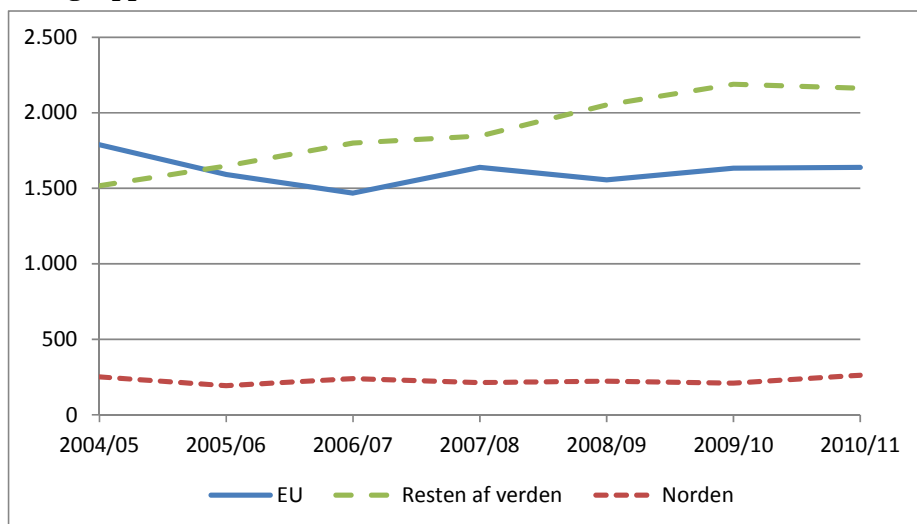
Kilde: Uddannelsesministeriet

Spørgsmålet om udviklingen i uddannelsesinstitutionernes udvekslingsaftaler, og i hvilken grad udlandsstipendieordningen har haft nogen indflydelse på udvekslingsaftalerne, vil blive nærmere behandlet i kapitel 5.1 ”Udlandsstipendieordningens betydning for udvekslingsaftalerne”.

Lande (geografi)

Størstedelen af de studerende på universiteternes udvekslingsaftaler tager til lande uden for Europa, 53 pct., mens 40 pct. tager til EU-lande⁵, og 6 pct. tager til de nordiske lande. Figur 3.5.3 viser udviklingen i, hvilke lande universiteternes udvekslingsstuderende er taget til i perioden 2004/05-2010/11. Figuren afspejler studerendes stigende ønske om at tage på studieophold i lande uden for Europa. Det er særligt lande som USA, Canada, Kina, Hong Kong, Japan og Singapore, hvor flere og flere universitetsstuderende vælger at tage på studieophold.

Figur 3.5.3 Udvikling i antal studerende på universiteternes udvekslingsaftaler fordelt på landegrupper

Kilde: Uddannelsesministeriet

Tabel 3.5.4 viser de tyve mest populære lande for udvekslingsstuderende på universiteternes udvekslingsaftaler. De mest populære lande i 2010/11 var USA, Tyskland og Storbritannien, og 11 ud af de 20 lande er europæiske lande. Der er ikke noget entydigt billede af, at der alene har været en nedgang i antallet af udvekslingsstuderende i de europæiske lande efter indførelsen af udlandsstipendieordningen i 2008 – en række af de europæiske lande har oplevet en stigning i perioden 2008/09-2010/11, f.eks. Frankrig, Holland og Schweiz.

Der har dog fra 2009/10 til 2010/11 været en nedgang i antallet af studerende til henholdsvis Storbritannien og Australien via universiteternes udvekslingsaftaler, hvilket er to af de mest populære lande at studere i med udlandsstipendium.

⁵ I tallene for EU-lande indgår i denne opgørelse ikke de nordiske lande, der er med i EU, da de er i en selvstændig kategori "nordiske lande".

Tabel 3.5.4 De 20 mest populære lande på universiteternes udvekslingsaftaler, 2010/11

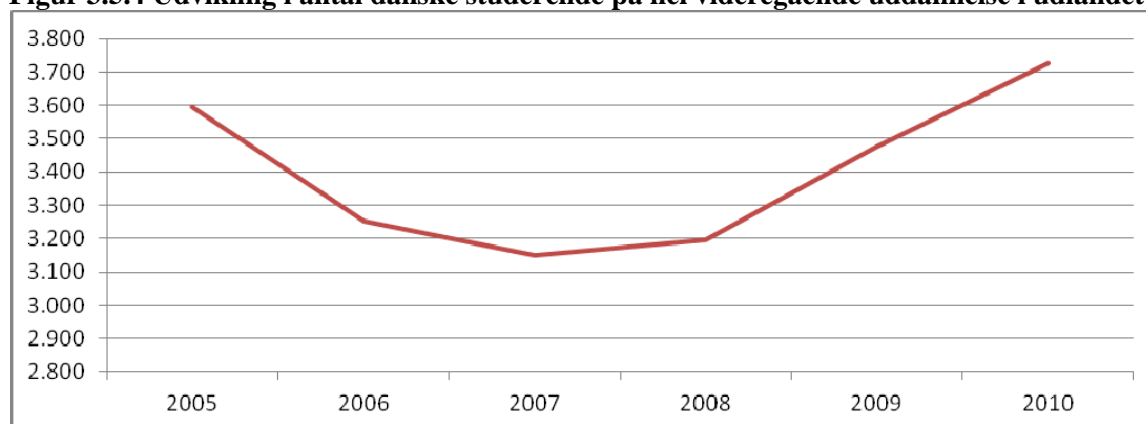
Land	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	Ændring 2008/09- 2010/11
USA	474	519	551	512	623	620	631	1 %
Tyskland	324	307	281	324	309	297	338	9 %
Storbritannien	356	354	352	378	364	373	319	-12 %
Australien	225	227	307	282	300	322	266	-11 %
Frankrig	286	234	195	241	193	246	248	28 %
Spanien	297	268	216	255	262	239	239	-9 %
Canada	138	158	197	209	194	203	212	9 %
Kina	68	77	114	111	98	176	163	66 %
Sverige	123	75	90	74	97	94	108	11 %
Holland	105	95	86	91	77	107	106	38 %
Italien	110	89	82	79	97	104	103	6 %
Norge	79	71	75	77	74	68	97	31 %
Belgien	99	68	76	73	73	69	80	10 %
Singapore	31	40	50	57	47	83	80	70 %
Mexico	48	34	40	33	69	67	72	4 %
Japan	22	42	34	44	42	40	60	43 %
Schweiz	30	31	33	38	41	54	55	34 %
Østrig	46	60	47	60	51	56	54	6 %
Indien	46	32	31	39	50	47	51	2 %
New Zealand	67	39	43	57	53	66	47	-11 %
Øvrige lande	627	619	605	666	716	700	742	4 %
Total	3.601	3.439	3.505	3.700	3.830	4.031	4.071	6 %

Kilde: Uddannelsesministeriet

Hel kandidatuddannelse

I 2010 var der 3.750 danske studerende, der læste hele videregående uddannelser i udlandet (tallet inkluderer både studerende med og uden udlandsstipendium). I perioden fra 2005-2007 har tallet været faldende, mens tallet er steget i perioden 2008-2010, hvor udlandsstipendieordningen blev indført, se figur 3.5.4.

Figur 3.5.4 Udvikling i antal danske studerende på hel videregående uddannelse i udlandet

Kilde: Uddannelsesministeriet, SU-styrelsen

Note: Tallet baserer sig på antal SU-modtagere til videregående uddannelser i udlandet

Tabel 3.5.5 viser, til hvilke landeområder studerende, der læser en hel videregående uddannelse i udlandet, tager hen. Tabellen viser, at der blandt studerende med udlandsstipendium til en hel kandidatuddannelse i udlandet relativt set er lidt flere, der læser i EU, Nordamerika og Oceanien (særligt Australien) end samlet set. Udlandsstipendieordningen anvendes til betalingsuddannelser, hvilket også ses ved, at der f.eks. er betydelig færre, der læser hel kandidatuddannelse med udlandsstipendium i Norden (1 pct.), hvor uddannelse for danske studerende i hovedreglen er gratis, end samlet set (hvor andelen er 19 pct.).

Tabel 3.5.5 Danske studerende på en hel videregående uddannelse i udlandet fordelt på landeområder

	Al videregående uddannelse i udlandet		Heraf udlandsstipendieordningen Hele kandidatuddannelser	
	Afrika	16	0%	0
Asien	92	2%	17	2 %
EU	2.307	62%	615	69 %
Nordamerika	380	10%	116	13 %
Norden	726	19%	7	1 %
Oceanien	148	4%	119	13 %
Sydamerika	17	0%	3	0 %
Øvrige Europa	54	1%	9	1 %
Uoplyst	10	0%	0	0 %
Total	3.750	100%	886	100 %

Kilde: Uddannelsesministeriet

Note: Kategorien "Heraf udlandsstipendieordningen – hel kandidatuddannelse" dækker hele perioden 2008/09-2010/11, mens kategorien "Al videregående uddannelse i udlandet" dækker 2010. "Udlandsstipendieordningen" viser alene tal for hele kandidatuddannelser i udlandet, mens "Al videregående uddannelse i udlandet" viser studerende på alle videregående uddannelser i udlandet.

Kapitel 4. Hvordan og hvorfor bruger de studerende udlandsstipendieordningen?

4.1 De studerendes motivation for at tage ud med udlandsstipendieordningen

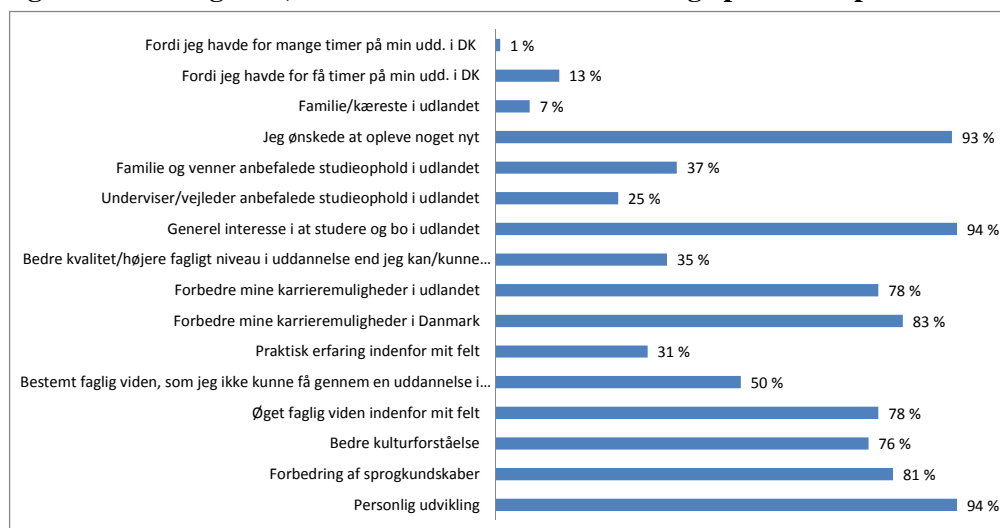
Med indførelsen af udlandsstipendieordningen er det blevet muligt for de studerende at tage ud på uddannelser og universiteter, som de studerende selv finder, og som de danske uddannelsesinstitutioner ikke på forhånd har nogle aftaler med. Dette kan give den studerende en fleksibilitet i forhold til valg af uddannelse i udlandet, men muligheden for at vælge næsten frit mellem udenlandske uddannelser kan også have nogle negative effekter, og der kan være en risiko for, at nogle studerende har andre hensigter med udlandsopholdet end selve studiet og det at styrke sin faglighed og interkulturelle kompetencer.

Der har på denne baggrund været et ønske om at få afdækket de studerendes motiver for at tage ud med ordningen og undersøge, om de får et lige så stort fagligt udbytte med udlandsstipendium som på udvekslingsaftalerne.

Studerendes svar fra spørgeskemaundersøgelse

De årsager, som flest studerende fremhæver for at tage på studieophold i udlandet, er især personlig udvikling, ønsket om at opleve noget nyt, øget faglig viden inden for sit felt, en generel interesse i at studere og bo i udlandet samt en forbedring af karrieremulighederne i både Danmark og udlandet. Andre forhold, som over halvdelen af de studerende har angivet, er en forbedring af sprogkunderskaber, øget faglig viden inden for et felt og bedre kulturforståelse. Ca. en fjerdedel angiver, at underviser/vejleder anbefalede studieophold i udlandet, mens 13 pct. angiver, at en motivationsfaktor har været for få timer på uddannelsen i Danmark, se figur 4.1.1.

Figur 4.1.1 Årsager til, at de studerende ønskede at tage på studieophold i udlandet

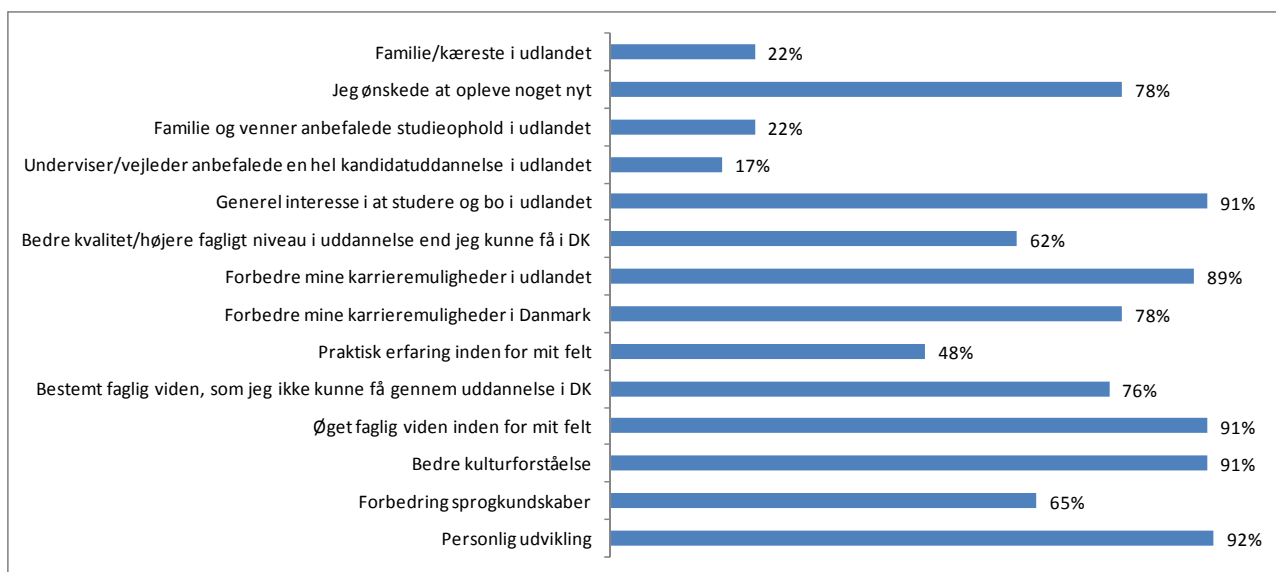
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Anm.: Det har været muligt for de studerende at angive flere årsager.

Note: Spørgsmålet lød: "Hvad var årsagerne til, at du ville på studieophold med udlandsstipendieordningen?"

Motivationsfaktorerne for at tage en hel kandidatuddannelse med udlandsstipendium i udlandet er nogle af de samme som for studieophold, se figur 4.1.2. Der er dog visse afvigelser, og eksempelvis påpeger 81 pct. af de studerende på studieophold, at en forbedring af sprogkunderskaber er en årsag til at tage ud og studere i udlandet, mens det gælder for 65 pct. af de studerende på en hel kandidatuddannelse. Der er desuden en større andel på en hel kandidatuddannelse end på studieophold, som angiver familie/kæreste i udlandet, som en årsag til at tage ud (22 pct. mod 7 pct.). Sidst kan nævnes, at flere på hele kandidatuddannelser i udlandet end på studieophold nævner det at kunne få en bestemt faglig viden, som de ikke har kunnet få gennem en uddannelse i Danmark, som en motivation.

Figur 4.1.2 Årsager til, at de studerende ønskede at tage en hel kandidatuddannelse i udlandet

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Anm.: Det har været muligt for de studerende at angive flere årsager.

Note: Spørgsmålet lød: "Hvad var årsagerne til, at du ville på hel kandidatuddannelse med udlandsstipendieordningen?"

De studerende har i spørgeskemaundersøgelsen også haft en mulighed for selv at komme med en begrundelse for at tage ud og studere med udlandsstipendium, som ikke på forhånd var defineret som en kategori. En af de årsager, som flere af de studerende selv nævner, er manglende fleksibilitet i uddannelserne i Danmark. Det gælder både i forhold til at skifte uddannelsesinstitutioner og studieretning fra bacheloruddannelsen til kandidatuddannelsen, men det gælder også i forhold til at komme ind på en kandidatuddannelse med en professionsbacheloruddannelse. Flere, som har en professionsbacheloruddannelse, har således nævnt muligheden for at tage en kandidatuddannelse i udlandet som en årsag til at tage ud.

Der er også en del studerende, som nævner muligheden for at tage en kortere kandidatuddannelse på et år, som en væsentlig årsag til at tage en kandidatuddannelse i udlandet. Andre nævner muligheden for at stifte bekendtskab med og prøve andre studie- og undervisningsformer samt at møde nye mennesker og skabe netværk i udlandet som en motivation. Dertil er der mange studerende, som studerer forholdene i andre lande eller internationale studier, som finder det oplagt at tage ud og studere i udlandet, og der er studerende, som nævner, at de blot er kørt træet af deres uddannelse i Danmark, eller som blot godt kan lide at rejse.

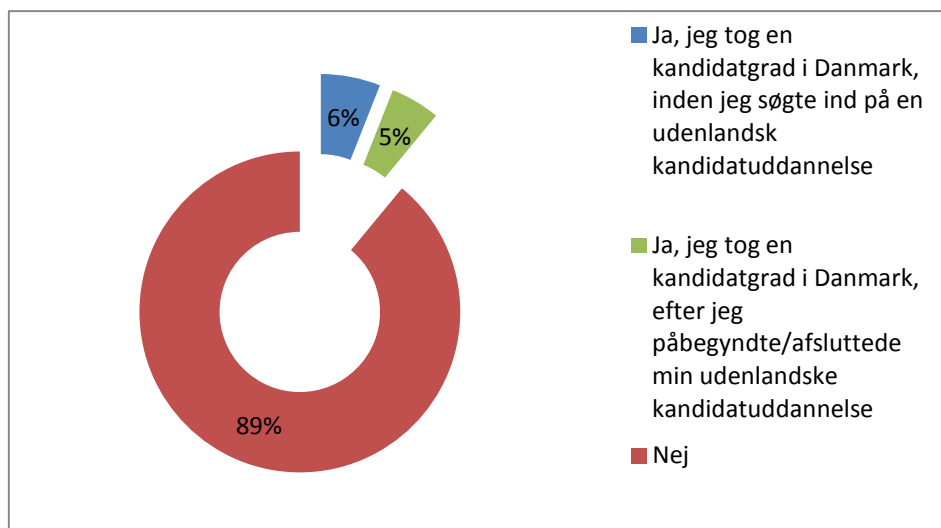
4.2 Omfanget og årsager til dobbelte kandidatgrader

I en række lande i udlandet er det muligt at tage kandidatuddannelser på ét år, og det er derfor muligt for de danske studerende inden for den seksårige SU-ramme at tage en kandidatuddannelse i både Danmark og udlandet. De danske uddannelsesinstitutioner har haft en antagelse om, at mange, som tager ud via udlandsstipendieordningen, får dobbelte kandidatgrader, og omfanget og årsagerne til dette er det derfor fundet relevant at undersøge.

Studerendes svar fra spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 89 pct. af de studerende, som har været af sted på en hel kandidatuddannelse, ikke har nogen dansk kandidatuddannelse på det tidspunkt, de svarede på spørgeskemaundersøgelsen, se figur 4.2.1. 6 pct. har taget en dansk kandidatgrad, før de tog ud med udlandsstipendieordningen, og 5 pct. har taget en dansk kandidatuddannelse, efter de havde taget en hel kandidatuddannelse i udlandet med udlandsstipendium. Disse tilsammen 11 pct. med en dobbelt kandidatgrad udgør kun 78 studerende ud af de 723, som har svaret på dette spørgsmål. Det vil altså sige, at det reelt ikke er en stor del af de adspurgte, som har en dobbelt kandidatgrad.

Figur 4.2.1 Omfanget af dobbelte kandidatgrader

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet
Note: Spørgsmålet lød: "Har du en kandidatgrad fra et dansk universitet?"

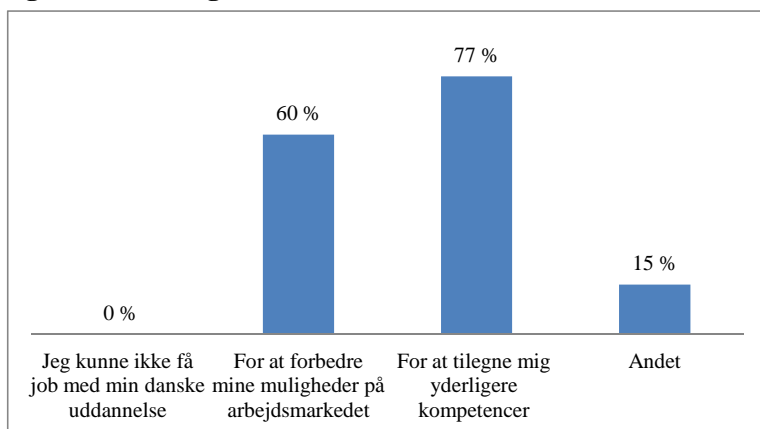
De studerende, som har været, eller er af sted på en hel kandidatuddannelse, har imidlertid også svaret på, om de går med overvejelser om at tage en dansk kandidatuddannelse, efter deres udenlandske kandidatuddannelse er afsluttet. Op mod 20 pct. af de studerende går med sådanne overvejelser. Derfor er der en forventning om, at omfanget af studerende, som tager en dansk kandidatuddannelse efter endt udenlandsk kandidatuddannelse, vil stige over tid, hvis de, som går med overvejelserne, tager beslutningen om at studere videre.

De førømtalte 11 pct., som allerede har en dobbelt kandidatuddannelse, er henholdsvis blevet spurgt om, hvorfor de har taget en dansk kandidatuddannelse før deres udenlandske kandidatuddannelse, eller hvorfor de har taget en dansk kandidatuddannelse, efter de har afsluttet deres udenlandske kandidatuddannelse.

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen tyder det på, at de studerende vælger at tage en kandidatuddannelse i udlandet, selvom de har en dansk kandidatuddannelse i forvejen, for at benytte sig af muligheden for at opkvalificere deres kompetencer og dermed også styrke deres position på arbejdsmarkedet. 77 pct. af de adspurgte i spørgeskemaundersøgelsen har således svaret, at de har taget en ekstra kandidatuddannelse for

at tilegne sig yderligere kompetencer, se figur 4.2.2. 60 pct. har svaret, at de har taget en ekstra kandidatuddannelse for at styrke deres muligheder på arbejdsmarkedet.

Figur 4.2.2 Årsager til dobbelt kandidatuddannelse (dansk uddannelse først)

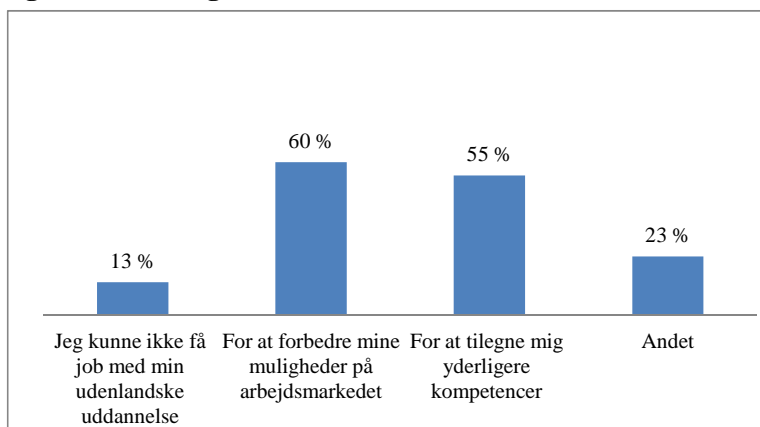
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Anm.: Det har været muligt for de studerende at angive flere årsager.

Note: Spørgsmålet lød: "Hvorfor har den studerende taget en udenlandsk kandidatuddannelse, efter de tog en dansk kandidatuddannelse?"

De studerende, som har taget en dansk kandidatuddannelse, *efter* de har taget en udenlandsk kandidatuddannelse, svarer anderledes end de, som har taget deres danske kandidatuddannelse først, se figur 4.2.3. En forholdsvis lille del, nemlig 13 pct., svarer, at de har taget en dansk kandidatuddannelse, fordi deres udenlandske kandidatuddannelse ikke slog til på det danske arbejdsmarked. Dette tal kunne man godt have en forestilling om ville være højere, da mange udenlandske kandidatuddannelser har en varighed på kun ét år, og da det danske erhvervsliv kunne tænkes at foretrække at ansætte studerende med danske kandidatuddannelser, som de bedre kender kvaliteten af.

Figur 4.2.3 Årsager til dobbelt kandidatuddannelse (udenlandsk uddannelse først)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Anm.: Det har været muligt for de studerende at angive flere årsager.

Note: Spørgsmålet lød: "Hvorfor har den studerende taget en dansk kandidatuddannelse, efter de tog en udenlandsk kandidatuddannelse?"

Flest, nemlig 60 pct., har svaret, at de supplerer deres udenlandske kandidat med en dansk, fordi de vil forbedre deres muligheder på arbejdsmarkedet. Lidt færre har angivet, at de gør det for at tilegne sig yderligere kompetencer (55 pct.). Der tegner sig altså nogenlunde samme billede, som for studerende, der

havde taget dansk kandidatuddannelse først, hvor de studerende ser en mulighed for at opkvalificere deres kompetencer ved hjælp af yderligere en kandidatuddannelse.

4.3 Mobiliteten efter endt uddannelse blandt personer, der har modtaget udlandsstipendium til en hel kandidatuddannelse

Der har været udtrykt bekymring om, hvorvidt nogle danske studerende, som tager en udenlandsk kandidatuddannelse via udlandsstipendium, ikke kommer tilbage igen til Danmark og det danske arbejdsmarked, men i stedet vælger at blive i udlandet. Det er derfor vigtigt at få undersøgt i hvor stor udstrækning, de studerende egentlig vender hjem igen, efter de har færdiggjort deres udenlandske kandidat, eller om de bliver boende i udlandet.

I spørgeskemaundersøgelsen blev de studerende, der har færdiggjort en hel kandidatuddannelse i udlandet med udlandsstipendium, spurgt, om de i dag er bosat i Danmark. Af de, der har en dansk bacheloruddannelse, er 60 pct. vendt tilbage til Danmark, mens dette kun gælder for 45 pct. af de, der har en udenlandsk bacheloruddannelse, se tabel 4.3.1. I alt er 56 pct. af de studerende, der har taget en hel kandidatuddannelse i udlandet, vendt tilbage til Danmark. 44 pct. af de kandidatstuderende, som har afsluttet deres uddannelse, bor således ikke i Danmark i dag. 68 pct. af denne gruppe er fortsat bosat i landet, hvor de tog deres kandidatuddannelse med udlandsstipendieordningen, mens den resterende del er bosat i et helt tredje land.

Tabel 4.3.1 Hvor er de færdige kandidater bosat

	I Danmark	I udlandet	I alt
Dansk bachelor	167 (60 pct.)	110 (40 pct.)	277 (100 pct.)
Udenlandsk bachelor	41 (45 pct.)	51 (55 pct.)	92 (100 pct.)
Total	208 (56 pct.)	161 (44 pct.)	369 (100 pct.)

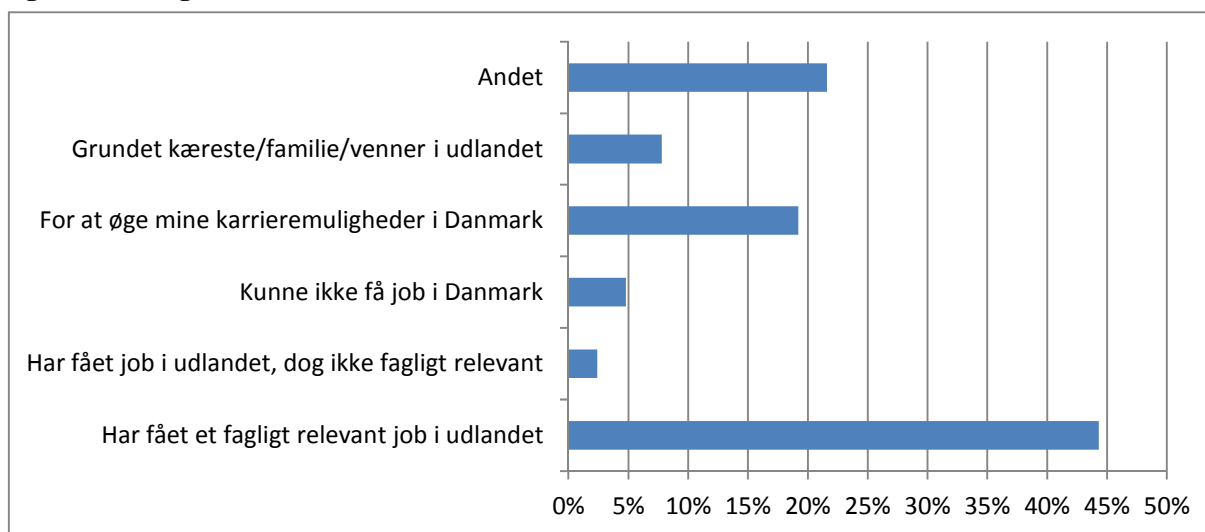
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: "Er du i dag bosat i Danmark?"

Den hyppigste årsag til, at de studerende har bosat sig i udlandet efter endt kandidatuddannelse, er, at de har fået et fagligt relevant job, se figur 4.3.1. 44 pct. angiver dette som en begrundelse for, hvorfor de har valgt at bosætte sig i udlandet.

Herudover har 20 pct. valgt at forblive i udlandet, fordi de håber, at dette vil gavne deres karrieremuligheder i Danmark. 8 pct. har valgt at bosætte sig i udlandet pga. venner familie eller kæreste, 5 pct. fordi de ikke kunne få job i Danmark, mens 3 pct. har fået job i udlandet, som dog ikke er fagligt relevant. Mange studerende har også markeret i kategorien "andet" og selv formuleret en begrundelse, men her er svarene meget individspecifikke og viser altså ingen klar tendens.

Figur 4.3.1 Begrundelser for at bo i udlandet efter endt uddannelse

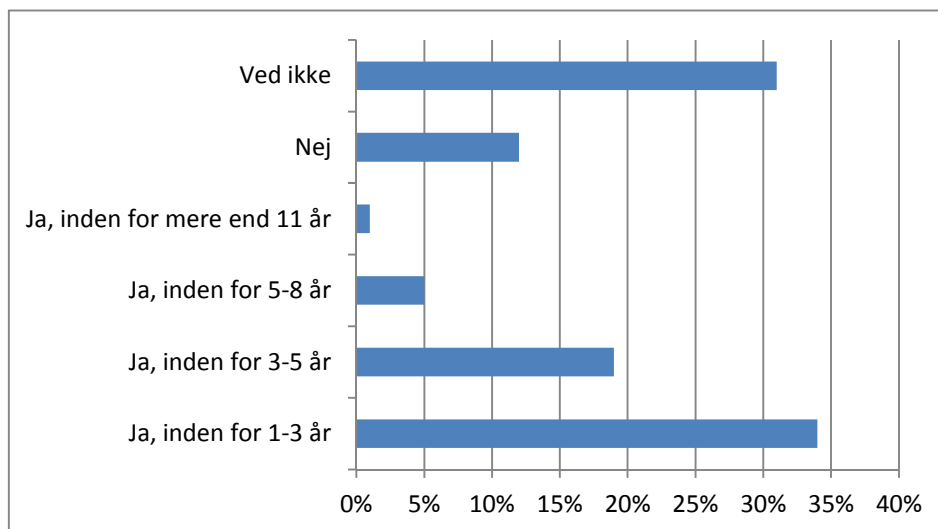
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Anm.: Det har været muligt for de studerende at angive flere årsager.

Note: Spørgsmålet lød: "Hvorfor har du valgt at bosætte dig i udlandet?"

Den ovennævnte gruppe af dimittender er også spurgt til, om de planlægger at vende tilbage til Danmark og søge arbejde på et senere tidspunkt. Lidt over en tredjedel forventer at vende tilbage til Danmark inden for 3 år, 24 pct. forventer at vende tilbage til Danmark indenfor 3 til 11 år, mens 12 pct. angiver, at de ikke planlægger at vende tilbage til Danmark Endelig har 30 pct. endnu ikke taget stilling til dette spørgsmål.

Figur 4.3.2 Andel af studerende med færdige kandidatuddannelser, som kommer tilbage til Danmark igen

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: "Planlægger du at vende tilbage til Danmark for at søge job?"

Vender man blikket tilbage mod de, som er vendt hjem til Danmark, har 51 pct. fået et fagligt relevant job. 51 pct. lyder måske ikke af meget, men hertil skal nævnes, at det af spørgeskemaundersøgelsen ikke fremgår, hvornår de studerende er dimitteret, hvorfor det kan være helt nyudklækkede kandidater, og det kan derfor være ganske naturligt, at de ikke er kommet i arbejde endnu. Lidt under halvdelen af dem, som er kommet i arbejde, vurderer, at det i høj grad har været lettere at få et fagligt relevant arbejde på grund af

den udenlandske kandidatuddannelse, se tabel 4.3.2. Kun 6 pct. mener slet ikke, at en udenlandsk kandidatuddannelse har gjort det lettere at få et fagligt relevant arbejde.

Tabel 4.3.2 Brugbarheden af en udenlandsk kandidatuddannelse i forhold til det danske arbejdsmarked

	Antal	Procent
I høj grad	50	46 %
I nogen grad	40	36 %
I mindre grad	14	13 %
Slet ikke	6	6 %
Total	110	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: "Vurderer du, at det var lettere at få et fagligt relevant arbejde i Danmark grundet din udenlandske kandidatuddannelse?"

Kapitel 5. Analyse af problemstillinger og udfordringer, der relaterer sig til administrationen af udlandsstipendieordningen

5.1 Udlandsstipendieordningens betydning for udvekslingsaftalerne

Studerende har mulighed for at komme på studieophold i udlandet enten via udlandsstipendieordningen, hvor udlandsstipendiet kan bruges til helt eller delvist at dække studieafgiften i udlandet, eller via uddannelsesinstitutionernes udvekslingsaftaler, hvor der ikke skal betales studieafgift. Det er desuden også muligt at arrangere og betale sit studieophold selv ved selvarrangerede ophold, men dette er ikke at betragte som et reelt alternativ til udvekslingsaftaler og udlandsstipendium, da den studerende her selv arrangerer opholdet og selv skal sørge for al finansiering i forbindelse med opholdet.

Dette afsnit vil undersøge, om udlandsstipendieordningen har nogle konsekvenser for uddannelsesinstitutionernes udvekslingsaftaler, herunder om uddannelsesinstitutionerne oplever, at det er blevet sværere at forny eller indgå udvekslingsaftaler efter indførelsen af udlandsstipendieordningen, og om nogle udenlandske institutioner foretrækker at modtage danske studerende på udlandsstipendium – og dermed modtage direkte betaling – frem for at have en udvekslingsaftale med en dansk uddannelsesinstitution. Det vil også blive undersøgt, om udlandsstipendieordningen betyder, at danske studerende fravælger udvekslingsophold i andre lande end de mest populære engelsktalende studiedestinationer som Storbritannien, USA og Australien og dermed svækker samarbejdet inden for EU og Norden.

Beskrivelse af studieophold via udvekslingsaftale og via udlandsstipendium

Uanset om studerende vælger at tage på studieophold i udlandet via udlandsstipendieordningen eller via uddannelsesinstitutionernes udvekslingsaftaler, er det studienævnet, som afgør, om den udenlandske uddannelsesaktivitet kan indmeriteres på den danske uddannelse. Der ydes alene udlandsstipendium til aktiviteter, der er givet forhåndsmerit til. Det er altså reelt op til den enkelte uddannelsesinstitution at kvalitetsvurdere den udenlandske uddannelsesaktivitet, der søges indmeriteret i den danske uddannelse. Hermed afgør den danske uddannelsesinstitution også, hvilke udenlandske uddannelser de studerende kan tage et studieophold på.

Set fra den studerendes synspunkt er der både fordele og ulemper ved at tage ud på de to forskellige ordninger. Tager den studerende ud via en udvekslingsaftale, har den danske institution allerede et samarbejde med den udenlandske uddannelsesinstitution og har typisk opsat nogle rammer for opholdet. Den studerende vil ofte kunne få en bedre vejledning om opholdet og oftere kunne høste erfaringer fra andre studerende, der har været ude via aftalen. Samtidig kan det være betryggende for den studerende at vide, at kvaliteten af undervisningen og fagene er vurderet tilfredsstillende i et omfang, så der er blevet indgået en udvekslingsaftale. Ulempen ved at tage ud via en udvekslingsaftale er, at der ofte er nogle faste ansøgningsdatoer, hvor de studerende skal søge lang tid i forvejen – og hvor de studerende skal vælge fag på et meget tidligt tidspunkt, ofte op til 1-1,5 år i forvejen på oversøiske uddannelsesinstitutioner⁶. Samtidig er den studerende i nogle udvekslingsaftaler begrænset af kun at kunne vælge nogle fag – og ikke nødvendigvis alle de ønskede fag, samt at der kun er et begrænset antal pladser på udvekslingsaftalerne, hvilket kan medføre lodtrækning eller krav om et vist karaktergennemsnit. Endelig kan de studerende i sagens natur kun vælge at tage på studieophold i de lande, hvor deres danske uddannelsesinstitution har udvekslingsaftaler.

⁶ For studieophold i Europa er ansøgningsfristen kortere - typisk omkring et halvt år.

Tager de studerende ud via udlandsstipendieordningen, er meget mere overladt til den studerende selv. De skal selv arrangere opholdet, have alt kontakten til den udenlandske uddannelsesinstitution, orientere sig i kurser osv. Samtidig kan kvaliteten af uddannelsen være mere usikker, da der ikke nødvendigvis er andre danske studerende, der tidligere har studeret ved uddannelsesinstitutionen. Fordelene, som de studerende fremhæver ved at tage ud via udlandsstipendieordningen, er den fleksibilitet, ordningen medfører i forhold til et mere frit valg både geografisk og fagligt. Endelig fremhæves ansøgningsfristerne, der ofte er kortere end ved udvekslingsaftalerne. De studerende skal altså ikke planlægge deres ophold så lang tid i forvejen, hvis de ønsker at komme ud på oversøiske uddannelsesinstitutioner⁷.

Udvikling i antallet af studerende på de danske uddannelsesinstitutioners udvekslingsaftaler

Tabel 5.1.1 viser antallet af studerende, som har været på studieophold i udlandet via en udvekslingsaftale. Tabellen viser, at fra 2008/09 (hvor udlandsstipendiet blev indført) til 2009/10 er antallet af udvekslingsstuderende steget på universitetsuddannelserne og erhvervsakademiuddannelserne, mens antallet er faldet en smule på professionsbacheloruddannelserne.

Tabel 5.1.1 Udvikling i studerende på udvekslingsophold

	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Universitetsuddannelser	3.601	3.450	3.505	3.700	3.830	4.031
Professionsbacheloruddannelser 1)	927	1.001	1.028	999	1.092	1.049
Erhvervsakademiuddannelser	123	142	159	193	176	373
I alt	4.651	4.593	4.692	4.892	5.098	5.453

Kilde: Mobilitetsstatistik for de videregående uddannelser 2009/10, Styrelsen for International Uddannelse.

1) Studerende, som læser en professionsbacheloruddannelse på et universitet, indgår i denne kategori.

Note: Tallene viser studerende, som udløser internationaliseringstilskud. Se i øvrigt kommentarerne under tabel 3.5.2.

Note: Kulturministeriets uddannelser (hvoraf nogle nu er flyttet til Uddannelsesministeriet) benytter ikke udlandsstipendieordningen til studieophold og fremgår derfor ikke af tabellen.

Ser man alene på udviklingen i universiteternes udvekslingsaftaler, er der samlet set sket en stigning fra 3.830 studerende i 2008/09, svarende til en stigning på 6 pct., se tabel 5.1.2. Denne udvikling dækker imidlertid over forholdsvis store stigninger på nogle universiteter og fald på andre. Der er med andre ord stor variation i udviklingen i antallet af studerende på universiteternes udvekslingsaftaler.

Tabel 5.1.2 Udvikling i antal studerende på udvekslingsophold via udvekslingsaftaler for universiteterne

Institutionsnavn	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	Ændring
								2008/09-2010/11
Danmarks Tekniske Universitet	199	200	144	191	201	240	239	19 %
Copenhagen Business School	800	764	790	920	983	1.083	1.033	5 %
IT-Universitetet i København	0	2	1	5	6	3	5	-17 %
Københavns Universitet	967	905	993	984	1.040	1.139	1.264	22 %
Roskilde Universitet	208	177	197	171	234	155	143	-39 %
Syddansk Universitet	242	274	234	296	265	308	273	3 %
Aalborg Universitet	446	450	392	353	323	347	289	-11 %
Aarhus Universitet	739	667	754	780	778	756	825	6 %
Total	3.601	3.439	3.505	3.700	3.830	4.031	4.071	6 %

Kilde: Uddannelsesministeriet

Anm.: I tabellen indgår kun studerende, som er omfattet af universitetsloven. Der indgår derfor ikke studerende på uddannelser under det tidligere Undervisningsministerium. Danske studerende, der tog ud via en udvekslingsaftale på disse uddannelser, udgjorde i 2009 og 2010 henholdsvis 86 og 76 studerende.

⁷ Hvis de studerende tager ud på en udvekslingsaftale via Erasmus eller Nordplus, skal opholdet planlægges ca. et halvt år i forvejen.

Der er på universiteterne ikke nogen entydig sammenhæng mellem fremgang i studerende på udlandsstipendieordningen og en tilbagegang i antallet af studerende på udvekslingsaftalerne, eller omvendt. Nogle universiteter har således både haft en stigning i antallet af studerende på udlandsstipendieordningen og udvekslingsaftalerne, mens andre, f.eks. Roskilde Universitet og Aalborg Universitet, har haft en tilbagegang i udvekslingsaftalerne, men en fremgang i antal studerende på udlandsstipendieordningen, se tabel 5.1.3.

Tabel 5.1.3 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium til studieophold fordelt på universiteterne

Studieophold	2008/09	2009/10	2010/11	Total
Aarhus Universitet	218	271	281	770
Copenhagen Business School	72	174	196	442
Københavns Universitet	104	156	176	436
Roskilde Universitet	52	98	171	321
Aalborg Universitet	47	59	104	210
Syddansk Universitet	55	48	89	192
Danmarks Tekniske Universitet	24	30	72	126
IT-Universitetet i København	1	11	17	29
Total	573	847	1.106	2.526

Kilde: Uddannelsesministeriet

Udlandsstipendieordningens konsekvens for udvekslingsaftalerne samt muligheden for at forny eller indgå udvekslingsaftaler

Uddannelsesinstitutionernes svar

Helt generelt vurderer de danske uddannelsesinstitutioner, at udlandsstipendieordningen har betydet, at danske studerende har fået flere og bedre muligheder for at rejse ud – ikke mindst til populære oversøiske lande. Tages der udgangspunkt i den studerende, vurderes ordningen således som positiv. Dog er der en bekymring for, at kvaliteten af de uddannelser, de studerende tager via udlandsstipendieordningen, kan være ringere end de udenlandske uddannelser, de kan tage via en udvekslingsaftale. Dette da de danske universiteter har sværere ved at sikre kvaliteten af udlandsstipendie-opholdene, da de ikke som på udvekslings-opholdene f.eks. kan stille krav om sprogtest eller har mulighed for at have samme grad af dialog med den udenlandske uddannelsesinstitution.

Uddannelsesinstitutionerne har til gengæld meget forskellige opfattelser af, hvilken betydning udlandsstipendieordningen har haft for udvekslingsaftalerne – og udlandsstipendieordningen påvirker uddannelsesinstitutionerne forskelligt. Nogle vurderer ikke, at ordningen har haft nogen særlig indvirkning på deres aftaler, og nogle vurderer, at ordningen er så ny, at det endnu ikke er muligt at kende de fulde konsekvenser af ordningen for udvekslingsaftalerne. Andre vurderer, at ordningen har haft både negative og positive konsekvenser. En positiv konsekvens er, at udlandsstipendieordningen har været med til at skabe nye udvekslingsaftaler med udenlandske uddannelsesinstitutioner samt udvide eksisterende aftaler, fordi den udenlandske institution har vurderet, at udvekslingsaftalen også ville kunne føre flere betalingsstuderende med sig. Udlandsstipendieordningen har på denne måde gjort det lettere at komme i kontakt med udenlandske institutioner og givet mulighed for at afprøve eventuelle nye partnere. Det er hos en række danske uddannelsesinstitutioner således ikke oplevelsen, at de udenlandske institutioner foretrækker at modtage danske studerende på udlandsstipendium – og dermed modtage direkte betaling – frem for at have en udvekslingsaftale med en dansk uddannelsesinstitution. Det fremhæves også som positivt, at udlandsstipendier bruges som supplement/alternativ til steder i udlandet med for få udvekslingspladser. Det bemærkes i denne forbindelse, at både udvekslingsaftalerne og udlandsstipendieordningen er relevante ordninger og supplerer hinanden godt.

Andre uddannelsesinstitutioner oplever omvendt, at en negativ konsekvens af ordningen er, at eksisterende aftaler ikke bliver udvidet, da de udenlandske institutioner foretrækker at modtage danske, betalende studerende. Nogle uddannelsesinstitutioner vurderer, at udlandsstipendieordningen har haft en *betydelig* negativ indvirkning på udvekslingsaftalerne, idet den har øget den udgående mobilitet (via udlandsstipendieordningen) på bekostning af udvekslingsaftalerne. Universiteternes udvekslingsaftaler er ofte bredere end "ren" studenterudveksling og inkluderer f.eks. også aftaler om udveksling af undervisere, forskersamarbejde og samarbejde om uddannelsesudvikling. I det omfang, ordningen har en negativ betydning for udvekslingsaftalerne, kan det derfor også have en betydning for samarbejdet på andre områder end studenterudvekslingen.

Samtidig nævner uddannelsesinstitutionerne, at den negative konsekvens, udlandsstipendieordningen kan have for udvekslingsaftalerne, særligt udfordrer kravet til universiteterne om balance mellem indgående og udgående studerende på udvekslingsaftalerne. For universiteterne gælder ifølge universitetsloven, at der på universiteternes udvekslingsaftaler samlet set skal være balance mellem antallet af indgående og udgående studerende. Det betyder, at hvis flere studerende vælger at rejse ud via udlandsstipendieordningen i stedet for via universiteternes udvekslingsaftaler, er det danske universitet nødt til at begrænse optaget af indgående internationale studerende.

Nogle af universiteterne bemærker, at det dels kan betyde, at universitetet mister potentielle STÅ-indtægter, og dels at der med et mindre antal indgående internationale studerende sker en forringelse af det internationale miljø på universitetet, fagligt såvel som socialt, hvilket yderligere forringer kvaliteten og muligheden for at tiltrække dygtige internationale studerende og forskere. Det bemærkes også, at udlandsstipendieordningen til studieophold i udlandet stiller danske universiteter i en ulig konkurrencesituation, da udvekslingspartnere kan optage studerende via udlandsstipendium og ikke behøver at udvide udvekslingsaftalen. Ved nogle uddannelsesinstitutioner spores der også, som konsekvens af udlandsstipendieordningen, en holdningsændring blandt studerende, som betyder, at studerende, som ikke får deres 1. prioritetsønske om udvekslingsplads opfyldt, i stedet vælger selv at søge via udlandsstipendieordningen uden om udvekslingsaftalerne. Når studerende så springer fra en udvekslingsplads, de har fået tildelt, er det ofte for sent at sende en anden studerende af sted på aftalen, og konsekvensen er en ubenyttet udvekslingsplads og dermed færre indgående internationale studerende. Dette mønster risikerer at ødelægge allerede etablerede aftaler og netværk, som universiteterne har opbygget gennem længere tid.

Udlandsstipendieordningens konsekvens for uddannelsesinstitutionernes samarbejde inden for EU og Norden

Studerende vælger i stigende grad at tage på studieophold i engelsktalende lande, så som Storbritannien, USA og Australien. USA, Australien og Storbritannien står tilsammen for ca. 70 pct. af alle studerende på studieophold med udlandsstipendium, se tabel 5.1.4.

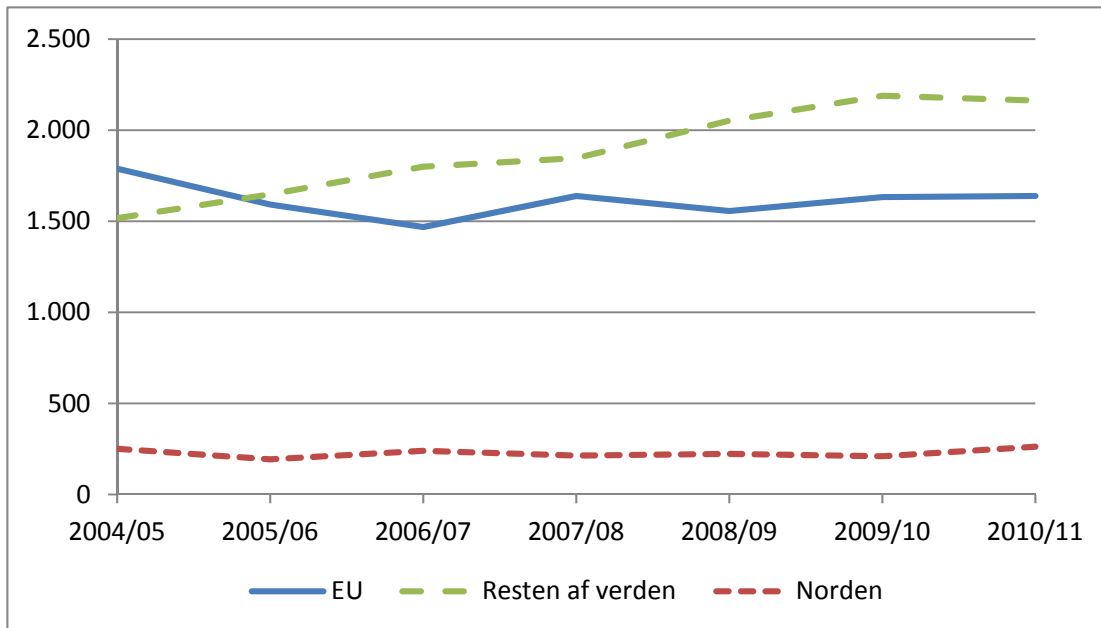
Tabel 5.1.4 Antal studerende der har modtaget udlandsstipendium til studieophold fordelt på de 10 mest populære lande

Studieophold	2008/09	2009/10	2010/11	Total	Procent
USA	164	253	376	793	28 %
Australien	160	264	338	762	27 %
Storbritannien	108	162	166	436	15 %
Argentina	30	36	71	137	5 %
New Zealand	16	38	60	114	4 %
Norge	11	33	52	96	3 %
Thailand	23	18	22	63	2 %
Sydafrika	16	18	9	43	2 %
Canada	13	11	14	38	1 %
Spanien	12	8	8	28	1 %
Øvrige	89	120	119	328	12 %
Total	642	961	1.235	2.838	100 %

Kilde: Uddannelsesministeriet

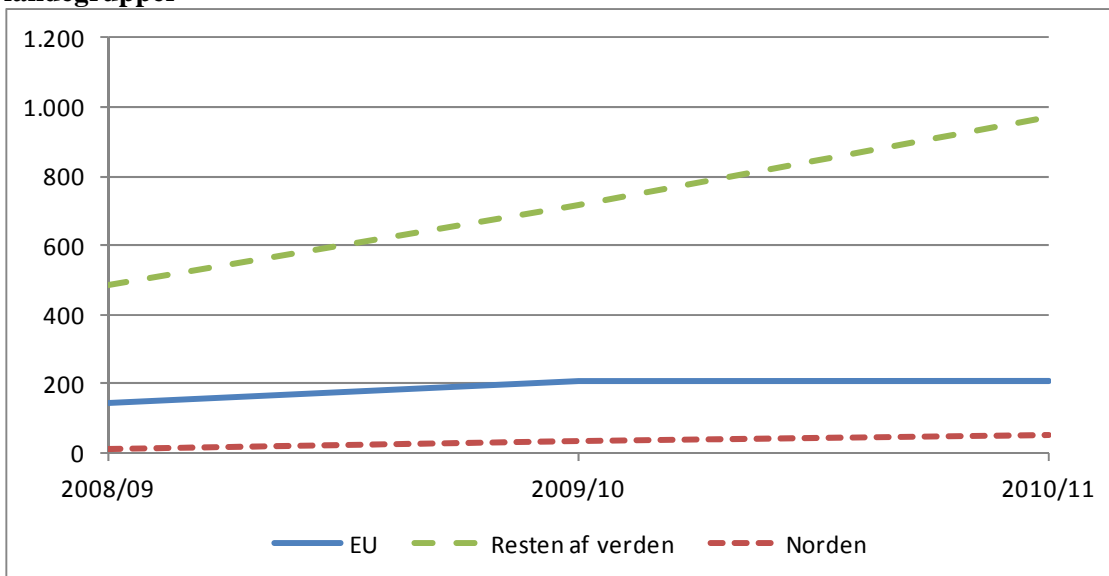
Figur 5.1.1 og 5.1.2 viser udviklingen i studerende, der tager på studieophold fordelt på landegruppe, henholdsvis via universiteternes udvekslingsaftaler og via udlandsstipendieordningen. Her ses – særligt for studieophold via udlandsstipendieordningen – en stigende tendens til ophold i ”Resten af verden”.

Figur 5.1.1 Udvikling antal studerende på universiteternes udvekslingsaftaler fordelt på landegrupper

Kilde: Uddannelsesministeriet

Figur 5.1.2 Udvikling i antal studerende på studieophold via udlandsstipendieordningen fordelt på landegrupper

Kilde: Uddannelsesministeriet

Uddannelsesinstitutionernes svar

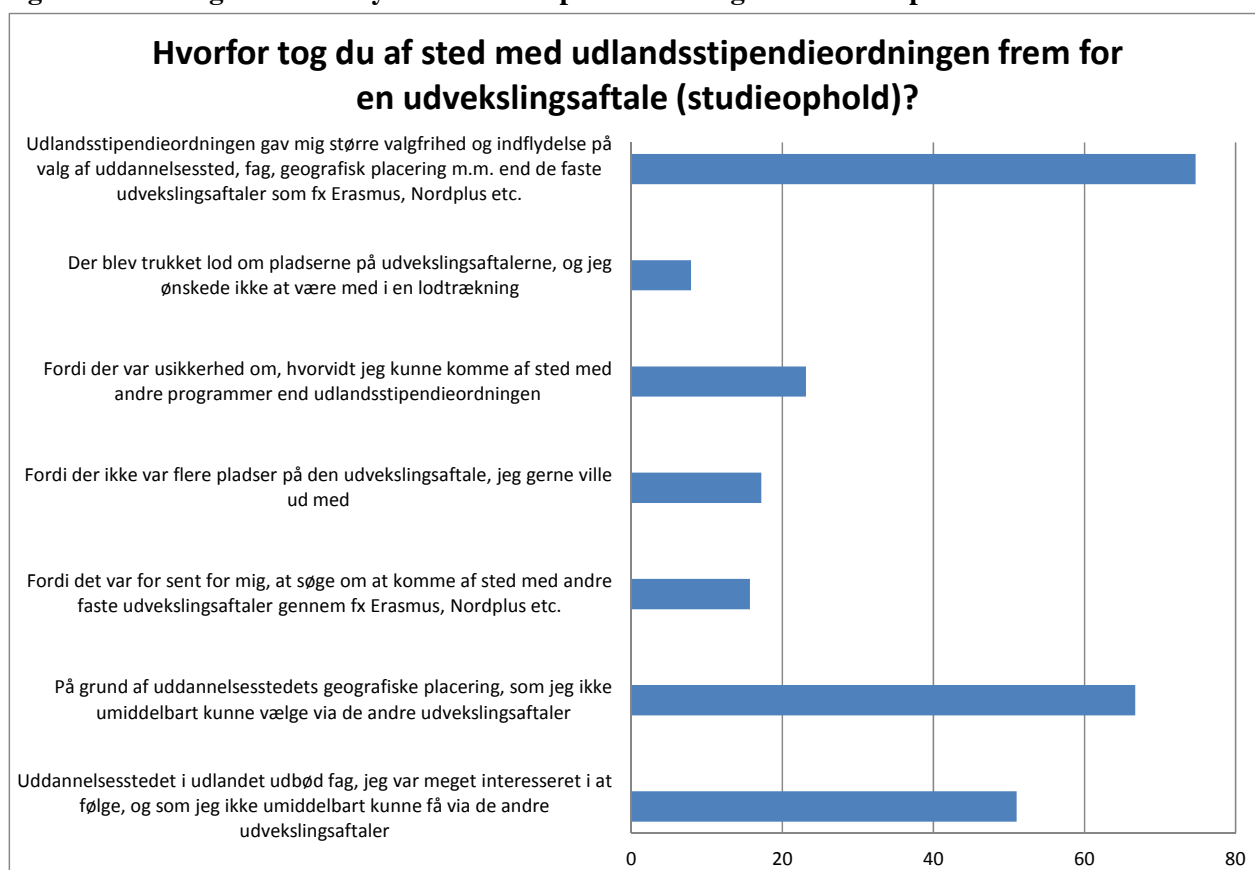
Uddannelsesinstitutionerne har forskellige opfattelser af, om de studerendes fokus på engelsktalende lande har svækket samarbejdet inden for EU og Norden. Nogle oplever ikke, at det har svækket de studerendes interesse for europæiske destinationer og betragter det som positivt, at deres studerende får bedre mulighed for at studere i andre verdensdele og oversøiske lande såsom Australien, USA og New Zealand, end de havde før indførelsen af udlandsstipendieordningen.

Der er dog en overvægt af universiteter, som oplever, at de studerendes interesse for at benytte sig af de europæiske udvekslingsaftaler er faldet som konsekvens af udlandsstipendieordningen, hvilket kan betyde, at den sproglige og kulturelle mangfoldighed, som tilbydes via udvekslingsaftalerne, ikke udnyttes optimalt. Hos nogle studerende spores en stigende interesse for studieophold i engelsktalende lande uden for Europa, og disse studerende vælger ofte at søge en studieplads på en uddannelsesinstitution uden for udvekslingsaftalerne. Denne udvikling medfører, at udvekslingsaftalerne i Europa ikke udnyttes optimalt, og at der ofte er ledige pladser.

Studerendes svar fra spørgeskemaundersøgelse

Studerende bliver i spørgeskemaundersøgelsen spurgt, hvorfor de benytter udlandsstipendieordningen i stedet for udvekslingsaftalerne. Her svarer størstedelen (74 pct.), at det skyldes større valgfrihed og indflydelse på fag og geografisk placering hos den udenlandske uddannelsesinstitution end på studieophold via udvekslingsaftalerne, se figur 5.1.3. Der er ikke så store andele, som svarer, at det var fordi, det var for sent at søge om at komme af sted med andre udvekslingsaftaler (16 pct.), eller fordi der ikke var flere pladser på den udvekslingsaftale, de gerne ville ud med (17 pct.). Ud fra de studerendes svar i spørgeskemaundersøgelsen tyder det dermed på, at udlandsstipendiet i mange tilfælde er et tilvalg ud fra ønske om større valgfrihed på fag og geografisk placering og ikke en nødvendig udvej pga. for få pladser på de allerede eksisterende udvekslingsaftaler.

Figur 5.1.3 Årsager til at benytte udlandsstipendieordningen til studieophold

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

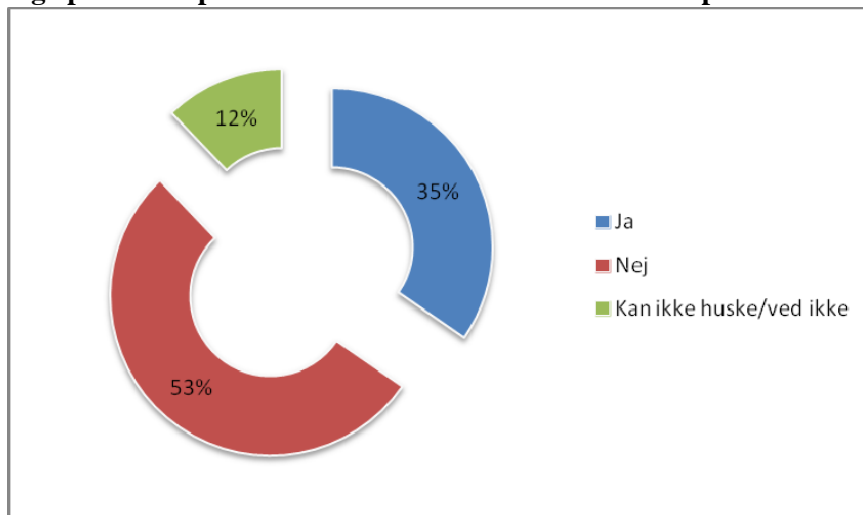
Note: Procent studerende, som er enige i at de ovenstående udsagn, i nogen grad eller i høj grad, har været af betydning.

Anm.: Det har været muligt for de studerende at angive flere årsager til at tage ud.

De studerende bliver i spørgeskemaundersøgelsen også spurgt, om de overvejede at tage på studieophold med andre aftaler/ordninger end udlandsstipendieordningen. Her svarer 53 pct. "nej", 35 pct. "ja" og de resterende 12 pct. husker det ikke/ved det ikke, se figur 5.1.4. Ca. en tredjedel af de studerende overvejede

således at benytte udvekslingsaftalerne/andre ordninger frem for udlandsstipendieordningen, mens størstedelen ikke overvejede dette⁸. Det er derfor heller ikke sandsynligt, at alle de studerende, der tager på studieophold via udlandsstipendieordningen, i ordningens fravær ville have valgt at tage ud via en udvekslingsaftale/andre ordninger.

Figur 5.1.4 Andel af studerende på studieophold via udlandsstipendieordningen, som overvejede at tage på studieophold med andre aftaler end udlandsstipendieordningen

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød "Overvejede du at tage på studieophold med andre aftaler/ordninger end udlandsstipendieordningen?"

De studerende har i spørgeskemaundersøgelsen haft mulighed for i fritekst at angive årsagerne til, at de har valgt udlandsstipendieordningen. Blandt de studerendes mange besvarelser, er det især følgende argumenter, der går igen:

- Den studerende ville et helt bestemt sted hen – ikke blot til en helt bestemt uddannelsesinstitution, men også på en bestemt fagretning ofte i et bestemt fagmiljø. Ofte drejer det sig om ønsket om at besøge prestigefyldte amerikanske top-uddannelsesinstitutioner, som ikke har aftaler med ens danske uddannelsesinstitution
- Nemt, hurtigt og sikkert. Ingen krav om karaktergennemsnit eller sprogtests eller planlægning meget lang tid i forvejen
- Fleksibilitet i forhold til tidspunkt at tage af sted og længden på opholdet/antal ECTS – f.eks. på sommerskole, som kun er muligt at arrangere på egen hånd og ikke varer et helt semester, eller på andre tidspunkter, som ikke er muligt gennem uddannelsesinstitutionernes udvekslingsaftaler
- Den studerende fik ikke en plads på udvekslingsaftalen
- Den studerende ville på ophold uden for Europa, og de danske uddannelsesinstitutioner havde ikke nogen udvekslingsaftaler uden for Europa, eller også havde de eksisterende aftaler ikke nok pladser (begrænsede muligheder og pladser)
- Den studerende har allerede været af sted med en udvekslingsaftale (brugt de eksisterende muligheder) og må derfor benytte udlandsstipendieordningen, hvis de vil af sted igen.
- Den studerende vil være sikker på at komme samme sted hen som en kæreste eller ven/venner.

5.2 Uddannelsesinstitutionernes erfaring med private agenter

Der eksisterer en række private aktører/agenter, der yder hjælp til studerende, når de skal arrangere et studie- eller praktikophold eller en hel kandidatuddannelse i udlandet. Private agenter er private

⁸ Mange studerende har skrevet i de åbne svarkategorier i spørgeskemaundersøgelsen, at de ikke havde mulighed for at komme til det pågældende land og universitet eller læse det pågældende fag via andre ordninger end udlandsstipendieordningen.

virksomheder, som i samarbejde med udenlandske uddannelsesinstitutioner mod betaling assisterer og vejleder danske studerende i processen om at få et studieophold via udlandsstipendieordningen. De forskellige private agenter findes på alle uddannelsesniveauer, erhvervsakademiuddannelser, professionsbacheloruddannelser og universitetsuddannelser, og de fungerer på forskellige måder afhængigt af, hvilket uddannelsesområde de fokuserer på. Nogle fungerer som repræsentanter for udenlandske uddannelsesinstitutioner og opkræver ikke gebyr fra den studerende. I stedet modtager de deres betaling direkte fra de udenlandske institutioner, f.eks. i form af provision eller markedsføringshonorar. Andre opkræver et administrationsgebyr eller en studieafgift fra den studerende for at assistere i ansøgningsprocessen. Ansøgningerne kan ofte kun rettes til de studiesteder, som har samarbejdsaftale med de pågældende private agenter.

De væsentligste private agenter er EDU-Danmark, Kilroy Education og My Education/Go Campus. De private agenter hjælper typisk de studerende med de praktiske udfordringer i forbindelse med planlægning og afholdelse af studieophold i udlandet. De tilbyder bl.a. personlig vejledning gennem ansøgningsprocessen, information om finansiering via både SU og udlandsstipendium samt vejledning om bolig, visum, forsikringer og rejse.

Dette afsnit undersøger, hvordan de studerende, som modtager udlandsstipendium til studieophold i udlandet, samt de danske uddannelsesinstitutioner, oplever de private agenter, herunder om de private agenter vanskeliggør uddannelsesinstitutionernes muligheder for at lave udvekslingsaftaler med udenlandske uddannelsesinstitutioner. Dertil følger en diskussion af den vejledning og service, som de private agenter tilbyder danske studerende, som ønsker at studere i udlandet via udlandsstipendieordningen. For at kunne sætte denne diskussion i perspektiv kan understreges, at de danske uddannelsesinstitutioners opgave i forhold til udlandsstipendieordningen er at vejlede om ordningen – både i forhold til studieophold og hele kandidatuddannelser (vejledningen for hele kandidatuddannelser ligger først og fremmest på universiteterne). Dertil skal de danske universiteter foretage en faglig kontrol af udenlandske kandidatuddannelser, de studerende ønsker at søge om udlandsstipendium til (mere information om den faglige kontrol findes i afsnit 5.3.)

Uddannelsesinstitutionernes synspunkter i forhold til de private agenter

Langt de fleste danske uddannelsesinstitutioner kender til private agenter, og flere har samarbejdet med private agenter i forbindelse med informationsarrangementer om udlandsophold. Mange har kun positive erfaringer med private agenter, deres vejledning og hjælp. De danske uddannelsesinstitutioner finder det positivt, at de kan henvise til private agenter, når der ikke er tilstrækkeligt med ledige pladser på udvekslingsaftalerne, og de bemærker, at de ikke har oplevelsen af, at studerende fravælger uddannelsesinstitutionernes aftaler frem for et ophold arrangeret via en privat agent. Det opleves også positivt at kunne henvise til private agenter for mere vejledning, når der mangler ressourcer til vejledning på de danske uddannelsesinstitutioner. Det bemærkes dog, at private agents vejledning sjældent står alene, og at de danske uddannelsesinstitutioner også har et vejledningsarbejde, selvom private agenter er involveret. Nogle nævner også, at det er uhensigtsmæssigt at skulle henvise til private agenter, da den direkte – og vigtige – relation til de udenlandske partnere herved går tabt for de danske uddannelsesinstitutioner.

Uddannelsesinstitutionerne peger også på en række dårlige erfaringer eller ulemper vedrørende samarbejdet med de private agenter. For det første nævnes det, at danske studerende ofte begrænses af de forholdsvis smalle udbud, der findes hos agenterne. De private agents ensidige fokus på de mest populære engelsktalende lande gør, at uddannelsesinstitutionernes mangfoldighed i de enkelte lande gennem udvekslingsaftalerne ikke udnyttes, og dermed svækkes aftalerne. For det andet nævnes det, at fordi de private agenter har en interesse i at rekruttere så mange danske studerende som muligt, kan de have mindre interesse i at sikre de studerende det bedste ophold set ud fra et akademisk og

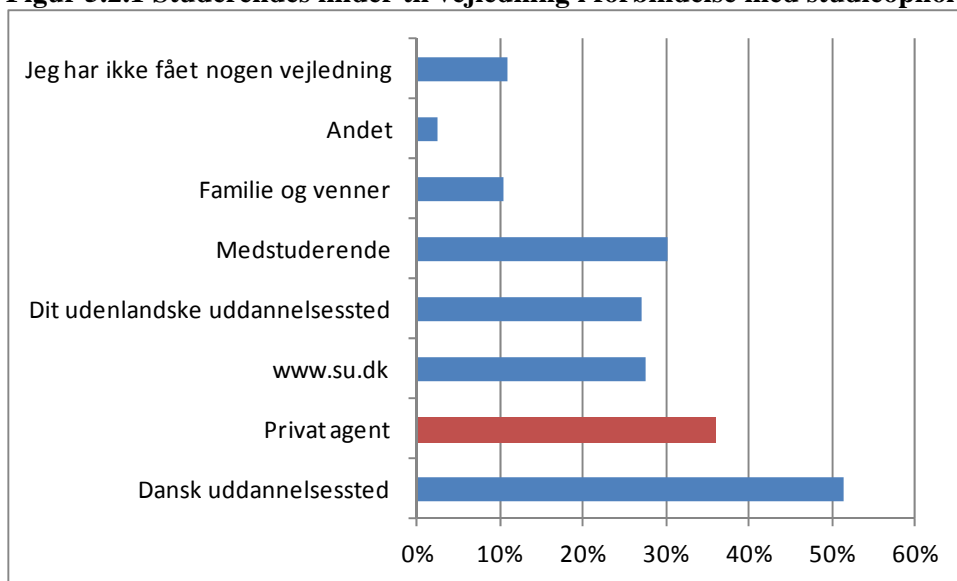
karrieremæssigt perspektiv – hvilket strider mod de danske uddannelsesinstitutioners og ikke mindst de studerendes interesse. I den forbindelse sættes der også spørgsmålstegn ved, om de studerende altid vælger destination ud fra et fagligt perspektiv, eller om de i nogle tilfælde vælger destination ud fra, hvor de kan få mest hjælp til ansøgnings- og planlægningsprocessen.

Der er forskellige opfattelser af kvaliteten af den vejledning og hjælp, som de private agenter yder til de studerende. Mange har gode erfaringer, mens andre bemærker, at det for de studerende kan være svært at skelne mellem de private agenter og de internationale kontorer på de danske uddannelsesinstitutioner, hvilket er problematisk, ikke mindst fordi de studerende kan have svært ved at gennemskue de private agents økonomiske interesser. Nogle uddannelsesinstitutioner har via studerende fået det indtryk, at studerende oplever, de er blevet misinformeret af de private agenter, hvilket har medført utilfredse studerende. Det bemærkes også, at de private agents markedsføringsstrategier er blevet mere aggressive og kan medføre en uhensigtsmæssig markedsføringskonkurrence på de danske uddannelsesinstitutioner.

Studerendes svar fra spørgeskemaundersøgelse

36 pct. af studerende, der har været på studieophold med udlandsstipendium, svarer, at de har fået vejledning af private agenter, se figur 5.2.1. Dermed er private agenter det næstmest benyttede vejledningssted. Det mest benyttede vejledningssted er uddannelsesinstitutionerne i Danmark, hvor 51 pct. af de adspurgte studerende angiver, at de har fået vejledning.

Figur 5.2.1 Studerendes kilder til vejledning i forbindelse med studieophold

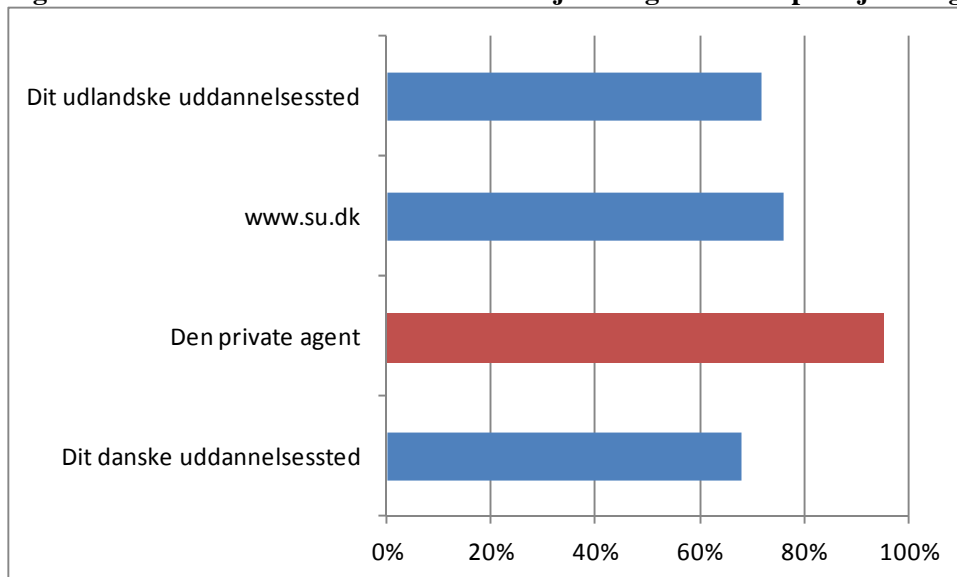

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: "Hvem vejledte dig vedrørende dit udlandsophold?"

Blandt de studerende, som har fået vejledning fra private agenter, er der stor tilfredshed med kvaliteten af vejledningen. 95 pct. af de adspurgte svarer således, at de i høj grad eller i nogen grad er tilfredse med vejledningen, se figur 5.2.2. Det tilsvarende tal for de øvrige vejledningssteder (det udenlandske uddannelsessted, www.su.dk eller det danske uddannelsessted) er 70-75 pct.

Figur 5.2.2 Studerendes tilfredshed med vejledningen fordelt på vejledningssted

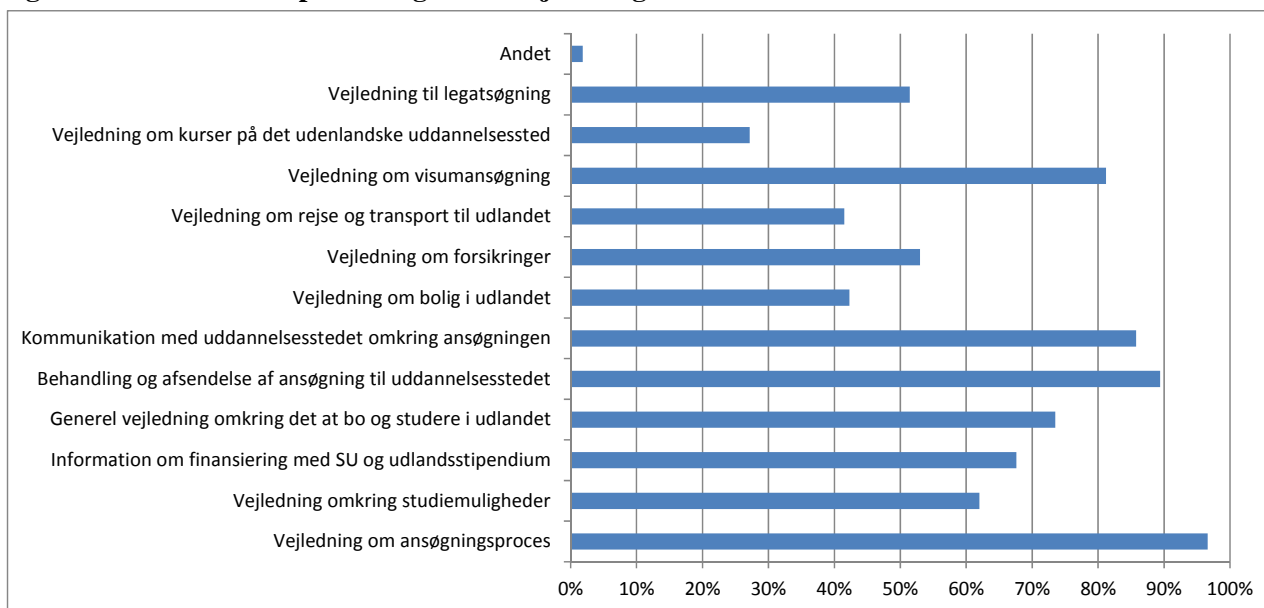

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlansstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor tilfreds var du med vejledningen fra...?" Procent studerende, som svarer "i høj grad tilfreds" eller "i nogen grad tilfreds".

Figur 5.2.3 viser mere specifikt på hvilke områder, den private agent har vejledt den studerende. Her ses det, at det helt generelt er vejledning omkring selve ansøgningsprocessen til den udenlandske uddannelsesinstitution, de private agenter har bidraget med. De tre mest udbredte områder, som de private agenter har ydet vejledning omkring, omhandler således alle ansøgningsprocessen, nemlig "Vejledning om ansøgningsproces" (97 pct.), "Behandling og afsending af ansøgning til det udenlandske uddannelsessted" (89 pct.) og "Kommunikation med uddannelsesstedet omkring ansøgningen" (86 pct.). Dette afspejler de private agents tætte samarbejde med specifikke udenlandske institutioner.

Figur 5.2.3 Temaer for private agenter vejledning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: "Hvad bidrog din private agent med?" Det har været muligt for de studerende at angive flere vejledningstemaer

Det er vanskeligt at sidestille vejledningen på uddannelsesinstitutionerne med den vejledning, de private agenter yder. De danske uddannelsesinstitutioner skal typisk vejlede mere generelt og om mange forskellige udenlandske uddannelser i mange forskellige lande, som de ikke altid har mulighed for at have et indgående kendskab til på forhånd. Private agenter vejleder først og fremmest om forhold omkring lige præcis de udenlandske institutioner, de samarbejder med, og som har et kendskab til. Det er således et langt mere begrænset område de private agenter vejleder omkring, og det er ikke sandsynligt, at de private agenter ville kunne ikke erstatte den vejledning, som de danske uddannelsesinstitutioner yder. Til gengæld kan de private agenter komplementere og supplere vejledningen på de danske uddannelsesinstitutioner.

5.3 Holdningen og betydningen af positivlisten og ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne

I dette afsnit belyses, hvilke udenlandske kandidatuddannelser de studerende har mulighed for at få udlandsstipendium til.

Der vil først være en introduktion til de lister, som udgør en række uddannelser og uddannelsesinstitutioner, der kan tildeles udlandsstipendium til samt en beskrivelse af ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne. Derefter vil der være en gennemgang af henholdsvis de studerendes og uddannelsesinstitutionernes vurdering af listerne og ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne. Især i forhold til ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne vil omdrejningspunktet være administrationen af disse og de studerendes opfattelse af ansøgningsprocedurerne. Generelt er sagsbehandlingstiden nemlig længere og administrationen tungere, når de studerende tager ud via en ”ville kunne have”-samarbejdsaftale.

Procedurer og regler i forhold til listerne

Hvis en studerende ønsker at læse en hel kandidatuddannelse ved et udenlandsk universitet, kan der søges om udlandsstipendium til uddannelser og universiteter, der står på en af de fem lister, som tilsammen udgør positivlisten over godkendte uddannelser: Universitetslisten, Kulturministeriets liste, Undervisningsministeriets liste, Samarbejdsaftalelisten og ”Ville kunne have”-samarbejdsaftalelisten. Som det fremgår af listernes betegnelser, er de blevet udarbejdet, inden der skete den seneste ressortændring af de videregående uddannelser, som for langt størstedelen nu er forankret i Uddannelsesministeriet.

Hvis den studerende ønsker at tage ud på en udenlandsk kandidatuddannelse, der ikke er på en af listerne, er dette også muligt. I så fald skal et dansk universitet, professionshøjskole, ingeniørhøjskole eller Danmarks Medie- og Journalisthøjskole vurdere kvaliteten af den udenlandske kandidatuddannelse, og om de i princippet *ville kunne have* en samarbejdsaftale med den pågældende kandidatuddannelse i udlandet. Bliver den pågældende uddannelse godkendt ud fra dette kriterium, kan den studerende tildeles udlandsstipendium til den udenlandske kandidatuddannelse, hvis den studerende i øvrigt lever op til betingelserne for at modtage udlandsstipendium. Den godkendte uddannelse kommer derefter på ”Ville kunne have – samarbejdsaftalelisten, som opdateres løbende.

Opgaven med at kvalitetsvurdere de udenlandske uddannelser er dermed lagt på de uddannelsesinstitutioner, som selv udbyder kandidatuddannelser, og som dermed har kompetencen til dette. Danske uddannelsesinstitutioner, som ikke udbyder kandidatuddannelser (en dansk professionshøjskole, en dansk ingeniørhøjskole, Danmarks Medie- og Journalisthøjskole), drøfter spørgsmål om den faglige kvalitet på den udenlandske kandidatuddannelse med det eller de danske universiteter, der samarbejdes med inden for det pågældende faglige område.

- ”Universitetslisten” består af de 100 internationalt mest anerkendte universiteter (QS top 100) suppleret med det bedste universitet fra lande med højt anerkendte universiteter i øvrigt (QS top 400). Listen er baseret på QS World University Ranking, som udarbejdes årligt af Quacquarelli Symonds.
- ”Kulturministeriets liste” består af nogle nøje udvalgte udenlandske kunstneriske/kulturelle kandidatuddannelser, som hvis de blev udbudt i Danmark ville høre under Kulturministeriet (inden den seneste ressortændring, hvor nogle af uddannelserne blev flyttet til Uddannelsesministeriet).
- ”Undervisningsministeriets liste” er en suppleringsliste for professionsbacheloruddannelser, der tidligere lå under Undervisningsministeriet, men som i dag hører under Uddannelsesministeriet. Denne liste giver professionsbachelorere flere muligheder for at læse en professionsuddannelse på kandidatniveau end de andre lister.

- Samarbejdsaftalelisten indeholder de udenlandske kandidatuddannelser, der er omfattet af en samarbejdsaftale om udveksling indgået med et dansk universitet.
- ”Ville kunne have” – samarbejdsaftalelisten indeholder de udenlandske uddannelser, som er blevet godkendt som en ”ville kunne have- samarbejdsaftale.

De tre førstnævnte lister bliver revideret ved årsskiftet, mens samarbejdsaftalelisten revideres løbende. Med hensyn til den sidstnævnte liste ”Ville kunne have” – samarbejdsaftalelisten opdateres denne månedligt, og aftalerne har en løbetid på to år, hvilket betyder, at en uddannelse bliver taget af listen efter to år. Sidstnævnte er for at sikre, at en uddannelse, som blot én gang er blevet tilføjet positivlisten, ikke kan blive stående på listen år efter år uden løbende at blive vurderet og kvalitetssikret.

For en grafisk illustration af sagsgangene i forbindelse med ansøgning om SU og udlandsstipendium til en hel kandidatuddannelse i udlandet, henvises til bilag c2.

Det står de studerende frit for, hvilke af de fem lister de vælger at benytte. Kunstneriske/kulturelle uddannelser kan dog ikke blive godkendt som en ”Ville kunne have –samarbejdsaftale”. Disse uddannelser er dimensioneret i Danmark, således at der er en øvre grænse for, hvor mange der kan læse på disse uddannelser i Danmark. Studerende, der ønsker at studere på en sådan uddannelse i udlandet, kan derfor kun tage ud på en uddannelse, som står på ”Kulturministeriets liste”⁹.

Ca. to ud af tre studerende, som tager ud på en hel kandidatuddannelse, tager ud via en af listerne, mens en ud af tre tager ud via en ”ville kunne have”-samarbejdsaftale. I forhold til kvalitetskontrollen af ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne er det tidligere blevet påpeget af de danske universiteter, at kvalitetskontrollen af denne ikke er ligeså effektiv, som ved udvekslingsaftalerne. Hvis en dansk uddannelsesinstitution har en udvekslingsaftale med en udenlandsk uddannelsesinstitution, foregår der en løbende kontrol af den udenlandske uddannelsesinstitution. Denne kommer blandt andet til udtryk ved den tilbagemelding, der kommer fra deres studerende, som har haft ophold ved den udenlandske uddannelsesinstitution. Opstår der utilfredshed med den udenlandske uddannelse, eller opfattes den ikke mere som faglig relevant i forhold til den danske uddannelse, nedlægges samarbejdsaftalen. Der kan desuden i forhold til nogle samarbejdsaftaler være et fagligt forskningssamarbejde mellem den danske uddannelsesinstitution og den udenlandske uddannelsesinstitution, som også medvirker til at kvalitetssikre uddannelsen.

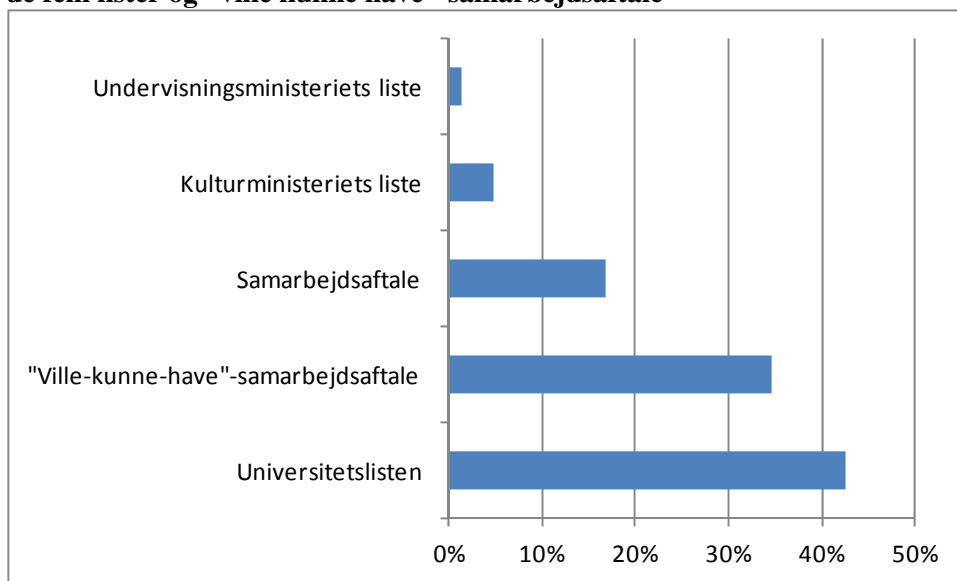
I forhold til ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne skal de danske uddannelsesinstitutioner vurdere en udenlandsk uddannelse, som de i udgangspunktet har et meget begrænset eller ingen kendskab til og ingen erfaring med. Det opfattes derfor som en udfordring at kvalitetssikre udenlandske kandidatuddannelser, der bygger på den præmis, at intet dansk universitet har en samarbejdsaftale om den givne uddannelse i udlandet – men at en samarbejdsaftale muligvis kunne have eksisteret.

Lister og ”ville kunne have”-samarbejdsaftaler, som de studerende er taget ud med

Størstedelen af de studerende, som har fået tildelt udlandsstipendium til en hel kandidatuddannelse, har fået tildelt udlandsstipendium til en uddannelse, der findes på Universitetslisten, 35 pct. har benyttet en ”ville kunne have”-samarbejdsaftale, og 17 pct. har benyttet samarbejdsaftalelisten, se figur 5.3.1.

⁹ For at sikre, at der ikke bliver godkendt kunstneriske/kulturelle uddannelser som en ”Ville kunne have”- samarbejdsaftale, bliver alle uddannelser, som søges om godkendelse til udlandsstipendium, kvalitetssikret i Uddannelsesministeriet med evt. inddragelse af Kulturministeriet.

Figur 5.3.1 Antal studerende, der har fået udlandsstipendium til en hel kandidatuddannelse fordelt på de fem lister og "ville kunne have"-samarbejdsaftale

Kilde: UBST beregninger på baggrund af data fra Uddannelsesstyrelsen

Som vist i kapitel tre, findes 12 ud af de 15 mest populære uddannelsesinstitutioner til hel kandidatuddannelse med udlandsstipendium på listerne over godkendte uddannelser til uddannelsesstipendium (positivlisten), se tabel 5.3.1.

Tabel 5.3.1 Antal studerende, der har modtaget udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse fordelt på udenlandsk uddannelsesinstitution

Hele uddannelser	Land	2008/09	2009/10	2010/11	Total	Positivliste
London School of Economics	Storbritannien	14	11	12	37	Ja
King's College London, University of London	Storbritannien	7	10	16	33	Ja
University College London, University of London	Storbritannien	5	7	19	31	Ja
University of Cambridge	Storbritannien	7	7	8	22	Ja
Griffith University	Australien	4	7	10	21	Ja
Anglia Ruskin University	Storbritannien	4	10	5	19	Nej
Royal College of Art	Storbritannien	8	7	4	19	Ja
University of Edinburgh	Storbritannien	6	5	8	19	Ja
University of Manchester	Storbritannien	4	7	8	19	Ja
University of Westminster	Storbritannien	5	5	8	18	Ja
Goldsmiths, University of London	Storbritannien	1	5	9	15	Nej
London Metropolitan University	Storbritannien	4	5	6	15	Ja
Universiteit van Amsterdam	Holland	5	3	6	14	Ja
University of New South Wales	Australien	2	6	4	12	Ja
SOAS - School of Oriental and African Studies, London	Storbritannien	7	4	1	12	Nej
Øvrig		157	183	240	580	-
Total		240	282	364	886	-

Kilde: Uddannelsesministeriet

Lande, de studerende tager til via ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne og positivlisten

En af de faktorer, der er blevet undersøgt ved ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne, er, om der er forskel på, hvilke lande de studerende tager til, når de tager ud via henholdsvis en ”ville kunne have”-samarbejdsaftale og via en af de andre fem lister (positivlisten). I tabel 5.3.2 kan man se, at der ikke er nogen væsentlig forskel på, hvilke lande de studerende tager til afhængig af, om de tager ud via ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne eller via positivlisten. ”Kunne ville have”-samarbejdsaftalerne har således ikke nogen særskilt betydning for, hvilke lande flest studerende tager til.

I forhold til den geografiske spredning af lande er der heller ikke nogen stor forskel på de studerende, der tager ud via positivlisten og ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne. De studerende, der har været ude via positivlisten, har studeret i 24 forskellige lande, mens de studerende på en ”ville kunne have”-samarbejdsaftale har studeret i 27 forskellige lande. Samtidig er det via begge ordninger Storbritannien, som over halvdelen af de studerende er taget til.

Tabel 5.3.2 Lande, som de studerende tager til via henholdsvis positivlisten og ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne 2008/09 til 2010/11

	Positivlisten		” Ville kunne have-samarbejdsaftale”		Total	
	Antal	Andel (pct.)	Antal	Andel (pct.)	Antal	Andel (pct.)
Storbritannien	313	54	183	60	496	56
USA	76	13	34	11	110	12
Australien	91	16	20	7	111	13
Holland	27	5	7	2	34	4
Spanien	8	1	7	2	15	2
Frankrig	13	2	2	1	15	2
Italien	5	1	10	3	15	2
Belgien	1	0	10	3	11	1
Tyskland	6	1	4	1	10	1
Irland	5	1	4	1	9	1
Andre lande	35	6	25	9	60	6
Total	580	100	306	100	886	100

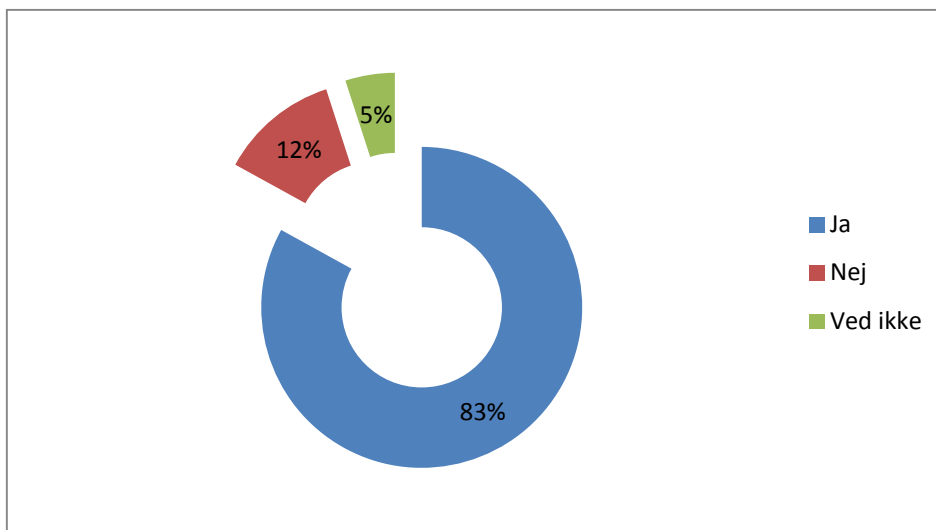
Kilde: Uddannelsesministeriet.

Studerendes svar fra spørgeskemaundersøgelse

De studerendes holdning til positivlisten

I spørgeskemaundersøgelsen er de studerende blevet spurgt til deres kendskab til de fem lister, som udgør positivlisten. Dette ud fra en formodning om, at det kan være lidt besværligt at skulle orientere sig i forhold til flere forskellige lister frem for f.eks. blot én liste over godkendte uddannelser. Umiddelbart ser det imidlertid ud til, at de studerende allerede på et tidligt tidspunkt i ansøgningsprocessen kender de forskellige lister over godkendte uddannelser, der kan søges om udlandsstipendium til. Således svarede 83 pct. af de studerende, som har fået tildelt udlandsstipendium til en hel kandidatuddannelse, at de havde kendskab til listerne allerede tidligt i ansøgningsprocessen, se figur 5.3.2.

Figur 5.3.2 Andelen af studerede, der på et tidligt tidspunkt i ansøgningsprocessen vidste, at der eksisterer positivlister med godkendte uddannelser

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

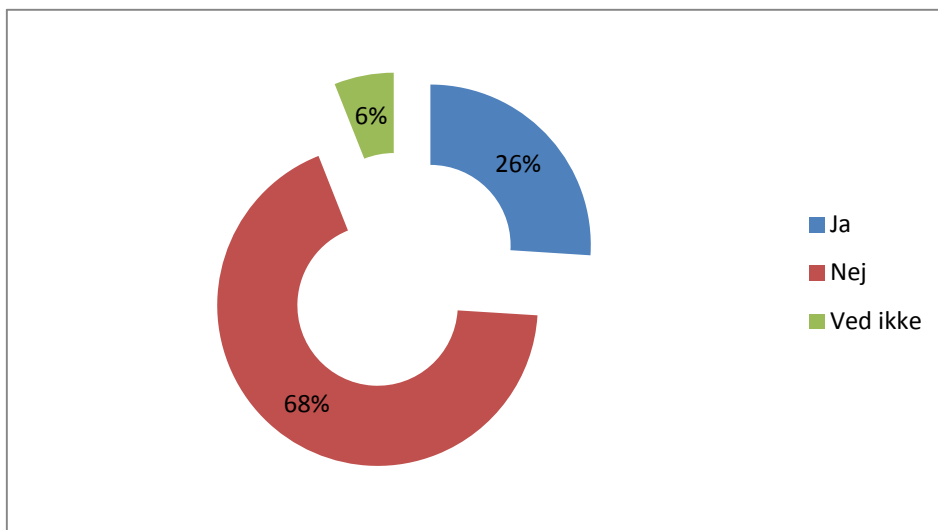
Note: Spørgsmålet lød: "Vidste du fra et tidligt tidspunkt i ansøgningsprocessen, at der er lister over godkendte uddannelser, som du kan søge om udlandsstipendium til?".

De studerendes synspunkt vedr. "ville kunne have"-samarbejdsaftalerne og administrationen af denne

Umiddelbart mener knap 7 ud af 10 studerende, at det ingen betydning havde for valg af uddannelse, om deres uddannelsen var på positivlisten, eller om de skulle søge via en "ville kunne have" – samarbejdsaftale for at få uddannelsen godkendt til udlandsstipendium, se figur 5.3.3. Majoriteten af studerende lader sig således ikke afskrække af, at deres universitet eller uddannelse ikke er på positivlisten, og at de skal i gang med en særskilt ansøgningsprocedure.

Omvendt er det godt hver fjerde studerende, som svarer bekræftende på, at det har haft en betydning. Dette kan skyldes, at det opfattes som hurtigere og lettere at ansøge om udlandsstipendium til en uddannelse på positivlisten, eller at denne gruppe studerende har mere tillid til de uddannelser, som står på positivlisten.

Figur 5.3.3 Andel studerende, for hvem det havde betydning, at uddannelsen i udlandet var på positivlisten

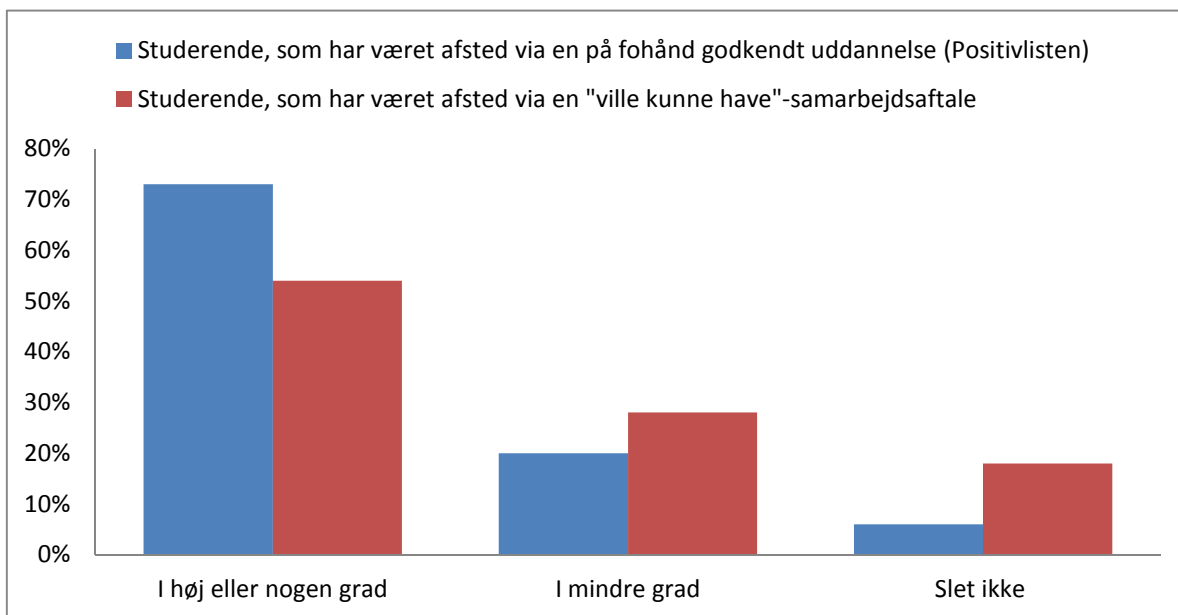

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: "Havde det betydning for dit valg af uddannelse/uddannelsessted, om din uddannelse var på en liste over godkendte uddannelser til udlandsstipendium, så du ikke selv skulle søge om at få uddannelsen godkendt?".

Ser man på, hvordan de studerende har opfattet selve ansøgningsprocessen, fremgår det, at studerende der har været ude via "ville kunne have"- samarbejdsaftaler i højere grad har fundet det svært at ansøge om udlandsstipendium end studerende, der har været ude via positivlisten. Knap halvdelen af de studerende, som har været ude via en "ville kunne have"-samarbejdsaftale, var "slet ikke" eller "i mindre grad" enige i, at det samlet set var let at ansøge om udlandsstipendium, se figur 5.3.4. Det samme gælder for en ud af fire, som har været ude via positivlisten.

Figur 5.3.4 De studerendes opfattelse af, hvor let det samlet set har været at søge om udlandsstipendium

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: "Var det samlet set let at ansøge om udlandsstipendium?".

Både studerende, som har været ude via ”ville kunne have”- samarbejdsaftaler og via positivlisten, svarer, at det, som især har vanskeliggjort ansøgningen, er sagsbehandlingstiden (60 pct. af de adspurgte), korrespondancen med Udlandsenheden (55 pct.), problemer med at få fat i de korrekte dokumenter (54 pct.), og det at man ikke kan sende dokumenter elektronisk (45 pct.)¹⁰. Derimod er der kun få af de studerende, der har fundet det svært at få kontakt til det udenlandske uddannelsessted (11 pct.), mens ca. 25 pct. har fundet det svært at få det udenlandske uddannelsessted til at fremsende korrekte dokumenter.

Det fremgår også, hvilke procedurer de studerende har opfattet som besværlige, da de skulle have en uddannelse godkendt til udlandsstipendium via en ”ville kunne have” -samarbejdsaftale. Over halvdelen af de studerende opfatter således godkendelsen af uddannelsen til SU såvel som den faglige godkendelse af uddannelsen til udlandsstipendium på uddannelsesinstitutionerne som besværlig, se tabel 5.3.3. Desuden fremgår det også af dette spørgsmål, at størstedelen af de studerende er kritiske i forhold til sagsbehandlingstiden.

Tabel 5.3.3 Forhold, som besværliggjorde de studerendes forløb med at få en uddannelse godkendt til udlandsstipendium via en ”ville kunne have”-samarbejdsaftale

	Antal og pct.	I høj eller nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Ved ikke
At uddannelsen skal godkendes til SU af Udlandsenheden	Antal	222	59	44	17
	Procent	65	17	13	5
At uddannelsen skal godkendes af det Danske universitet	Antal	164	63	87	28
	Procent	48	18	25	8
Kontakten til det udenlandske uddannelsessted	Antal	61	94	178	9
	Procent	18	28	52	3
Sagsbehandlingstiden	Antal	238	59	28	17
	Procent	70	17	8	5

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: ”Var der noget af nedenstående, som besværliggjorde forløbet med at få din ”ville kunne have”-uddannelse godkendt til udlandsstipendium?”.

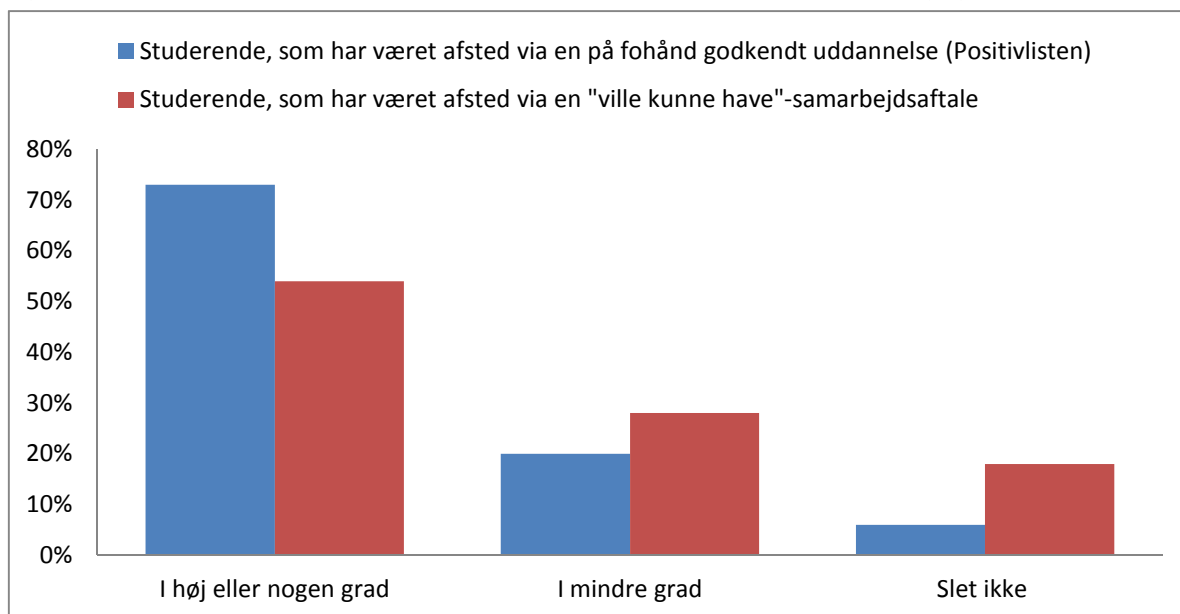
De studerendes vurdering af kvaliteten af ”ville kunne have” - samarbejdsaftalerne

I spørgeskemaundersøgelsen er de studerende blevet spurgt til, hvilke forventninger og udfordringer de oplevede i forbindelse med deres udenlandske uddannelse. Sammenligner man igen svarene fra studerende, der er taget ud via henholdsvis positivlisten og en ”ville kunne have”-samarbejdsaftale, er der ikke nogen forskel på svarene. Således har de vurderet den udenlandske uddannelse nogenlunde ens i forhold til eksempelvis uddannelsens faglige niveau, arbejdsbyrden på studiet og undervisernes sproglige færdigheder. Også de praktiske udfordringer ved at tage ud i forhold til at finde bolig og adgangsregler på studiet har de studerende vurderet ens, uanset om de har været ude via positivlisten eller en ”ville kunne have”- samarbejdsaftale.

Nedenfor er som eksempel vist en tabel, der viser de studerendes vurdering af fagligheden på den udenlandske uddannelse efter endt ophold. 34 pct. af dem, som har været ude på en ”ville kunne have”-samarbejdsaftale, mener, at fagligheden ved uddannelsen ”i nogen grad” eller ”i høj grad” var en udfordring, mens det gælder for 31 pct. af dem, som har været ude via positivlisten, se figur 5.3.5.

¹⁰ Det har været muligt for de studerende at sætte kryds ved flere forskellige kategorier. Derfor vil summen ikke runde op til 100 pct.

Figur 5.3.5 De studerendes opfattelse af den udenlandske uddannelses faglige niveau

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet
Note: Spørgsmålet lød: "I hvilken grad var den udenlandske uddannelses faglige niveau en udfordring?"

Uddannelsesinstitutionernes svar

Uddannelsesinstitutionernes synspunkter vedr. listerne og de kunstneriske/kulturelle uddannelser

Studerende på de kunstneriske/kulturelle uddannelser kan som tidligere nævnt ikke komme ud via udlandsstipendieordningen på et studieophold, men kun på en hel kandidatuddannelse på en uddannelse, som findes på "Kulturministeriets liste". Enkelte af de kunstneriske/kulturelle uddannelsesinstitutioner udtrykker ønske om, at det også bliver muligt at komme på korte studieophold via udlandsstipendieordningen. Dette kunne bevirke en øget internationalisering på disse uddannelser.

Nogle kunstneriske/kulturelle uddannelsesinstitutioner giver også udtryk for, at ordningen er for restriktiv for deres studerende, da det er meget begrænset med uddannelser, der er på Kulturministeriets liste. Det kan være svært for de studerende at forstå, at ordningen fungerer anderledes for deres uddannelser end for resten af de videregående uddannelser, hvor man kan komme ud på en "ville kunne have"-samarbejdsaftale. Det foreslås derfor af enkelte uddannelsesinstitutioner, at Kulturministeriets liste udvides med flere uddannelser.

Uddannelsesinstitutionernes synspunkter vedr. "ville kunne have – samarbejdsaftalerne"

De adspurgte medarbejdere på universiteterne ønsker, at ansøgningsprocessen i forhold til at søge udlandsstipendium via en "ville kunne have"-samarbejdsaftale skal gøres mere enkel og gennemsigtig. Processen opfattes som besværlig og tidskrævende for både de studerende og uddannelsesinstitutionerne.

Samtidig nævnes det, at det ikke fremgår tydeligt af SU-hjemmesiden, www.su.dk/udland, hvordan processen er i forhold til de forskellige trin, f.eks. at uddannelsen først skal SU-godkendes, dernæst pågår der en faglig vurdering af uddannelsen til udlandsstipendium og sidst en fornyet henvendelse til Styrelsen for Uddannelsesstøtte. Det er desuden vigtigt, at reglen om, at den udenlandske uddannelse skal være

godkendt til SU, før den studerende kan søge om at få uddannelsen optaget på listen over godkendte uddannelser på ”ville kunne have”-samarbejdsaftalelisten, efterleves.

I nogle af universiteternes besvarelser peges der på et sæt standardiseret kriterier for, hvad den udenlandske uddannelse skal bedømmes på som en mulighed fremadrettet. I forlængelse af dette opfattes det også som uklart, efter hvilke kriterier Styrelsen for Videregående uddannelse og Uddannelsesstøtte godkender uddannelserne, i forhold til om de er SU-berettigede, og i hvilken grad en vurdering af det faglige indhold spiller ind.

Omfanget af ”ville kunne have”-ansøgninger, som ikke kan godkendes

I en vurdering af den kvalitetskontrol, universiteterne udfører, kan det være relevant at se på, hvor mange ansøgninger om at få en uddannelse godkendt til udlandsstipendium, som universiteterne ikke kan godkende. Dette kan give en indikation af, hvor svært det er at få en uddannelse godkendt.

Siden udlandsstipendieordningens indførelse i 2008 har universiteterne ikke kunnet godkende 72 ansøgninger til ”ville kunne have”-samarbejdsaftaler. Dette skal ses i forhold til, at der i perioden 2008/09 til 2010/11 har været ca. 300 studerende ude via ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne. Universiteterne afviser primært ansøgningerne på grund af manglende akkreditering, for lavt fagligt niveau, manglende forskningsbaseret undervisning og på grund af manglende ækvivalens med den pågældende, danske uddannelse. Enkelte universiteter har slet ikke afvist nogen ansøgninger siden sommeren 2010.

Erhvervsakademierne påpeger, at deres dimittender, som har en professionsorienteret bacheloruddannelse, ofte vil søge videre i samme spor, når de undersøger muligheden for at tage en kandidatuddannelse i udlandet. Der udbydes således en række kandidatuddannelser i udlandet, som er mere professionsrettede, og erhvervsakademierne er bekymret over, hvorvidt universiteterne har dette for øje, når de skal godkende ”kunne ville have”-samarbejdsaftalerne. Især udtrykker de bekymring for, i hvilken grad universiteterne har øje for deres dimittenders perspektiv, når de godkender uddannelserne, da de oplever, at deres studerende ofte får afslag på deres ansøgning om en ”kunne ville have”-aftale.

I forlængelse af ovenstående vurderer erhvervsakademierne, at de påtager sig en omfattende vejledningsbyrde i forbindelse med deres egne bachelordimittender, der ønsker at søge en kandidatuddannelse i udlandet via udlandsstipendieordningen. Dette da de studerende typisk opsøger vejledning, mens de er indskrevet på erhvervsakademiuddannelsen, og det derfor ofte er nærliggende for de studerende at søge vejledning lokalt frem for at henvende sig til et universitet.

På Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner (nogle er nu overgået til Uddannelsesministeriet) kontaktes man af og til af studerende, der ønsker at få optaget nye uddannelser på den såkaldte kulturministerielle liste, selv om det ikke er muligt at tilføje flere uddannelser til denne liste. Enkelte af de kunstneriske/kulturelle institutioner stiller forslag om, at listen udvides.

Det er vigtigt at påpege, at det ikke kun er universiteterne, der kan afvise en ansøgning om tilføjelse af en uddannelse til positivlisten via ”ville kunne have”-ordningen. Eksempelvis skal Styrelsen for Videregående Uddannelse og Uddannelsesstøtte også kunne godkende uddannelsen til SU, før der kan tildeles udlandsstipendium. Der foregår således i dag en ”dobbelgodkendelse” af de udenlandske uddannelser, der søges udlandsstipendium til via ”kunne ville have”-samarbejdsaftalerne – da uddannelsen både skal kunne godkendes til SU af Styrelsen for Videregående Uddannelse og Uddannelsesstøtte, men også skal godkendes til udlandsstipendium af de danske uddannelsesinstitutioner. I princippet kan der derfor være uddannelser, som står på positivlisten og dermed er godkendt til udlandsstipendium, som ikke kan godkendes til SU – og dermed kan den studerende heller ikke få udlandsstipendium til uddannelsen, da kravet til at modtage udlandsstipendium er, at man kan få SU.

5.4 Udlandsstipendieordningens takststruktur

I dette afsnit vil takststrukturen, som benyttes til at beregne udlandsstipendiet størrelse, blive belyst. Denne problemstilling var også med i 15-måneders statusopgørelsen fra oktober 2009 over udlandsstipendieordningen, da uddannelsesinstitutionerne dengang tilkendegav, at de oplevede vanskeligheder med at takstindplacere udenlandsstipendier i forhold til de udenlandske uddannelser. Først vil procedurerne omkring takstindplaceringen af de udenlandske uddannelser blive belyst, og derefter følger en gennemgang af uddannelsesinstitutionernes synspunkter på takstindplaceringen. Sidst vil resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen i forhold til de studerendes synspunkt på takstfastsættelsen samt udlandsstipendiets størrelse, og i hvor høj grad, det dækker undervisningsafgiften, blive belyst.

Procedurerne for takstindplaceringen af de udenlandske uddannelser

De studerende kan både i forhold til studieophold og hele uddannelser maksimalt få det beløb i udlandsstipendium, som en dansk uddannelsesinstitution ville have modtaget for en lignende uddannelse i Danmark. Det er altså en "tænkt" takstindplacering af den udenlandske uddannelse i den danske takststruktur, der afgør det maksimale udlandsstipendium. Hensigten med dette er at sikre, at ordningen er udgiftsneutral set i et samfundsmæssigt perspektiv, og at danske studerende, som læser på den samme udenlandske uddannelse, modtager det samme beløb. For at lette denne proces er der udarbejdet en vejledning vedr. takstindplacering. Som en del af denne vejledning er de relevante takster indført i den internationale uddannelsesgruppering (ISCED), som bruges til international uddannelsesstatistik af FN, OECD og EU. I forhold til hele kandidatuddannelser er de relevante takster i øvrigt anført på de tre lister, som på baggrund af uddannelsernes tidligere ressortmæssige forhold bliver benævnt som Samarbejdsaftalelisten, Undervisningsministeriets liste og Kulturministeriets liste¹¹.

Uddannelsesinstitutionernes svar

Uddannelsesinstitutionernes synspunkter berører tre problemstillinger: 1) Den administrative del af takstindplaceringen, 2) Det retfærdige i selve takstindplaceringen for de studerende og 3) Udlandsstipendiets beløbstørrelse.

I forhold til takstindplaceringen oplever uddannelsesinstitutionerne, at det kan være svært at takstindplacere de udenlandske uddannelser. Dette gælder især for kurser, som ligger i gråzonen mellem flere danske uddannelser med forskellige takster. De udenlandske uddannelser ligner nemlig ikke altid de danske, og det er derfor ofte op til den enkelte medarbejders skøn, hvordan uddannelsen takstindplaceres. Derfor opleves takstindplaceringen af de udenlandske uddannelser også som en meget tidskrævende proces af flere af de danske uddannelsesinstitutioner.

Dertil kommer, at uddannelsesinstitutionerne ikke altid fra starten af planlægningsfasen kan vejlede de studerende i, hvilke beløb de kan modtage i udlandsstipendium. Det kan derfor være svært for de studerende at regne sig frem til, hvor mange penge de kan få i udlandsstipendium, hvilket skaber utryghed i planlægningsfasen. Et universitet oplyser imidlertid at have udviklet en vejledning til de studerende over, hvordan de overordnede uddannelser indplaceres. Dette har bevirket, at vejledningen får færre henvendelser fra de studerende omkring takstindplaceringen.

Ifølge uddannelsesinstitutionerne finder de studerende det uretfærdigt, at der tildeles forskellige beløbstørrelser afhængig af, hvilke kurser der vælges. Undervisningsafgiften er ofte den samme for de danske studerende på de udenlandske uddannelser - uanset om de tager f.eks. naturvidenskabelige eller

¹¹ De tre satser på universiteterne, som udgør taksterne i 2011 er kr. 98.100 (naturvidenskabelige, teknisk videnskabelige og sundhedsvidenskabelige uddannelser), kr. 67.100 (kombinationsuddannelser) og kr. 46.200 (humanistiske og samfundsvidenskabelige uddannelser). Der er andre takster for erhvervsakademiuddannelserne, professionsbacheloruddannelserne og de kunstneriske uddannelser.

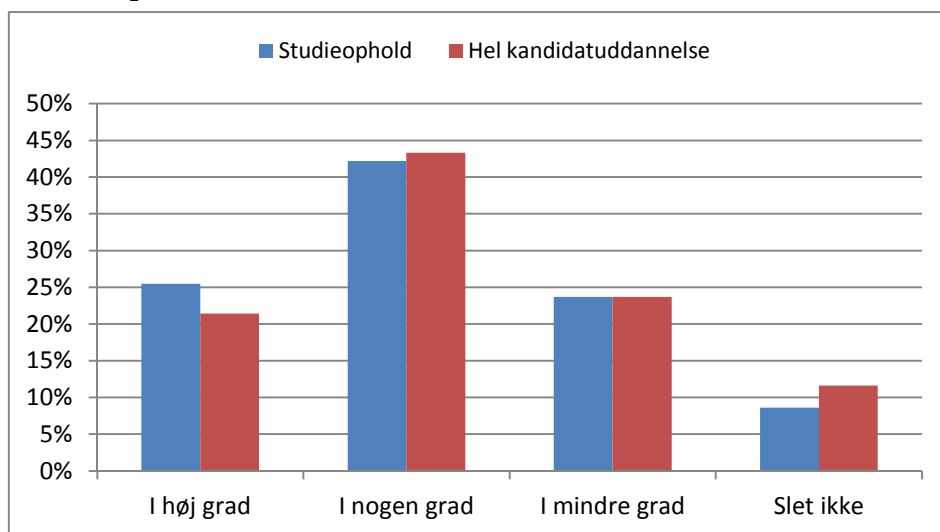
humanistiske kurser - men de studerende får tildelt forskellige beløb i udlandsstipendium, fordi den danske stats betaling for disse uddannelser på danske uddannelsesinstitutioner er forskellig.

I forhold til udlandsstipendiets størrelse vurderes nogle af taksterne at være for lave i forhold til at dække uddannelser i de attraktive engelsksprogede lande. Der er derfor - trods muligheden for udlandsstipendium - en betydelig udgift forbundet med sådanne uddannelsesophold.

Opgørelser over udlandsstipendiets dækningsgrad og de studerendes svar fra spørgeskemaundersøgelse

Ca. 35 pct. af de studerende mener, at det ”i mindre grad” eller ”slet ikke” er let at forstå, hvordan udlandsstipendiet bliver beregnet, mens over halvdelen ”i nogen grad” eller ”i høj grad” finder det let. Der er således en majoritet, der ikke synes, det er svært at forstå, hvordan udlandsstipendiet beregnes, se figur 5.4.1. At der er en rimelig stor spredning i forhold til, hvorledes de studerende mener, de kan gennemskue beregningen af deres udlandsstipendium, kan hænge sammen med, at det er forskellige uddannelser, de studerer i udlandet. Eksempelvis er det ikke så kompliceret for Copenhagen Business School at vejlede de studerende, som ønsker at tage business kurser i udlandet, da denne type kurser altid udløser den laveste taxametertakst for uddannelser under Uddannelsesministeriet, som i 2011 var på 46.200 kr. om året. Til gengæld kan det f.eks. være sværere for en ingeniørstuderende fra Danmarks Tekniske Universitet, som ønsker at tage både ingeniørkurser og f.eks. sprog-, eller managementkurser, at forstå, at kurserne bliver takstindplaceret forskelligt.

Figur 5.4.1 De studerendes opfattelse af, hvorvidt det er let at forstå beregningen af udlandsstipendiets størrelse

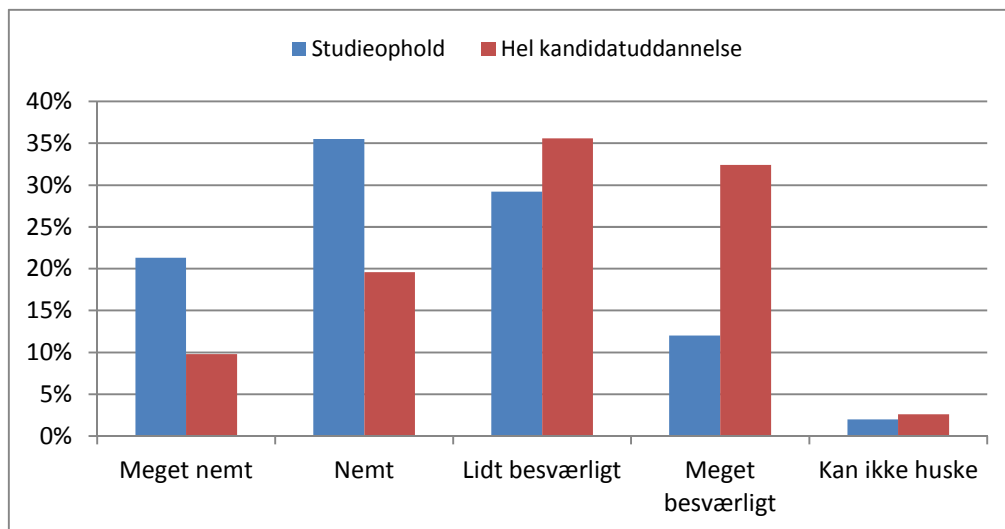
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: ”Er/var det let at forstå, hvordan udlandsstipendiet bliver beregnet, og dermed hvor meget du kan/kunne få i udlandsstipendium?”

Især studerende, der har læst på en hel kandidatuddannelse i udlandet, har oplevet forløbet med at få udbetalt udlandsstipendiet som besværligt. Således oplevede næsten 70 pct. af de studerende ved en hel kandidatuddannelse forløbet med at få udbetalt udlandsstipendium som vanskeligt. Det samme gælder for ca. 40 pct. af de studerende på et studieophold. Den store forskel i, hvor besværligt de studerende har oplevet denne proces, skyldes, at de administrative procedurer er forskellige alt afhængigt af, om den studerende skal på et studieophold eller en hel kandidatuddannelse. Skal en studerende ud på et studieophold, skal der f.eks. ikke selvstændigt søges om SU til uddannelsen også, hvis den kan forhåndsgodkendes af den danske uddannelsesinstitution og indgå som en del af den danske uddannelse. Samtidig foregår det meste af administrationen ude på den danske uddannelsesinstitution. Tager den

studerende derimod ud på en hel kandidatuddannelse, er det i højere grad Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte, som administrerer ordningen, og den studerende skal ikke bare have uddannelsen godkendt til udlandsstipendium, men også først have den godkendt til SU, se figur 5.4.2.

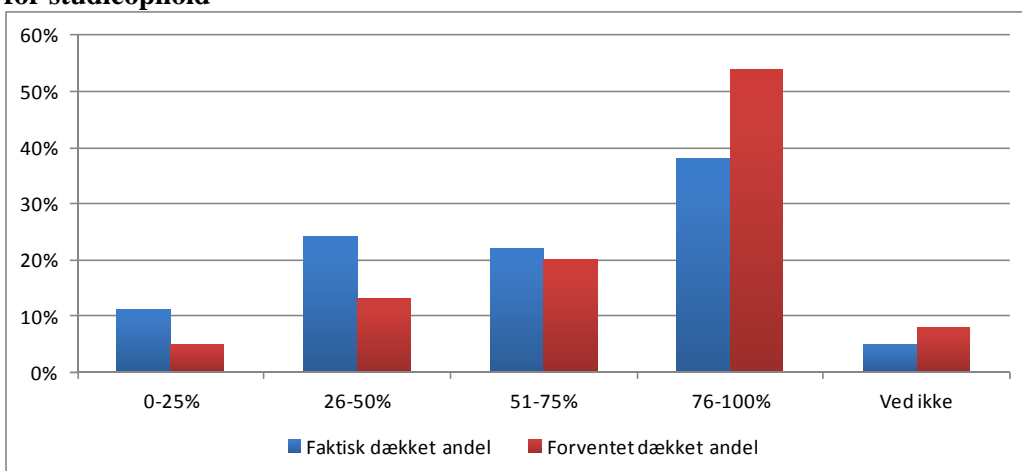
Figur 5.4.2 De studerendes oplevelse af forløbet med at få udbetalt udlandsstipendium

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet
 Note: Spørgsmålet lød: "Hvordan oplevede du forløbet med at få udbetalt udlandsstipendiet?"

Figur 5.4.3. og 5.4.4. viser, hvor stor en andel af studieafgiften på den udenlandske uddannelsesinstitution, som blev dækket af udlandsstipendiet, i forhold til hvor stor en del den studerende havde forventet, at udlandsstipendiet ville dække. Figurerne viser, at der både for studieophold og hele kandidatuddannelser var en forventning om at få dækket en større andel af studieafgiften med udlandsstipendiet, end de studerende faktisk fik dækket. Henholdsvis 38 pct. (for studieophold) og 43 pct. (for hel kandidatuddannelse) fik dækket størstedelen af studieudgiften (i denne sammenhæng svarende til 76-100 pct.), mens flere, nemlig 54 pct. og 53 pct., havde en forventning om at få dækket 76-100 pct. af studieafgiften. Dette kan bl.a. skyldes, at nogle af de studerende har svært ved at gennemskue, hvordan taksten for udlandsstipendiet bliver beregnet. Figurerne viser, at der ikke er afgørende forskel på hverken faktisk eller forventet dækningsgrad for studieophold eller hel kandidatuddannelse.

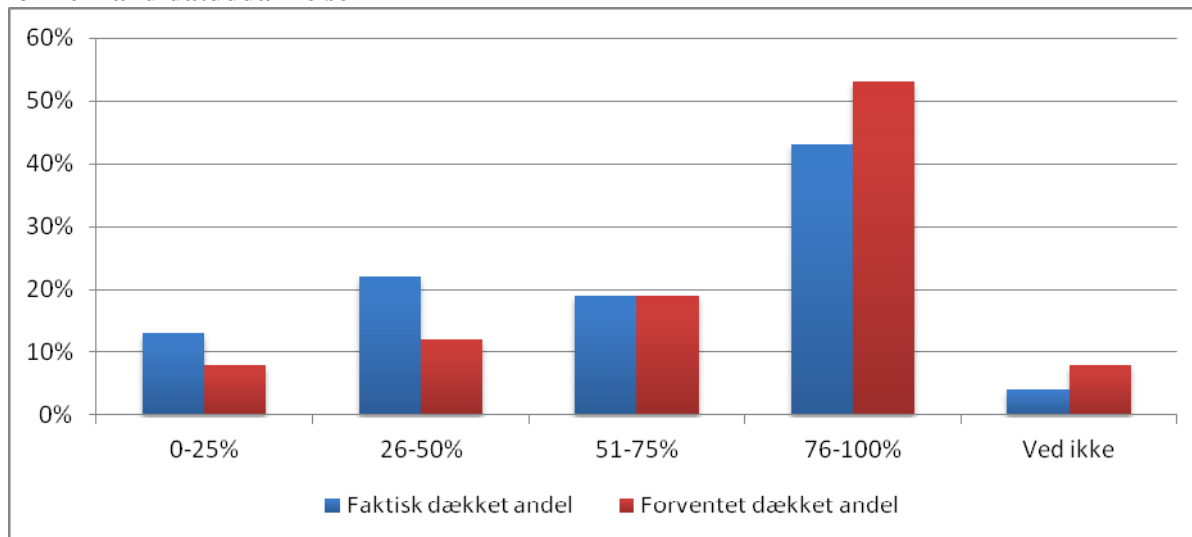
Figur 5.4.3 Udlandsstipendiet faktiske og forventede dækningsgrad af studie-/undervisningsafgiften – for studieophold

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor mange procent af studie-/undervisningsafgiften blev dækket af udlandsstipendiet?" "Hvor mange procent af studie-/undervisningsafgiften havde du forventet at udlandsstipendiet ville dække?"

Figur 5.4.4 Udlandsstipendiet faktiske og forventede dækningsgrad af studie-/undervisningsafgiften – for hel kandidatuddannelse

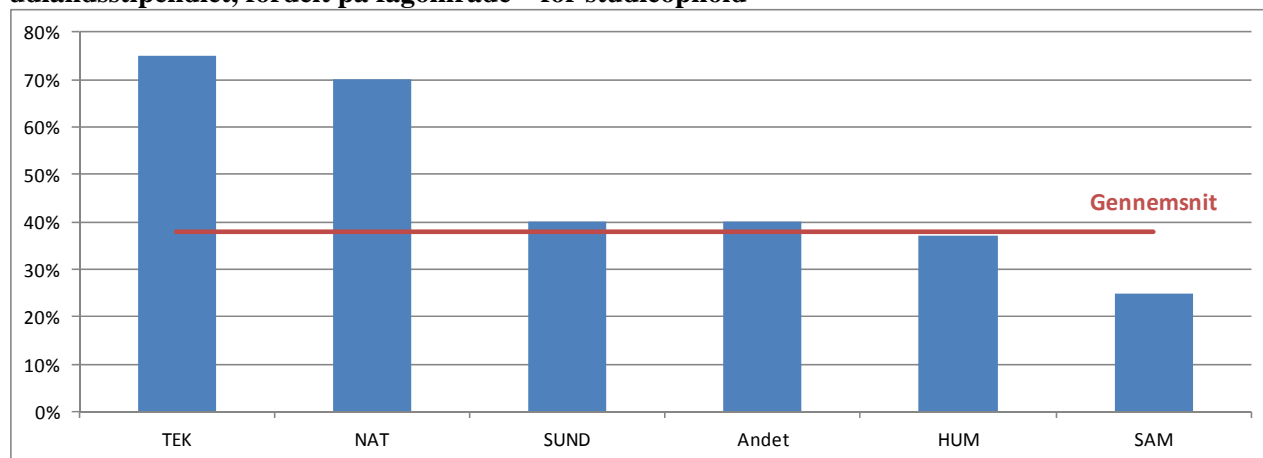
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet.

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor mange procent af studie-/undervisningsafgiften blev dækket af udlandsstipendiet?" "Hvor mange procent af studie-/undervisningsafgiften havde du forventet, at udlandsstipendiet ville dække?"

Som nævnt er der pga. takststrukturen forskelle i størrelsen af udlandsstipendiet afhængigt af hvilken uddannelse, der tages i udlandet. Dette afspejler sig i de studerendes svar i spørgeskemaundersøgelsen vedrørende, hvor stor en andel af studieafgiften, der blev dækket af udlandsstipendiet.

For studerende på studieophold er der en langt større andel, som fik dækket størstedelen (76-100 pct.) af studieafgiften på fagområderne teknisk videnskab og naturvidenskab end gennemsnittet af studerende, se figur 5.4.5. Hele 75 pct. på teknisk videnskab og 70 pct. på naturvidenskab fik således dækket 76-100 pct. af deres studieafgift via udlandsstipendiet, mens de øvrige fagområder fik dækket ca. 40 pct. Eneste undtagelse er samfundsvidenskab, hvor 25 pct. af de studerende fik dækket 76-100 pct. af studieafgiften via udlandsstipendiet. Det er således uddannelser inden for fagområderne samfundsvidenskab og humaniora, der får den mindste del af deres studieafgift dækket, mens det også er disse fagområder, som udgør langt den største andel af de uddannelser, der udbetales udlandsstipendium til studieophold til. 45 pct. af stipendierne udbetales således til uddannelser inden for samfundsvidenskab, mens 16 pct. findes inden for humaniora. 8 pct. findes inden for henholdsvis teknisk videnskab og naturvidenskab.

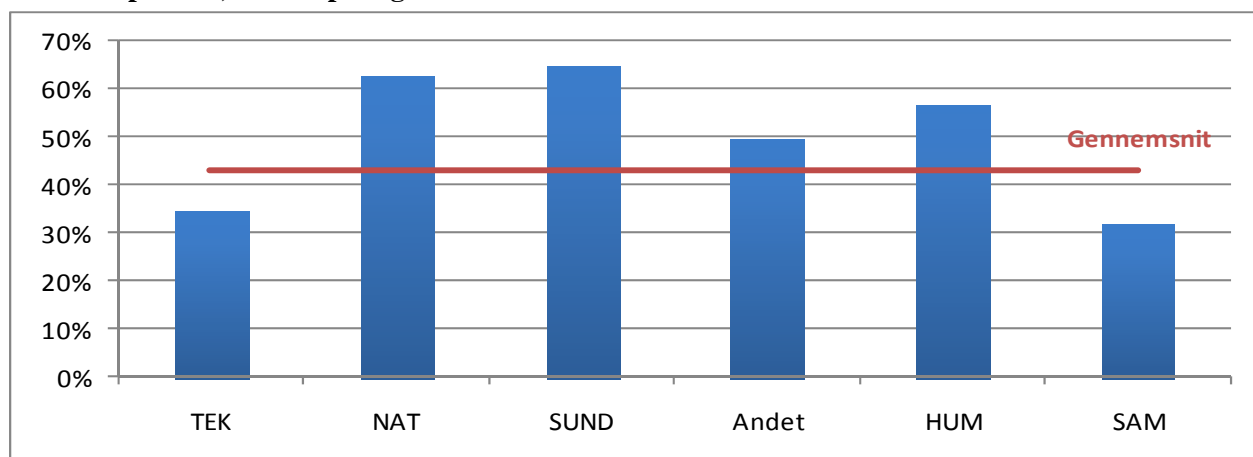
Figur 5.4.5 Andel studerende, som fik dækket 76-100 pct. af studie-/undervisningsafgiften af udlandsstipendiet, fordelt på fagområde – for studieophold

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

For udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse ser dækningsgraden fordelt på fagområder lidt anderledes ud. Her er det uddannelser inden for naturvidenskab og sundhedsvidenskab, hvor flest studerende får dækket størstedelen af studieafgiften (76-100 pct.), se figur 5.4.6. I modsætning til studieophold ligger uddannelser inden for teknisk videnskab under den gennemsnitlige andel, der får dækket 76-100 pct., mens uddannelser inden for samfundsvidenskab - ligesom tilfældet også var for studieophold - har den laveste andel, der får dækket 76-100 pct., nemlig 32 pct. Uddannelser inden for samfundsvidenskab udgør hele 51 pct. af det samlede antal uddannelser, hvor der er blevet tildelt udlandsstipendium til hel kandidatuddannelse.

Figur 5.4.6 Andel studerende, som fik dækket 76-100 pct. af studie-/undervisningsafgiften af udlandsstipendiet, fordelt på fagområde – for hel kandidatuddannelse

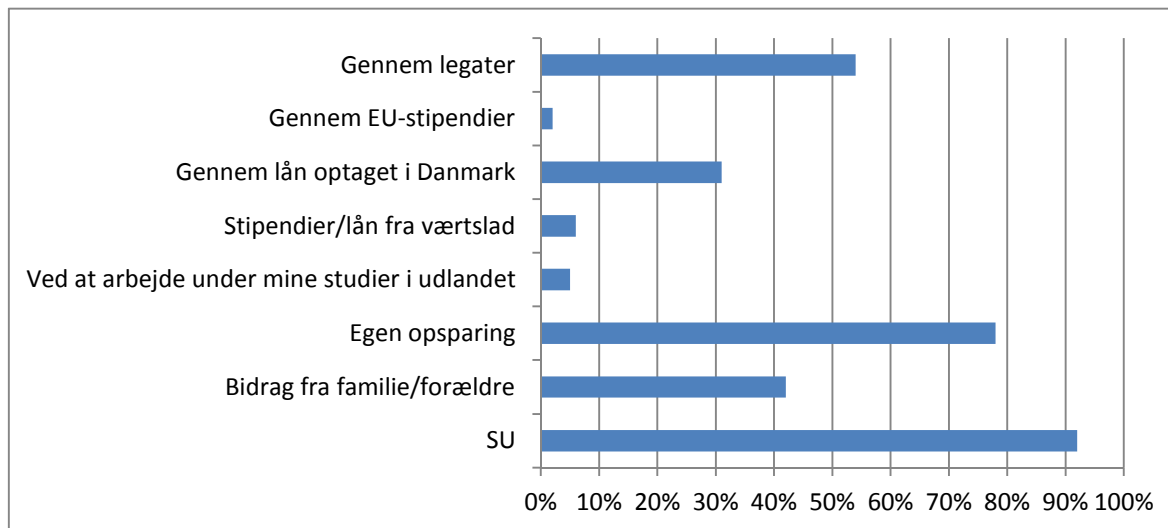
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet.

De studerendes finansiering af ”restbeløbet” og udlæg

Størstedelen af opholdet på både studieophold og en hel kandidatuddannelse i udlandet med udlandsstipendium er udover selve udlandsstipendiet blevet finansieret af SU'en, se figur 5.4.7. og 5.4.8. De studerendes selvfinansiering dækker både den del af undervisningsafgiften, som udlandsstipendiet eventuelt ikke har dækket, og andre ekstra udgifter, de studerende kan have i forbindelse med et udlandsophold (bolig, rejse, forsikring mv.)

Udover SU finansieres udgifterne via egen opsparing og legater. Der er dog også over 40 pct., som har fået bidrag fra familie/forældre, og ca. 30 pct. som har måttet optage et lån i Danmark.

Figur 5.4.7 Finansieringen af den del af opholdet på et studieophold, som udlandsstipendiet ikke dækker

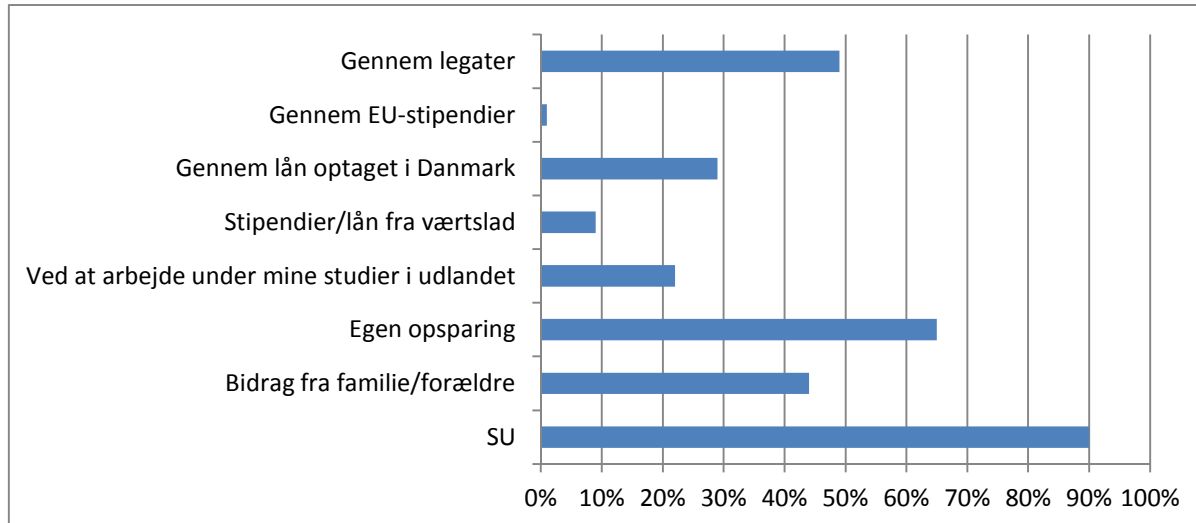

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet.

Note: Spørgsmålet lød: "Hvordan finansierede du de resterende udgifter i forbindelse med dit studieophold?"

Anm.: De studerende har kunnet angive flere finansieringskilder, og summen af svarende giver derfor ikke 100 pct.

Figur 5.4.8 Finansieringen af den del af opholdet på en hel , som udlandsstipendiet ikke dækker

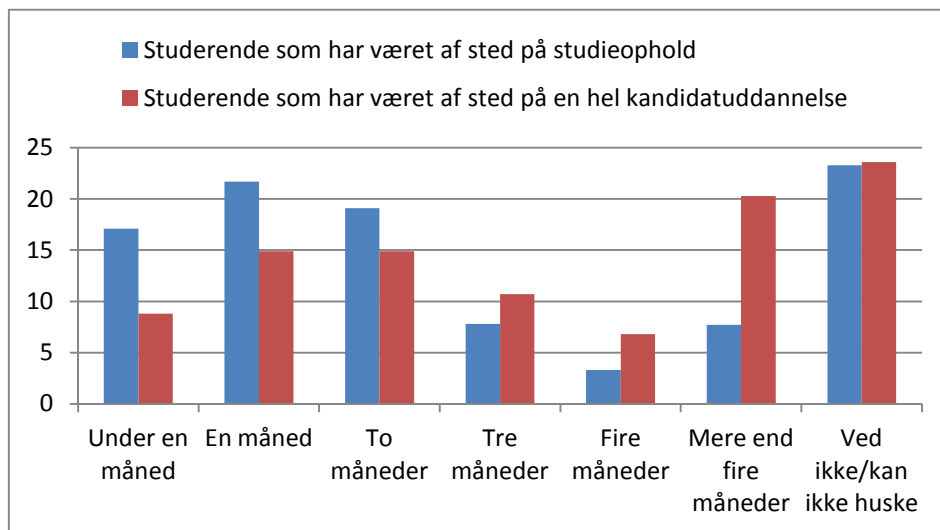

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet.

Note: Spørgsmålet lød: "Hvordan finansierede du de resterende udgifter i forbindelse med din hele kandidatuddannelse?"

Anm.: De studerende har kunnet angive flere finansieringskilder, og summen af svarende giver derfor ikke 100 pct.

Figur 5.4.9 Antal måneder, de studerende selv har måttet lægge ud for udlandsstipendiet, inden det blev udbetalt

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet.

Note: Spørgsmålet lød: "Hvor lang tid gik der, fra du selv lagde ud, til du fik udbetalt udlandsstipendiet?"

5.5 Indmeriteringen efter endt studieophold og antal af ECTS-point der kan tildeles udlandsstipendium til

Der er i SU-loven intet krav til de studerende om, at de *skal* indmeritere deres optjente ECTS-point fra den udenlandske uddannelse, når de kommer tilbage til Danmark. Det eneste krav er, at den danske uddannelsesinstitution ved studieophold skal forhåndsgodkende den udenlandske uddannelse, før der kan tildeles udlandsstipendium. Det kan nævnes, at det samme gør sig gældende, hvis en studerende tager på studieophold via en udvekslingsaftale eller f.eks. vælger at tage et studieophold på en anden dansk uddannelsesinstitution. I så fald kan der heller ikke stilles krav til den studerende om indmeritering af de optjente ECTS-points.

Universiteterne har tidligere henvendt sig til Uddannelsesministeriet med et ønske om at kunne kræve af de studerende, at de *skal* indmeritere studieophold ved en udenlandsk uddannelse umiddelbart efter hjemkomsten. Universiteterne er bekymrede over, at mange studerende først indmeriterer deres optjente ECTS-points ved en udenlandsk uddannelsesinstitution, lige inden de skal bruge deres uddannelsesbevis. Dette giver universiteterne en u hensigtsmæssig arbejdsbyrde, og de ønsker derfor at have større indflydelse på, hvornår de studerende får indmeriteret deres optjente ECTS-points.

Uddannelsesinstitutionernes synspunkter på administrationen i forbindelse med forhåndsgodkendelse og indmeritering af ECTS-points

Der er forskellige procedurer på universiteterne og de øvrige uddannelsesinstitutioner for, hvordan forhåndsgodkendelsen og indmeriteringen af optjente ECTS-points for udenlandske uddannelser via udlandsstipendieordningen foregår. På enkelte universiteter har de f.eks. gode erfaringer med at administrere via en database, hvor alle forhåndsgodkendte fag hos udenlandske partneruniversiteter registreres. Hvis den studerende vælger en uddannelse fra databasen, kan han/hun generere en forhåndsgodkendelse uden yderligere sagsbehandling. Ligeså arbejdes der på, at forhåndsgodkendelsen automatisk skal konverteres til endelig merit, når studienævnet modtager dokumentation for, at de aftalte fag er bestået.

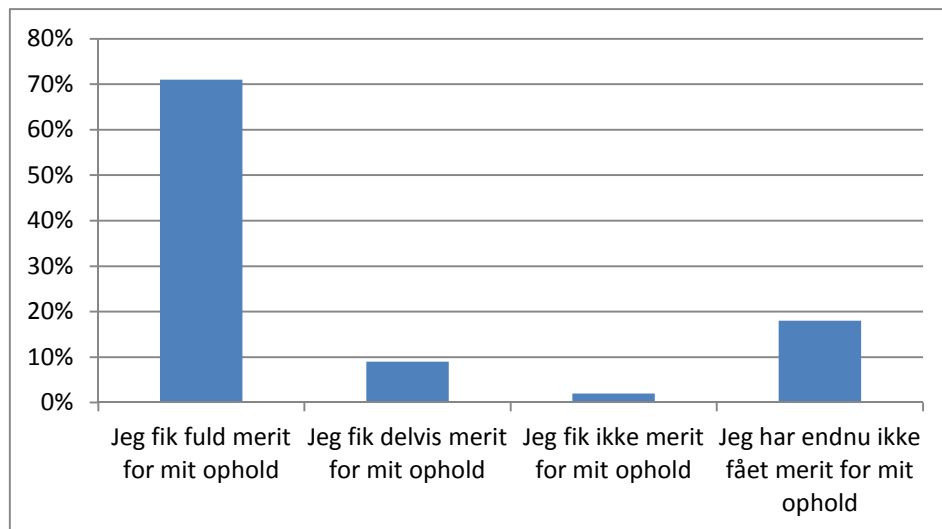
En del universiteter har haft en øget fokus på indmeriteringen af de optjente ECTS-points og retter henvendelse til studerende, der har været på studieophold, hvor de opfordrer dem til at få indmeriteret deres ECTS-points. Flere universiteter giver udtryk for, at stort set alle de optjente ECTS-points indmeriteres, mens andre vurderer, at det ca. er tre ud af fire studerende, der indmeriterer de optjente ECTS-points.

I forhold til professionshøjskolerne er opfattelsen generelt, at de studerende får indmeriteret deres optjente ECTS-points. Uddannelsesinstitutionerne har også her forskellige procedurer for indmeriteringen af optjente ECTS-points. De fleste vejleder de studerende i at få indmeriteret deres forhåndsgodkendte ECTS-points, og beder om dokumentation for, at de forhåndsgodkendte fag er bestået. Nogle professionshøjskoler beder efter endt studieophold den studerende om at evaluere opholdet og kræver, at de studerende skal have endeligt godkendt deres udvekslingsophold, inden de kan gå til den mundtlige bacheloreksamen.

Faktisk godkendt merit efter endt ophold med udlandsstipendium

I spørgeskemaundersøgelsen svarer 71 pct. af de studerende, at de har fået godkendt alle de ECTS-point, der var forhåndsgodkendt (her defineret som fuld merit), se figur 5.5.1. Tallet er givetvis højere, da 18 pct. af de studerende endnu ikke har fået færdigbehandlet deres meritansøgninger. Det er således langt størstedelen af de studerende, som får fuld eller delvis merit. Kun ganske få har svaret, at de ikke fik merit for opholdet.

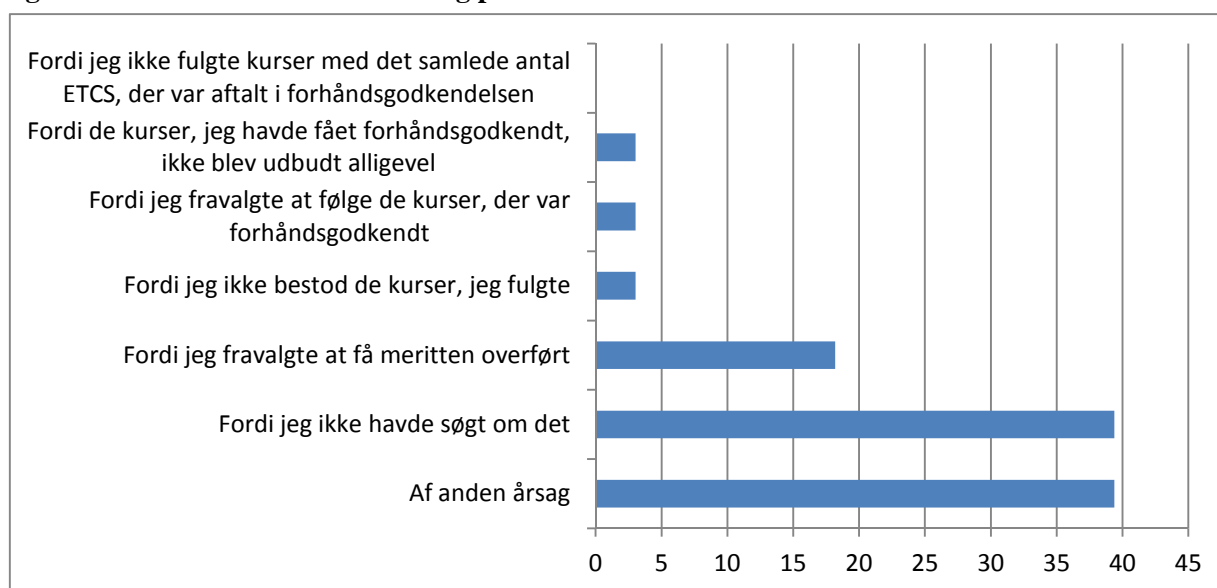
Figur 5.5.1 Andel studerende på studieophold, der har fået merit for deres ophold

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet
Note: Spørgsmålet lød: "Har du fået merit for dit studieophold?"

Ser man på de få studerende, som ikke har fået noget merit overhovedet, svarer en stor andel (ca. 40 pct.), at de ikke har fået fuld merit, fordi de ikke har søgt om det. Ca. 18 pct. svarer, at det er, fordi de fravalgte at få merit overført, mens ca. 40 pct. angiver, at der er en anden årsag (se figur 5.5.2).

Figur 5.5.2 De studerendes forklaring på ikke at have fået merit

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt studerende på udlandsstipendium, Uddannelsesministeriet

Note: Spørgsmålet lød: "Jeg fik ikke merit fordi..."

Det ser generelt ud til, at der ikke er det store problem med at få merit for optjente ECTS-points via et studieophold i udlandet med udlandsstipendieordningen. Langt de fleste får fuld eller delvis merit. Det er således mest i forhold til proceduren med at få indmeriteret de optjente ECTS-points umiddelbart efter endt udlandsophold, at der kan være en udfordring. En del studerende skubber denne proces foran sig og får først søgt om meritgodkendelse i slutningen af deres uddannelse, hvilket uddannelsesinstitutionerne finder uhensigtsmæssigt i forhold til deres arbejds gange.

Antal ECTS-point, der kan gives udlandsstipendium til

Ifølge reglerne for udlandsstipendieordningen kan der tildeles udlandsstipendium til uddannelse i udlandet i maksimum to år og i op til 60 ECTS-points pr. år. Der bliver således taget udgangspunkt i et dobbelt krav for tildelingen af udlandsstipendium – antal ECTS-point og perioden disse optjenes i. Det betyder, at studerende, der f.eks. kan tage en kandidatuddannelse inden for ét år ved en udenlandsk uddannelsesinstitution, som udløser 90 ECTS point, "kun" kan få tildelt udlandsstipendium til 60 ECTS-points i det givne år. Nogle studerende føler derfor, at de kommer i klemme i reglerne og får en høj egenbetaling, hvis de ønsker at tage uddannelsen hurtigt, da de i ovenstående eksempel vil modtage 2/3 udlandsstipendium i forhold til det, som de mener, de bør være berettiget til.

Baggrunden for indførelsen af tidsperspektivet er i reglen, at der er en usikkerhed i forhold til, at nogle udenlandske uddannelser muligvis ikke følger Bologna-praksis og derfor udbyder for mange ECTS-point inden for en given periode, hvilket kan skabe en urimelig konkurrence i forhold til de danske uddannelsesinstitutioner. Der er således en risiko for, at nogle lande blot bruger et andet målesystem med et større antal ECTS-point inden for en given periode.

I forhold til uddannelser i Danmark og muligheden for at tage flere end 60 ECTS-point pr. år ved et dansk universitet står der i universitetsloven, at 60 ECTS-point svarer til ét års heltidsstudier¹². Det er dog

¹² Det fremgår af universitetslovens § 4, stk. 1, at universitetet kan udbyde forskningsbaserede heltidsuddannelser, som er selvstændige afrundede uddannelsesforløb, herunder bacheloruddannelser på 180 ECTS-point og kandidatuddannelser på 120 ECTS-point. 60 ECTS-point svarer til 1 års heltidsstudier, jf. universitetslovens § 4, stk. 2.

universiteterne selv, der som led i deres faglige selvstyre beslutter, hvordan undervisningen tilrettelægges. Der er ikke centralt fastsatte regler, der forhindrer, at studerende kan gennemføre en uddannelse på kortere tid end normeringen. Dette vil afhænge af de regler, som universitetet har fastsat for den enkelte uddannelse. Universiteterne skal tilrettelægge deres uddannelsesforløb på en sådan måde, at den faglige progression og sammenhæng sikres. Det vil derfor i praksis ofte være vanskeligt at gennemføre på under normeret tid.

Der er imidlertid som udgangspunkt ikke noget til hinder for, at en studerende vælger at tage flere ECTS-point pr. studieår, end uddannelsen er normeret til, og dermed blive hurtigere færdig. Universiteterne kan dog ikke stille krav herom, ligesom de studerende ikke har retskrav på at kunne gennemføre uddannelsen på kortere tid end normeringen.

Kapitel 6. Det økonomiske aspekt i udlandsstipendieordningen

Udlandsstipendieordningen reguleres i SU-loven og administreres af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte. Derudover har uddannelsesinstitutionerne en række administrative opgaver, de skal varetage i forhold til de danske studerende, der ønsker at søge om udlandsstipendium til studieophold i udlandet, ligesom de har en vejledningsrolle i forhold til studerende, som ønsker at tage en hel kandidatuddannelse i udlandet. I dette kapitel gives der et overblik over økonomien i udlandsstipendieordningen og de administrative omkostninger ved ordningen. Følgende vil blive belyst:

- 6.1 Tildelte beløb i udlandsstipendium
- 6.2 De anslåede og anvendte udgifter til administration af ordningen
- 6.3 Uddannelsesstedernes administration af udlandsstipendieordningen
- 6.4 Udlandsstipendieordningens betydning for uddannelsesinstitutionernes økonomi og administrative byrde.

6.1 Tildelte beløb i udlandsstipendium

I udlandsstipendieordningens første fire år er der på finansloven afsat en bevilling til selve udlandsstipendierne på samlet set 209,6 mio. kr. Regnskabet viser, at der er tildelt 147,0 mio. kr. i ordningens første fire år. Især i de første par år, efter udlandsstipendieordningen blev indført, var aktiviteten lavere end skønnet. Dette skyldes, at det tog noget tid, inden ordningen blev kendt og udbredt blandt de studerende.

Tabel 6.1.1 Bevilling og regnskab på Finanslov i mio. kr. (2012-priser)

Finanslov postering	2008	2009	2010 1)	2011	2012
Bevilling	28,2	68,1	56,4	56,9	57,3
Regnskab/budget	10,1	33,2	46,8	56,9	57,3
Difference	18,1	34,9	9,6	0,0	0,0

Kilde: Uddannelsesministeriet.

Note: I 2011 og 2012 forventes aktiviteten og dermed regnskabet at svare til bevillingen.

6.2 De anslåede og anvendte udgifter til administration af ordningen

Det lovforslag der etablerede ordningen udlandsstipendieordningen indeholder et skøn over, hvor store udgifterne til at administrere ordningen i Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte ville blive. Skønnet baserede sig på en række antagelser bl.a., at ordningen ville kræve engangsbevilling til udvikling af it-system. Dette skulle bl.a. sikre, at den enkelte studerendes forbrug af udlandsstipendier ikke overskred de tidsmæssige rammer i lovforslaget, herunder den samlede ramme på to studieår. Etableringsudgifterne til it-understøttelsen af ordningen blev vurderet til at være ca. 2,0 mio. kr. (som blev medregnet i skønnet for 2008).

Det blev derudover beskrevet, at der ville være driftsudgifter til information og vejledning til de studerende og til understøttelse af uddannelsesinstitutionernes administration samt til administration af udlandsstipendieordningen – herunder til at behandle ansøgninger og fastsætte, hvilken taxametersats der skal udbetales efter. Endvidere ville der være driftsudgifter til administrationen af SU som følge af den forventede øgede udrejse – herunder til sagsbehandling om godkendelse af uddannelser i udlandet, som er berettigede til SU, og behandling af ændringsansøgninger.

Endelig blev det også beskrevet, at der ville være udgifter til den statistiske overvågning og evaluering af administrationen af ordningerne og deres uddannelsesmæssige effekt. De samlede årlige driftsudgifter anslås til 1,6 mio. kr., hvoraf løn udgør 1,1 mio. kr. og øvrig drift 0,5 mio. kr.

I lovforslaget fremgik det, at de samlede udgifter til ordningen finansieredes dels af de afsatte globaliseringsmidler i 2008 og 2009 på hhv. 12,0 mio. kr. og 15,0 mio. kr., dels af en automatisk nedgang i antallet af udbetalte taxametertilskud til universiteter m.fl. på ca. 16,0 mio. kr. i 2008 og 47,6 mio. kr. i 2009. Denne nedgang i aktiviteten på de videregående uddannelser skyldes, at noget af studieaktiviteten som følge af ordningen foregår i udlandet i stedet for at finde sted ved de danske uddannelsesinstitutioner. I nedenstående tabel fremgår de skønnede udgifter til administrationen af ordningen ved fuld indkøring fra 2009.

Den politiske aftale om udlandsstipendier og de deraf afsatte bevillinger omfattede kun 2008 og 2009. Der skulle i forbindelse med den fortsatte udmøntning af globaliseringspuljen tages stilling til eventuelle justeringer af ordningerne samt til de ufinansierede aktiviteter for årene 2010 og fremover, hvorfor nedenstående overslag kun var foreløbige.

Tabel 6.2.1 Aktivitetsskøn over de administrative udgifter i styrelsen 2008-2015 i mio. kr. (2012-priser)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Administration	2,9	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7

Kilde: Lovforslag L 208 fremsat den 12. april 2007. Bemærkninger til lovforslaget. Side 7-9.

Der blev således skønnet, at de administrative udgifter i ordningens første fire år ville være ca. 7,5 mio. kr.

Afslutningsvis blev det noteret, at selvom ordningen evt. blev udfaset efter 2009, ville den medføre merudgifter flere år fremover. Med den valgte model skulle aftalepartierne ifølge lovforslagets bemærkninger dermed også være indstillet på at lade globaliseringspuljen finansiere omkostningerne hertil eller fremskaffe alternativ finansiering.

Styrelsens anvendte administrationsudgifter 2008-2010

Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte (tidligere SU-styrelsen) har i udlandsstipendieordningens første fire år anvendt ca. 9.1 mio. kr. i administrationsudgifter, se tabel 6.2.2.

Tabel 6.2.2 Anvendte administrationsudgifter i mio. kr. (2012-priser)

	2008	2009	2010	2011 1)
Administration	1,4	2,4	2,7	2,6
	--- Procent ---			
Administrationsudgifter - andel af tildelt stipendium	13,8	7,2	5,8	4,6
Administrationsudgifter - andel af bevilling	5,0	3,5	4,8	4,6

1) Baseret på skøn i Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte på baggrund af udviklingen fra 1. januar 2011 – 1. november 2011. Skønnet er behæftet med en vis usikkerhed.

Beregningerne er baseret på grundlag af de samlede udgifter til lønsum, it-udvikling og øvrige drift i ordningens første fire år, hvor det er estimeret, at 25 pct. af de samlede omkostninger på udlandsområdet i 2008 blev anvendt på udlandsstipendieordningen stigende til 35 pct. i de efterfølgende år.

Sammenholder man administrationsudgifterne i forhold til det oprindelige overslag over aktivitetsskønnet over de administrative udgifter fremgår det, at de bevilgede ressourcer ikke har været tilstrækkelige i forhold til de faktisk anvendte administrationsudgifter. Skønnet blev foretaget i starten af lovgivningsprocessen og baserede sig på dette tidspunkt på et forslag om, at de studerende kun skulle kunne tage ud på en hel kandidatuddannelse via "Universitetslisten", "Undervisningsministeriets liste" og

”Kulturministeriets liste”. Senere blev det imidlertid besluttet, at det også skulle være muligt at tage ud via ”Samarbejdsaftalelisten” og ”ville kunne have” – samarbejdsaftalerne, uden at skønnet over administrationsudgifterne blev ændret. Netop ”ville kunne have”-samarbejdsaftalerne har vist sig at være tunge at administrere. Derfor har det været nødvendigt at prioritere ressourcer fra Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøttes andre ressourcer, herunder den eksisterende medarbejderpulje, som har haft ansvar for sagsbehandlingen af ansøgninger om SU til uddannelse i udlandet, til udlandsstipendieordningen. Som det ses af tabel 6.2.2, udgør administrationsudgifterne i 2011 under 5 pct. af udgifterne til stipendier.

I drøftelser over det fremtidige finansieringsgrundlag bør det vurderes, om de antagelser i forhold til administrationsudgifterne, der blev lavet i 2007, fortsat er rimelige. Også ud fra en betragtning om, at det ser ud til, at aktiviteten over antal studerende, der modtager udlandsstipendium, fortsat er stigende, og at ”ville kunne have”-ordningen i sin nuværende form kræver meget administration.

Dødvægtstab ved udlandsstipendieordningen

En del af de studerende, der har modtaget udlandsstipendium til hele kandidatuddannelser, ville formentlig selv have betalt studieafgiften, og en del af modtagerne af udlandsstipendium til udvekslingsophold ville uden tvivl være rejst ud alligevel på selvarrangerede ophold, hvis ordningen ikke havde eksisteret. Udgifterne til disse studerende betegnes i det lovforslag, der etablerede udlandsstipendieordningen, som ”dødvægtstab”. I lovforslaget skønnes dødvægten at udgøre omkring en tredjedel af de studerende, der tager en kandidatuddannelse og 15-20 pct. af de studerende på udvekslingsophold. Desuden må forudbetalinger af udlandsstipendier svarende til den af institutionen meddelte forhåndsmerit, ifølge lovforslaget, forudses at indebære et tab, idet en del af de studerende på studieophold i udlandet erfaringsmæssigt kun gennemfører dele af de uddannelsesmoduler, der er givet forhåndsmerit til. Dette tab skønnes at udgøre i størrelsesordenen 30 pct. af de bagudbetalte taxametertilskud.

Det er ikke muligt at beregne dødvægten i forbindelse med udlandsstipendieordningen. Det fremgår dog af afsnit 3.1., at 28 pct. af de studerende, der har modtaget udlandsstipendium til hele kandidatuddannelser i forvejen havde en uddannelse svarende til en kandidatuddannelse. Desuden ses det, at 24 pct. af modtagerne har taget en bacheloruddannelse i udlandet, før de nu tager en kandidatuddannelse i udlandet med udlandsstipendium. Det må antages, at en del af disse studerende enten ikke ville have taget endnu en kandidatuddannelse, eller selv havde betalt studieafgiften, hvis udlandsstipendieordningen ikke havde eksisteret. Det må derfor formodes, at der i forbindelse med denne del af ordningen er et vist dødvægtstab i forhold til den gruppe af studerende, der ville have læst en kandidatuddannelse, selvom de ikke havde kunne få udlandsstipendium.

Dødvægten i forbindelse med studieophold er meget vanskelig at opgøre – bl.a. fordi omfanget af selvarrangerede ophold før og efter indførelsen af udlandsstipendieordningen ikke kendes.

Det fremgår af den gennemførte spørgeskemaundersøgelse, jf. afsnit 5.5, at langt størstedelen af de studerende får fuld eller delvis merit, idet 71 pct. svarer, at de har fået godkendt alle de ECTS-point, der var forhåndsgodkendt, og 18 pct. har endnu ikke fået færdigbehandlet deres meritansøgning. På denne baggrund må den faktiske merudgift ved tab af ECTS-point pga. manglende meritgodkendelse vurderes at være lavere end skønnet i lovforslaget.

6.3 Uddannelsesstedernes administration af udlandsstipendieordningen

I efteråret 2008 blev det besluttet, at universiteterne i 2009 ville få tildelt et tilskud til administrationen af udlandsstipendieordningen. I 2010-2012 er der afsat 6,6 mio. kr. årligt til administration af udlandsstipendieordningen på universiteterne, mens der er afsat 1 mio. kr. årligt til professionshøjskolerne og erhvervsakademierne. Midlerne er afsat som følge af Aftale om udmøntning af midler til de videregående uddannelser 2010-2012. Midlerne udmøntes på grundlag af antal studerende på

udlandsstipendieordningen og er skønnet ud fra tidligere års aktivitet og en takst på ca. 5000 kr. pr. studerende, der får tildelt udlandsstipendium. Den endelige takst fastsættes på grundlag af bevillingsrammen og den faktiske aktivitet.

Tabel 6.4.1 Samlede udgifter til udlandsstipendieordningen i mio. kr. (2012-priser)

Finanslov postering	2008	2009	2010	2011	2012
Stipendier	10,1	33,2	46,8	56,9	57,3
VUS administration 1)	1,4	2,4	2,7	2,6	Ikke opgjort/ikke estimeret
Institutionernes administration	0	4,0	7,7	7,7	7,7
Samlede udgifter	11,5	40,3	57,2	67,2	-

Kilde: Uddannelsesministeriet

Note 1) 1) Baseret på skøn i Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte på baggrund af udviklingen fra 1. januar 2011 – 1. november 2011. Skønnet er behæftet med en vis usikkerhed.

6.4 Udlandsstipendieordningens betydning for uddannelsesinstitutionernes økonomi og den administrative byrde forbundet med ordningen

Evalueringen af udlandsstipendieordningen skal belyse, hvilke konsekvenser ordningen har haft for uddannelsesinstitutionernes økonomi, herunder om uddannelsesinstitutionernes bevillinger påvirkes på en sådan måde, at det svækker kvaliteten af undervisningen. Dette afsnit vil først belyse ordningens betydning for uddannelsesinstitutionernes økonomi overordnet, dvs. mistet taxameter/STÅ, dernæst vil det undersøge den administrative byrde på uddannelsesinstitutionerne, som ordningen medfører, og til sidst vil kapitlet undersøge, om ordningen har haft nogen betydning for uddannelsesinstitutionernes små faglige miljøer og undervisningskvaliteten.

Udlandsstipendieordningens overordnede økonomiske betydning for uddannelsesinstitutionerne

Når en studerende vælger at studere enten et semester eller tage en hel kandidatuddannelse i udlandet via udlandsstipendieordningen, mister den danske uddannelsesinstitution STÅ-indtægter, forudsat at den studerende ville have studeret ved den danske uddannelsesinstitution, hvis ikke udlandsstipendieordningen havde eksisteret, eller forudsat at den studerende ville have været ude via en udvekslingsaftale, idet den danske uddannelsesinstitution så ville få STÅ-indtægter på en indkommende studerende i stedet.

Uddannelsesinstitutionerne vil dog samtidig have faldende udgifter til uddannelsen pga. færre studerende, men får således (med mindre optaget generelt øges) en faldende omsætning. Det er imidlertid ikke muligt at sige, hvor mange studerende, der ville have studeret ved en dansk uddannelsesinstitution, hvis ikke udlandsstipendieordningen fandtes. Nogle studerende ville således givetvis have valgt at tage ud på selvarrangerede ophold i stedet.

Uddannelsesinstitutionernes svar

De fleste uddannelsesinstitutioner har ikke oplevet nogen mærkbar negativ økonomisk effekt af udlandsstipendieordningen, men fremhæver i stedet, at det er en positiv ordning, som de bakker op om. Der er dog nogle uddannelsesinstitutioner, som mener, at ordningen har en mærkbar negativ betydning for den overordnede økonomi pga. mistede STÅ-indtægter. Erhvervsakademierne peger således på, at når der ikke er tale om en gensidig udveksling af studerende, som tilfældet er i udvekslingsaftalerne, men kun at danske studerende læser i udlandet, så har det en betydelig økonomisk konsekvens – ikke mindst fordi akademierne underviser på mindre hold. Der er også nogle universiteter, som vurderer, at de mister et betragteligt antal STÅ, da studerende i stigende grad rejser til udlandet med udlandsstipendieordningen. Samtidig nævnes det, at universiteterne på grund af krav om balance i studenterudvekslingen formodentlig er nødt til at reducere antallet af indgående udvekslingsstuderende væsentligt, når flere danske studerende rejser ud med udlandsstipendier frem for på udvekslingsaftaler. Universiteterne mister dermed STÅ-indtægter pga. af de færre indgående udvekslingsstuderende, og det har dermed en negativ konsekvens.

Det skal hertil bemærkes, at der for den danske stat ikke umiddelbart er nogen økonomisk forskel på, om en studerende rejser ud på et udvekslingsophold eller udlandsstipendieordningen. Det økonomiske rationale bag balancekravet i udvekslingen af studerende er, at værdien ved, at en dansk studerende rejser ud i et semester, modsvarer omkostningen ved, at staten betaler taxameterudgiften for en indrejsende udvekslingsstuderende i Danmark. Det er opholdet i udlandet for en dansk studerende, som staten ønsker at købe, og betalingen er den tilsvarende undervisning, som leveres til den internationale studerende i Danmark. Kun hvis omkostningerne i udvekslingsaftalerne (indgående studerende) overstiger gevinsten (udgående studerende), foreligger der et problem, hvilket er rationalet for balancekravet i udvekslingsaftalesystemet.

Udlandsstipendieordningens betydning for uddannelsesinstitutionernes administrative byrde

De danske uddannelsesinstitutioner skal vejlede de studerende om udlandsstipendieordningen og ophold i udlandet. I efteråret 2008 blev det besluttet, at universiteterne ville få tildelt et tilskud til administrationen af udlandsstipendieordningen på 5.000 kr. pr. udlandsstipendieaktivitet, og det er sidenhen blevet besluttet, at også erhvervsakademiuddannelserne og professionsbacheloruddannelserne også får administrationstilskud (1 mio. kr. årligt for perioden 2010-2012.).

Uddannelsesinstitutionernes svar

Uddannelsesinstitutionerne oplever, at de har en mærkbar opgave med at vejlede de studerende i forhold til udlandsstipendieordningen. Da vejledningen omfatter flere forhold og derfor varetages af flere personer/afdelinger - og i øvrigt falder sammen med vejledning omkring udvekslingsaftalerne generelt - er det vanskeligt at give et entydigt estimat over ressourcer brugt på administration af ordningen. Overordnet oplever institutionerne, at der er tale om en varierende arbejdsbelastning afhængig af tidspunktet på året. Takstindplacering og indhentning af dokumentation hos de studerende fremhæves som værende mest ressourcekrævende. Det nævnes også, at der bruges en del vejledning på studerende, som alligevel vælger ikke at benytte udlandsstipendieordningen.

En række uddannelsesinstitutioner efterlyser klarere vejledning på SU's hjemmeside, hvilket kunne reducere ressourcerne brugt til vejledning på institutionerne.

Udlandsstipendieordningens betydning for små fagmiljøer og undervisningskvaliteten

Små fagmiljøer med et mindre antal tilhørende studerende er mere sårbare over for, hvor mange som vælger at rejse til udlandet via udlandsstipendieordningen, end større fagmiljøer med en større gruppe studerende. Én af konsekvenserne ved udlandsstipendieordningen kunne derfor være, at de små fagmiljøer ville påvirkes negativt, selvom relativt få studerende valgte at rejse ud.

Uddannelsesinstitutionernes svar

Langt de fleste uddannelsesinstitutioner har ikke registreret nogen konsekvens for de små fagmiljøer og undervisningskvaliteten. Det er ikke oplevelsen, at ordningen reducerer antallet af studerende mærkbart, og det opleves ikke, at ordningen komplicerer gennemførelsen af undervisningen på de enkelte uddannelser. Kun ét universitet nævner, at en forholdsvis stor gruppe studerende fra samme mindre fagmiljø valgte at tage på studieophold med udlandsstipendieordningen samtidigt, hvilket havde en mærkbar negativ betydning for det pågældende fagmiljø på det pågældende universitet. Der er ikke andre uddannelsesinstitutioner, der har erfaring med tilsvarende problemer.

Bilag A. Introduktion til data der benyttes i evalueringen

I det følgende vil datagrundlaget for evalueringen blive præsenteret. Datamaterialet udgøres af tre dele. En spørgeskemaundersøgelse som er udsendt til de studerende, som benytter eller har benyttet udlandsstipendieordningen, en række spørgsmål som de danske uddannelsesinstitutioner har besvaret vedrørende deres oplevelser med udlandsstipendieordningen og et dataudtræk fra det IT-system der administrerer ordningen.

Spørgeskemaundersøgelse blandt de studerende

Udlandsstipendieordningen er en ordning for de studerende, og derfor er det fundet væsentligt at få et indblik i, hvordan ordningen fungerer set med de studerendes - eller brugernes - øjne. Derfor har det også været vigtigt at få udført en spørgeskemaundersøgelse, hvor der bliver spurgt til de studerendes synspunkter og erfaringer.

Det udsendte spørgeskema, som er udarbejdet af Uddannelsesministeriet, er blevet udsendt i samarbejde med Epinion, som også har stået for den tekniske opsætning af spørgeskemaet. Som det kan ses i tabel 1, har tre forskellige grupper studerende modtaget et spørgeskema. Der har været fælles spørgsmål for disse tre grupper, men de enkelte grupper er også blevet stillet specifikke spørgsmål omkring forhold, som var særlige for dem. Af tabel 1 fremgår det endvidere, hvor stort udsendelsesgrundlaget har været, og hvor mange besvarelser vi har modtaget.

Tabel 1. Oversigt over udsendelsesgrundlag samt antal svar i spørgeskemaundersøgelse til de studerende, der har fået tildelt udlandsstipendium

Segment	Udsendelsesgrundlag	Antal svar
Studieophold	3.319 (73 procent)	2.142 (75 procent)
Hel kandidatuddannelse	1.107 (24 procent)	663 (23 procent)
Afslag på hel kandidatuddannelse	108 (2 procent)	60 (2, procent)
Total	4.534 (100 procent)	2.865 (100 procent)

Kilde: Epinion

Note: Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført i oktober 2011.

Svarprocenten ligger på 63 pct., hvilket er meget tilfredsstillende i en survey af denne type og med denne populationsstørrelse. Det er også lykkedes at få en god repræsentation af de forskellige grupper, dels i forhold til forskellige typer udlandsstipendium (hel kandidatuddannelse, studieophold eller afslag), og dels i forhold til forskellige uddannelsessektorer (erhvervsakademiuddannelser, professionsbacheloruddannelser, universitetsuddannelser osv.).

De studerende er blevet spurgt ind til en lang række forhold omkring udlandsstipendieordningen. Nogle af de berørte temaer er f. eks: Faktuelle forhold omkring de studerendes ophold, begrundelsen for at tage på studieophold, udfordringer i forbindelse med at være på et udlandsophold, hvorfor udlandsstipendieordningen er valgt frem for alternativer, finansieringsmæssige forhold i forbindelse med et udlandsophold, vejledning i forhold til udlandsophold med udlandsstipendieordningen, merit og indmeritering, sagsbehandling, positivlister og "ville-kunne-have"-aftaler og mobilitet efter endt uddannelse.

Spørgsmål udsendt til uddannelsesinstitutionerne

Der sendt en række spørgsmål ud til de videregående uddannelsesinstitutioner, som administrerer en del af udlandsstipendieordningen. Det er uddannelsesinstitutionerne, som har erfaringen med den faglige godkendelse af uddannelserne til udlandsstipendium og vejledning og administration af ordningen på et institutionelt plan. Således er det i høj grad også uddannelsesinstitutionerne der har kontakten med de studerende, som tager og ønsker at tage ud med udlandsstipendieordningen. Derfor har det været vigtigt også at inddrage deres erfaringer og oplevelser i evalueringen, så ordningen eventuelt kan smidiggøres og gøres mindre bureaukratisk.

Uddannelsesministeriet har udarbejdet en række spørgsmål i relation til administrationen af udlandsstipendieordningen på institutionsniveau, som de videregående uddannelsesinstitutioner har svaret på. De temaer, som institutionerne er blevet bedt om at tage stilling til, er følgende:

Udlandsstipendieordningens betydning for udvekslingsaftalerne, ansøgninger om udlandsstipendieordningen via "ville-kunne-have"-ordningen, som bliver afslået, udlandsstipendieordningens økonomiske konsekvenser for uddannelsesinstitutionerne, takststrukturen, indmeritering af optjente ECTS-point fra udenlandske uddannelsesinstitutioner, udlandsstipendieordningens betydning for små miljøer, samarbejdet og erfaringer med private aktører.

De synspunkter og erfaringer, som kommer til udtryk i institutionernes besvarelse, har ikke været entydige. Der er forskellige meninger om en del forhold ved ordningen. Derfor har besvarelserne fra institutionerne i høj grad været med til at nuancere problemstillingerne, som behandles i evalueringen.

Data fra det system der administrerer ordningen

Det tredje og sidste datainput, som benyttes til evalueringen, er registerdata fra det system, der administrerer ordningen. Her findes de fulde opgørelser over, hvor de studerende har været på udlandsophold med udlandsstipendieordningen.

De data, som er trukket fra SU-systemet vedrørende udlandsstipendieordningen, benyttes til at beskrive det overordnede mønster for udlandsstipendieordningen. SU-data indeholder fulde registreringer, som gør det muligt at kortlægge, hvor de studerende tager hen på deres ophold, hvilken slags ophold og uddannelse de tager ud på mv. Derudover benyttes disse data til at følge udviklingen i brugen af udlandsstipendieordningen.

Bilag B. Ansøgningsvej til SU og udlandsstipendium

I det følgende vil ansøgningsvejen til SU og udlandsstipendium blive beskrevet. Først beskrives ansøgningsvejen, som den ser ud for studerende, der søger om udlandsstipendium til studieophold i udlandet. Herunder de aktører, der indgår i ansøgningsprocessen og de opgaver de varetager. Sidenhen bliver ansøgningsvejen for studerende, der søger om udlandsstipendium til hele kandidatuddannelser blive beskrevet.

Ved ansøgninger om udlandsstipendium til studieophold er følgende aktører involveret:

- Det internationale kontor på det danske uddannelsessted
 - står for den generelle vejledning omkring den studerendes muligheder for at få SU og udlandsstipendium med på studieophold i udlandet.

- SU-kontoret på det danske uddannelsessted
 - - udleverer ansøgningskema
 - - administrerer SU og udlandsstipendium

- Studenævnet på det danske uddannelsessted
 - - administrerer forhåndsgodkendelse af merit samt endelig godkendelse af merit

En grafisk fremstilling af ansøgningsvej kan findes i bilag c1

Når der skal søges om udlandsstipendium til en hel kandidatuddannelse i udlandet er aktørerne følgende:

- **Udlandsenheden, Kontoret for Udland og handicaptillæg, Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte**
 - behandler ansøgninger om godkendelse af uddannelse i udlandet til SU og udlandsstipendium

- varetager den studerendes SU og udlandsstipendium mens den studerende er i udlandet
varetager eventuelle klagesager

- **Dansk uddannelsessted**

- behandler ansøgninger om at få uddannelser i udlandet optaget på ”Ville-kunne-have samarbejdsaftalelisten”.

- **Uddannelsesministeriet (tidl. VTU)**

- vurderer uddannelser, som et dansk uddannelsessted har godkendt til optagelse på Ville-kunne-have samarbejdsaftalelisten med henblik på om denne kan endelig godkendes til optagelse på listen

- **Kulturministeriet**

- vurderer uddannelser der hører under Kulturministeriet

En grafisk fremstilling af ansøgningsvejen kan findes i bilag c2

Ansøgningsvej til SU og udlandsstipendium for studerende, der skal på studieophold i udlandet

Det er SU-kontoret på det danske uddannelsessted, der administrerer udlandsstipendiet til studieophold. I forløbet med at få godkendt studieophold til udlandsstipendium vil den studerende dog også være i kontakt med det internationale kontor og studienævnet på det danske uddannelsessted.

Den ordinære vej til godkendelse af et studieophold vil for den studerende ofte være som følger:

1. den studerende kontakter det internationale kontor for generel vejledning om muligheder for studieophold i udlandet og udlandsstipendium
2. den studerende ansøger ved studienævnet om forhåndsgodkendelse af studieopholdet (merit)
3. den studerende ansøger (med ansøgningsskema) ved SU-kontoret om at få udlandsstipendium med til studieopholdet. Ansøgningsskemaet skal være vedlagt en forhåndsgodkendelse fra studienævnet, dokumentation for optagelse på det udenlandske studiested og en faktura, hvoraf det fremgår, hvad studieafgiften dækker over på det udenlandske studiested
4. udlandsstipendiesatsen til studieopholdet fastsættes af SU-kontoret ud fra de forhåndsgodkendte fag, og udlandsstipendiet tildeles på baggrund af enten en faktura eller kvittering fra det udenlandske studiested

Efter endt studie ophold skal den studerende indsende en kvittering for betalt studieafgift samt dokumentation for, at de forhåndsgodkendte fag er beståede.

Studieopholdet afsluttes ved at studienævnet indmeriterer den studerendes opnåede merit, SU-kontoret gør det samme, og den studerende selv skriver en rapport om opholdet, der afleveres til det internationale kontor.

Ansøgningsvej til henholdsvis SU og udlandsstipendium for studerende, der tager en hel kandidatuddannelse i udlandet

Ansøgningen om henholdsvis SU og udlandsstipendium er i dag en todelt proces, hvor den studerende både skal:

1. søge om at få godkendt uddannelse i udlandet til SU og udlandsstipendium, (dette
2. gøres i dag med et papiransøgningsskema, der er tilgængeligt på www.su.dk. Skemaet skal være skrevet under med original underskrift, og skal derfor sendes med enten almindelig post eller som scannet fil via borger.dk, hvilket kræver NemID)
3. og søge om selve SU'en digitalt via minSU

Når Udlandsenheden modtager ansøgningen(-erne) oprettes en sag om den studerende. Samtidig med oprettelsen af sagen, undersøges det, om den studerende opfylder to års reglen¹.

Opfylder ansøgeren ikke to års reglen, sendes et brev til den studerende, der oplyser om dette, og sagen afsluttes. Den studerende har dog mulighed for at klage over afgørelsen, og eventuelt få sagen revurderet.

Opfylder ansøgeren to års reglen, sendes en mail til den studerende, der oplyser om, at Udlandsenheden har modtaget ansøgningen, og at ansøgningen vil blive behandlet hurtigst muligt (behandlingstid er d.d. 2-4 måneder). (Afslag på to års reglen eller kvittering på at Udlandsenheden har modtaget ansøgningen(-erne) sendes ca. 2-4 uger efter ansøgningen(-erne) er modtaget i enheden).

Alle ansøgninger om godkendelse af uddannelse i udlandet til SU og udlandsstipendium behandles særskilt. Når en ansøgning behandles, undersøges det først, om uddannelsen kan godkendes til SU i udlandet, da dette er ét af kravene for at uddannelsen kan godkendes til udlandsstipendium. I forbindelse med SU godkendelsen undersøges blandt andet:

- uddannelsens varighed åå/mm
- om uddannelsen og uddannelsesstedet er offentligt anerkendt i studielandet
- om studiet er tilrettelagt som heltidsundervisning (1 års fuldtidsstudier = 60 ECTS-points)
- om uddannelsen er på fx bachelor- eller kandidat-/masterniveau
- om der indgår fjernundervisning i uddannelsen, og
- om der indgår lønnet praktik i uddannelsen

¹ I følge to års reglen skal den uddannelsessøgende have haft sammenhængende ophold i Danmark i mindst to år inden for de seneste 10 år forud for ansøgningspunktet.

Den studerende skal selv sørge for at vedlægge materiale om blandt andet de seks ovenstående punkter. Uddannelsen vurderes hovedsageligt ud fra det materiale, den studerende har vedlagt om studiet, sammenholdt med vores eksisterende oplysninger om uddannelsen, uddannelsesstedet og studielandet. Såfremt det fremsendte materiale ikke er fyldestgørende, bedes den studerende fremsende yderligere oplysninger, med mindre det umiddelbart er muligt for Udlandsenheden selv at fremskaffe de manglende informationer.

Kan uddannelsen ikke godkendes til SU, sendes et afslagsbrev til den studerende og sagen afsluttes. Sender den studerende efterfølgende yderligere oplysninger til ansøgningen og beder om en revurdering, tages sagen op igen.

Godkendes uddannelsen til SU, undersøges samtidig om uddannelsen kan godkendes til udlandsstipendium. Her undersøges blandt andet:

- om uddannelsen er på en af positivlisterne²
- om den studerende har tilstrækkelig antal SU klip og/eller slutlånsrater tilbage
- om den studerende tidligere har brugt af de 120 ECTS-points, som den studerende har til rådighed, og
- hvor mange ECTS, credits, eller units uddannelsen er normeret til

Opfylder den studerende og uddannelsen de krav, der stilles til ansøgninger om udlandsstipendium, og er uddannelsen på en af positivlisterne, sendes et godkendelsesbrev til den studerende. Brevet oplyser om godkendelsen og informerer om hvad den studerende videre skal foretage sig i forbindelse med dokumentation for studieaktivitet og udbetaling af udlandsstipendiet. (For at SU og udlandsstipendium kan tildeles, er det nødvendigt med dokumentation, der viser at den studerende er endeligt optaget på studiet samt en faktura eller kvittering for betalt studieafgift. Er disse oplysninger ikke vedlagt den oprindelige ansøgning, bedes den studerende i godkendelsesbrevet om at eftersende dem).

Opfylder den studerende og uddannelsen de krav, der stilles til ansøgninger om udlandsstipendium, men er uddannelsen, den studerende søger om udlandsstipendium til, ikke på positivlisterne, sendes et afslagsbrev til den studerende. I afslagsbrevet gøres opmærksom på, at den studerende har mulighed for at søge om at få uddannelsen optaget på Ville-kunne-have samarbejdsaftalelisten gennem en dansk vejledningsinstitution. Der gøres også opmærksom på, at det ikke er muligt at få optaget en uddannelse på listen, hvis uddannelsen i Danmark hører under Kulturministeriet. (Brev vedrørende godkendelse af uddannelsen i udlandet til SU sendes med almindelige post og/eller pr. mail. Brev vedrørende afslag eller godkendelse af uddannelse i udlandet til udlandsstipendium sendes i de fleste tilfælde til den studerendes e-Boks, og i nogle tilfælde som brevpost).

² Der er pt. 5 positivlister: Universitetslisten, Undervisningsministeriets liste, Kulturministeriets liste, Samarbejdsaftalelisten og Ville-kunne-have samarbejdsaftalelisten.

Proceduren for ”ville kunne have” – samarbejdsaftalerne

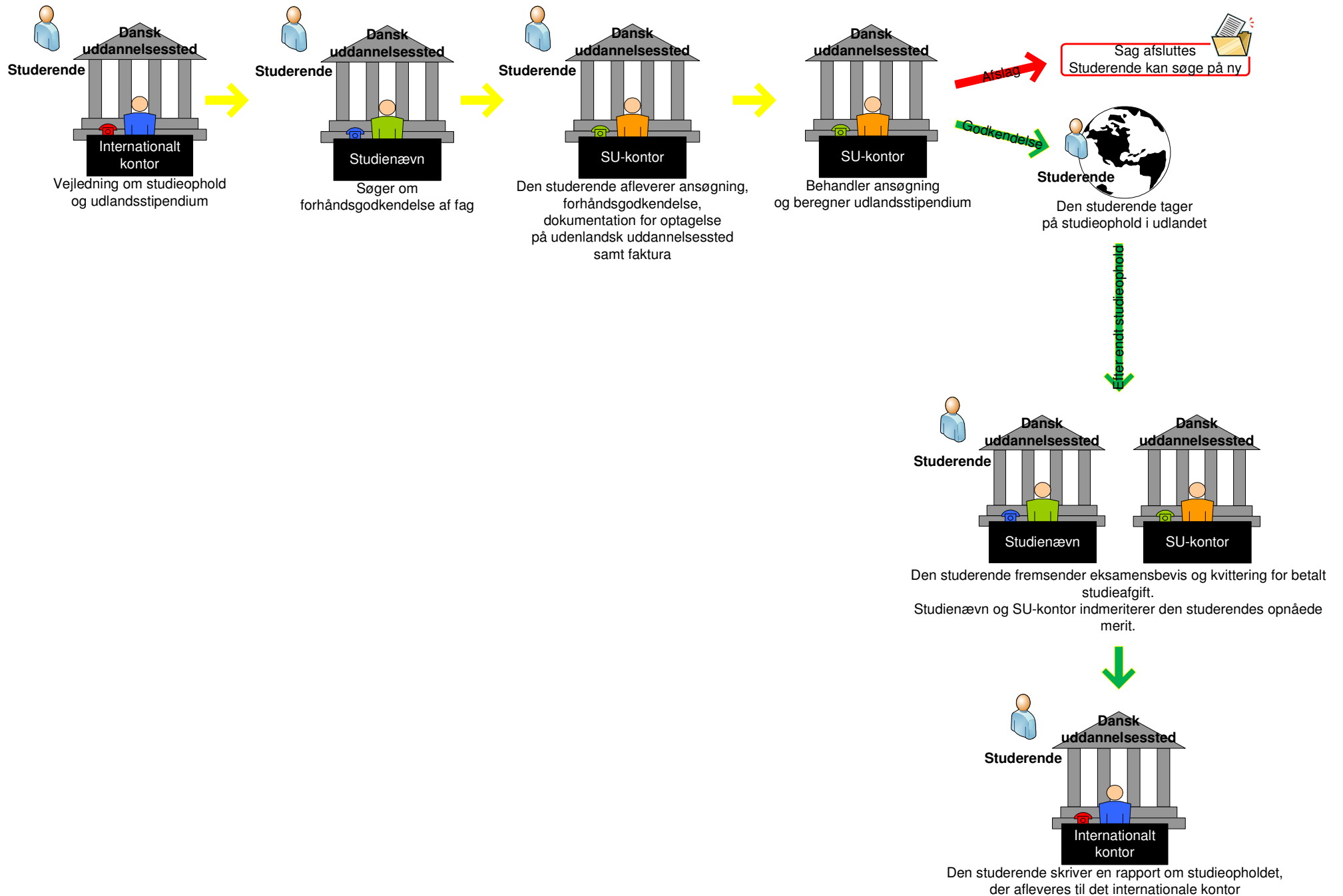
Vælger den studerende at søge om at få en uddannelse optaget på ”ville-kunne-have”-samarbejdsaftale, skal den studerende henvende sig til et dansk uddannelsessted, der ville kunne have en samarbejdsaftale med det udenlandske universitet omkring den pågældende uddannelse. Vurderer det danske uddannelsessted, at det ville kunne have en samarbejdsaftale med det udenlandske universitet, informerer det danske uddannelsessted Udlandsenheden om dette. Udlandsenheden sender derefter den pågældende uddannelse til høring hos Uddannelsesministeriet. Af Uddannelsesministeriet vurderes uddannelsen i forhold til de eksisterende lister (nedenfor de to mulige udfald 1 og 2)

1. Vurderer Uddannelsesministeriet, at uddannelsen måske hører under Kulturministeriet, videresender Uddannelsesministeriet uddannelsen til Kulturministeriet. Hører uddannelsen til på Kulturministeriets liste, gives der afslag, da der ikke optages flere uddannelser på Kulturministeriets liste. Kulturministeriet giver besked om afslag til Uddannelsesministeriet, Uddannelsesministeriet sender besked videre til Udlandsenheden, som videresender besked om afslag til både det danske uddannelsessted og den studerende.
2. Vurderes det, at uddannelsen ikke hører under Kulturministeriet, er det Uddannelsesministeriet, der vurderer og godkender uddannelsen. Godkendes en uddannelse sendes besked om godkendelsen til Udlandsenheden. Udlandsenheden opdaterer den 1. i hver måned ”Ville kunne have”-samarbejdsaftalelisten på www.su.dk, hvor det så er op til den studerende at orientere sig omkring sin uddannelse. Når en uddannelse er optaget på listen, skal den studerende selv henvende sig til Udlandsenheden for at få revurderet sin ansøgning om udlandsstipendium.

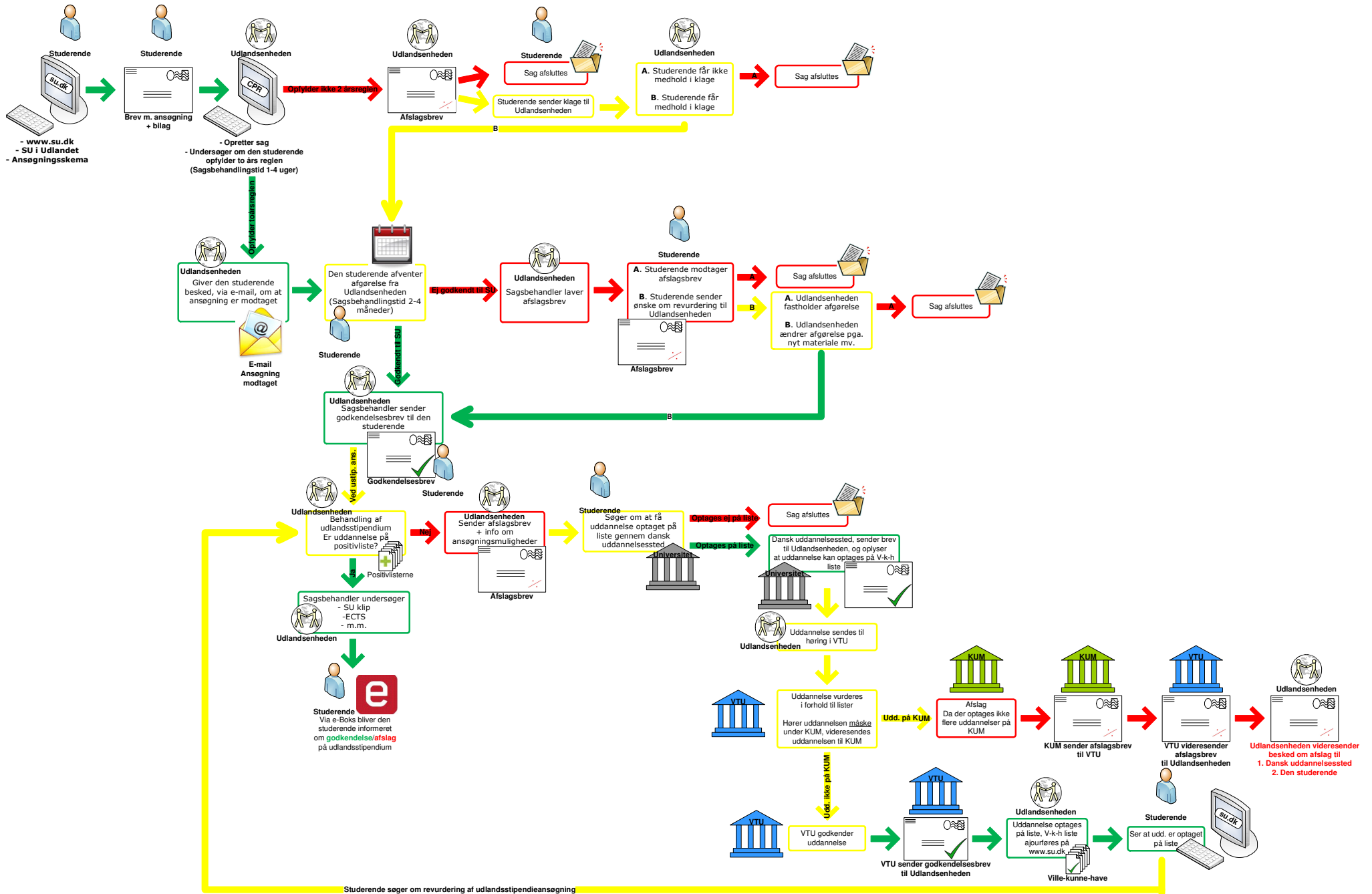
”Ville kunne have”- samarbejdsaftalerne er gyldige i to år, og uddannelsen er først endelig godkendt, når den er godkendt af Uddannelsesministeriet

At uddannelser skal til høring flere steder (hhv. ved dansk uddannelsessted, i Uddannelsesministeriet og i visse tilfælde i Kulturministeriet) og papirgangen der er i den forbindelse er mellem de forskellige instanser, indebærer en forlænget sagsbehandlingstid for den studerende. I bedste fald kan en uddannelse blive optaget på ”ville kunne have”-samarbejdsaftalelisten indenfor 1-2 måneder, og i værste fald kan der gå op til 4-6 måneder.

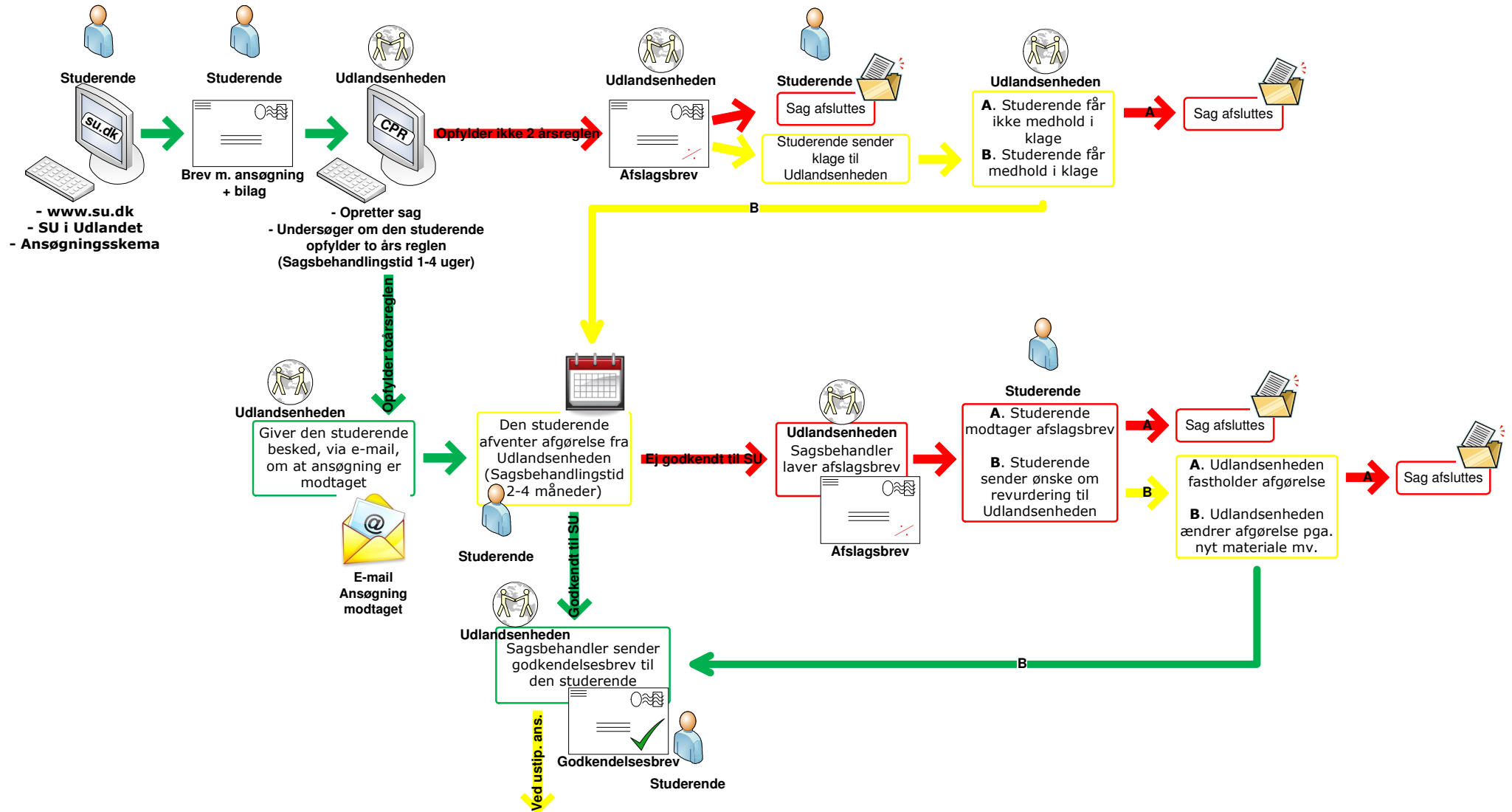
Ansøgningsvej gennem SU-systemet for studerende, der tager på studieophold

Ansøgningsvej gennem SU-systemet for studerende, der tager ud på hel kandidatuddannelse

Ansøgningsvej gennem SU-systemet for studerende, der tager ud på hel kandidatuddannelse (1. del)

Ansøgningsvej gennem SU-systemet for studerende, der tager ud på hel kandidatuddannelse (2. del)

